

T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

YÜKSEK
LİSANS
TEZİ

ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA
DİSİPLİN UYGULAMALARI:
BİR ÖZEL OKUL İLE BİR DEVLET
OKULUNUN KARŞILAŞTIRILMASI

Betül TUĞSAT KARAHAN

EĞİTİM YÖNETİMİ, TEFTİŞİ, PLANLAMASI VE EKONOMİSİ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Antalya, 2020

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ, TEFTİŞİ, PLANLAMASI VE EKONOMİSİ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA DİSİPLİN UYGULAMALARI:
BİR ÖZEL OKUL İLE BİR DEVLET OKULUNUN
KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Betül TUĞSAT KARAHAN

Danışman: Doç. Dr. Çiğdem APAYDIN

Antalya, 2020

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dűşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakalardan gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanımında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım. Enstitű tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tűm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

15 / 06 / 2020

Betűl TUĐSAT KARAHAN

İmzası

TEZ KABUL FORMU

T.C

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

..... 'nın bu çalışması ..... tarihinde jürimiz tarafından
..... Anabilim Dalı ..... Tezli Yüksek Lisans Programında
Yüksek Lisans Tezi olarak **oy birliği/oy çokluğu** ile kabul edilmiştir

İMZA

Başkan : (Unvan) **Adı Soyadı**

.....

(Çalıştığı Kurum, Fakülte, Bölüm)

Üye : (Unvan) **Adı Soyadı**

.....

(Çalıştığı Kurum, Fakülte, Bölüm)

Üye (Danışman) : (Unvan) **Adı Soyadı**

.....

(Çalıştığı Kurum, Fakülte, Bölüm)

YÜKSEK LİSANS TEZİNİN ADI:

ONAY: Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunun ..... tarihli ve ..... sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Ramazan KARATAŞ

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Genç nesillerin yetiştirildiği okullarımızda sağlıklı bir eğitim-öğretim ortamı oluşturulması gereklidir. Özellikle de inişli çıkışlı gençlik dönemine denk gelen lise eğitimi sürecinde, disiplin problemleri ile ilgili uygulamalar bu sağlıklı ortamın oluşturulabilmesi açısından oldukça önemlidir. Ayrıca eğitim sürecindeki katı ve öğretmen merkezli disiplin anlayışını bırakıp disiplinsizliğin nedenlerinin anlaşılmaya çalışıldığı ve istendik davranışların içselleştirilmesi için gerekli çalışmaların yapıldığı yeni bir disiplin anlayışına geçilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Başka bir deyişle disiplin uygulamalarının cezayı gerektiren eylemden sonra değil o eylem yapılmadan önceki süreçleri kapsamaları gerekmektedir. Bu bağlamda disiplin uygulamalarına ışık tutması arzusuyla bu tez çalışmasında bir devlet lisesi ve bir özel lisede kayıt altına alınan disiplin olayları incelenerek karşılaştırılmıştır.

Öncelikle tez konusunu seçerken isteklerimi göz önünde bulundurup bana yardımcı olan, hazırlanma sürecinin her aşamasında zamanını ve desteğini benden esirgemeyerek her fırsatta çalışmamla yakından ilgilenen, çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren danışman hocam sayın Doç. Dr. Çiğdem APAYDIN' a, yüksek lisans eğitimi almamda büyük desteği olan sayın Göksel YALÇIN' a, kullandığı her kelimenin hayatıma kattığı önemini asla unutmayacağım okul müdürüm sayın Ayşe Gülşen YAZICI' ya, birlikte çalıştığımız sürede değerli bilgi ve tecrübelerini sabırla benimle paylaşan sayın Turan ERKAN' a ve hayatım boyunca maddi ve manevi destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan sevgili aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Betül TUĞSAT KARAHAN

ÖZET

ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA DİSİPLİN UYGULAMALARI:

BİR ÖZEL OKUL İLE BİR DEVLET OKULUNUN KARŞILAŞTIRILMASI

TUĞSAT KARAHAN, Betül

Yüksek Lisans, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bölümü

Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Çiğdem APAYDIN

Haziran 2020, 78 Sayfa

Bu araştırmanın amacı, bir devlet lisesi ve bir özel lisenin kayıt altına alınmış disiplin uygulamalarını, elde edilen veriler doğrultusunda karşılaştırmalı olarak incelemektir. Antalya ili Muratpaşa ilçesinde hizmet veren bir devlet lisesi ve bir özel lise araştırmanın çalışma grubu olarak seçilmiştir. 2014-2019 yılları arasındaki eğitim-öğretim dönemlerinde, bir devlet lisesi ve bir özel lisede disiplin kuruluna sevk edilen öğrencilerin demografik özellikleri ve disiplin kurulu uygulamaları incelenerek karşılaştırılmış, liselerin özelliklerine göre önemli farklılıklar gösterip göstermediği veya benzer özellikleri olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın verilerine okul disiplin kurulu karar defterleri, onur kurulu defterleri ve rehberlik servisi dokümanları incelenerek ulaşılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizinin kullanıldığı bu araştırmanın modeli nitel durum çalışmasıdır. Okullar için ayrı ayrı oluşturulan tablo ile veriler toplanarak on beş alt probleme yanıt aranmıştır. Disiplin Kuruluna sevk edilen öğrencilerin demografik özellikleri, ailevi durumları, olumsuz davranışları, aldıkları cezalar ve okullarda uygulanan disiplin süreçleri elde edilen bulgular doğrultusunda yorumlanmış ve bu bağlamda bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Ortaöğretim, Özel Okul, Devlet Okulu, Disiplin*

ABSTRACT

THE DISCIPLINE APPLICATIONS IN HIGH SCHOOL INSTITUTIONS: THE COMPARISON BETWEEN A STATE SCHOOL AND A PRIVATE SCHOOL

TUĞSAT KARAHAN, Betül

Master, The Faculty of Education, The Department of Educational Sciences

Department of Educational Administration, Supervision, Planning and Economics

Thesis Advisor: Assoc. Dr. Çiğdem APAYDIN

June 2020, 78 Pages

This study aims to analyze the recorded disciplinary applications of a state high school and a private high school according to the collected data. A state school and a private school in Muratpaşa, Antalya have been chosen for this study as samples. In this study, the applications of disciplinary councils and the students' demographical features, who were dispatched to the disciplinary council during 2014- 2019 education period in a state and a private school has been compared, then it has been determined whether there is any difference or any similarity between these two different type of schools according to their properties. The disciplinary punishments that the students received according to the disciplinary regulations of the Ministry of National Education and the relevancy of these punishments to the regulations has also been analysed in this study. The data of this study has been collected by analysing the documents of the schools' counseling service and the record books of the disciplinary committee and honorary board. This study's model is a qualitative study with the qualitative research method and its document analysis. Fifteen different sub-problems' solutions have been searched for by collecting data from charts that were sperately formed for schools. The demographic characteristics, family status, negative behaviors, punishments they received and disciplinary processes applied in schools were interpreted in line with the findings obtained and some suggestions were presented in this context.

Key Words: *High School Institutions, Private School, State School, Disciplin*

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ	vii
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu.....	2
1.2 Problem Cümlesi.....	3
1.3 Alt Problemler.....	3
1.5 Araştırmanın Önemi	4
1.6 Sayılıtlar.....	5
1.7 Sınırlılıklar	5
1.8 Tanımlar.....	5
BÖLÜM II.....	6
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	6
2.1 Disiplin Kavramı.....	6
2.2 Disiplin Yaklaşımları	8
2.2.1 Davranış Değişikliği Modeli (Davranışçılık Teorisi)	9
2.2.2 Rudolf Dreikurs'un Sosyal Disiplin Modeli (Mantıklı Sonuçlar Modeli)	10
2.2.3 Gerçeklik Terapisiyle Problem Çözme Modeli (Seçme Teorisi)	11
2.2.4 Kaunin Modeli (Önleyici Disiplin Modeli).....	12
2.2.5 Etkili Öğretmenlik Eğitimi Modeli (İnsancıl Teori)	13
2.2.6 Etkili Disiplin Modeli.....	13
2.2.7 Olumlu Disiplin Modeli (Jones Modeli)	14
2.2.8 Ginott Modeli (Uyumlu İletişim Modeli).....	14
2.3 Disiplin ve Okul Etkileşimi	15
2.4 İstenmeyen Davranış.....	17
2.5 Geçmişten Günümüze Okulda Disiplin Kavramı	19

2.6 Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği.....	21
2.7 Ergenlik ve Disiplin İlişkisi	25
2.8 Disiplin Sorunlarının Çeşitli Nedenleri	26
2.8.1 Öğretmen Kaynaklı Nedenler.....	26
2.8.2 Okul Yönetimi Kaynaklı Nedenler	27
2.8.3 Aile Kaynaklı Nedenler.....	29
2.8.4 Akran Kaynaklı Nedenler.....	30
2.8.5 Sosyal Çevre Kaynaklı Nedenler	31
2.8.6 Yazılı ve Görsel Medya Kaynaklı Nedenler	31
2.8.7 Okul İklimi ve Fiziki Koşul Kaynaklı Nedenler	32
2.9 İlgili Araştırmalar	33
BÖLÜM III	36
YÖNTEM	36
3.1 Araştırmanın Modeli.....	36
3.2 Çalışma Grubu	37
3.3 Veri Toplama Aracı	37
3.4 Verilerin Toplanması	37
3.5 Araştırmacının Rolü.....	38
3.6 Verilerin Analizi	38
3.7 Geçerlik ve Güvenirlik.....	39
BÖLÜM IV.....	41
BULGULAR ve YORUMLAR.....	41
4.1 Bir Öğretim Yılında Disiplin Kuruluna Sunulan Dilekçe Sayıları ve Disiplin Kuruluna Sevk Edilen Öğrenci Sayıları İle İlgili Bulgular.....	41
4.2 Bir Öğretim Yılında Disiplin Kuruluna Sevk Edilen Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımları İle İlgili Bulgular	42
4.3 Bir Öğretim Yılında Disiplin Kuruluna Sevk Edilen Öğrencilerin Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımları İle İlgili Bulgular	43
4.4 Bir Öğretim Yılında Disiplin Kuruluna Sevk Edilen Öğrencilerin Akademik Başarı Durumlarına Göre Dağılımları İle İlgili Bulgular.....	43
4.5 Bir Öğretim Yılında Disiplin Kuruluna Sevk Edilen 11. ve 12. Sınıf Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Alanlara Göre Dağılımları (Sayısal- Sözel) İle İlgili Bulgular	44

4.6 Bir Öğretim Yılında Disiplin Kuruluna Sevk Edilen Öğrencilerin Ailesi İle Birlikte Oturma Durumlarına Göre Dağılımları İle İlgili Bulgular	45
4.7 Bir Öğretim Yılında Disiplin Kuruluna Sevk Edilen Öğrencilerin Anne-Babasının Birlikte Veya Ayrı Olma Durumlarına Göre Dağılımları İle İlgili Bulgular.....	46
4.8 Disiplin Kuruluna Sevk Edilen Öğrencilerin Anne-Babasının Öz veya Üvey Olma Durumlarına Göre Dağılımları İle İlgili Bulgular.....	47
4.9 Bir Öğretim Yılında Disiplin Kurulu Sevk Edilen Öğrencilerin Ailelerinin Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımları İle İlgili Bulgular.....	47
4.10 Bir Öğretim Yılında Ceza Alarak Davranış Puanı Düşürülen Öğrenci Sayıları İle İlgili Bulgular	48
4.11 Öğrencilerin Disiplin Kuruluna Sevk Edilmesine Neden Olan Başlıca Davranışların Dağılımları İle İlgili Bulgular	49
4.12 Öğrencilere Uygulanan Ceza Türleri İle İlgili Bulgular	51
4.13 Öğrencilerin Geçmiş Dönemlerde Almış Olduğu Cezalar ve Türleri İle İlgili Bulgular	51
4.14 Öğrencilere Uygulanan Ceza Türlerinin Disiplin Yönetmeliğine Uygunluğu İle İlgili Bulgular	52
4.15 Ödüle Yönelik Uygulamalar İle İlgili Bulgular	60
BÖLÜM V	61
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	61
5.1 Sonuç ve Tartışma	61
5.2 Öneriler	65
KAYNAKÇA.....	67
EKLER	74
EK-1 Araştırma İzni.....	74
EK-2 Araştırma İzni.....	75
EK-3 Bildirim	76
ÖZGEÇMİŞ	77
TURNİTİN RAPORU	78

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2. 1 Eski ve Yeni Disiplin Anlayışının Özelliklerinin Karşılaştırılması.....	20
Tablo 4. 1 Disiplin Kuruluna Sunulan Dilekçe Sayıları ve Disiplin Kuruluna Sevk Edilen Öğrenci Sayıları.....	41
Tablo 4. 2 Disiplin Kuruluna Sevk Edilen Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	42
Tablo 4. 3 Disiplin Kuruluna Sevk Edilen Öğrencilerin Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımları	43
Tablo 4. 4 Disiplin Kuruluna Sevk Edilen Öğrencilerin Akademik Başarı Durumlarına Göre Dağılımları.....	44
Tablo 4. 5 Disiplin Kuruluna Sevk Edilen 11. ve 12. Sınıf Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Alanlara Göre Dağılımları	44
Tablo 4. 6 Disiplin Kuruluna Sevk Edilen Öğrencilerin Ailesi İle Birlikte Oturma Durumlarına Göre Dağılımları	45
Tablo 4. 7 Disiplin Kuruluna Sevk Edilen Öğrencilerin Anne- Babasının Birlikte Veya Ayrı Olma Durumlarına Göre Dağılımları	46
Tablo 4. 8 Disiplin Kuruluna Sevk Edilen Öğrencilerin Ailelerinin Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımları.....	48
Tablo 4. 9 Bir Öğretim Yılında Ceza Alarak Davranış Puanı Düşürülen Öğrenci Sayıları.....	49
Tablo 4. 10 Öğrencilerin Disiplin Kuruluna Sevk Edilmesine Neden Olan Davranışları.....	49
Tablo 4. 11 Öğrencilere Uygulanan Ceza Türleri	51
Tablo 4. 12 Öğrencilerin Geçmiş Dönemlerde Aldıkları Cezalar ve Türleri	52
Tablo 4. 13 Devlet Okulunda Uygulanan Ceza Türlerinin Yönetmeliğe Uygunluğu.....	53
Tablo 4. 14 Özel Okulda Uygulanan Ceza Türlerinin Yönetmeliğe Uygunluğu	56

BÖLÜM I

GİRİŞ

Örgütlerin amaçlarına ulaşması için, kurdukları sistemin sağlıklı ve düzenli çalışması gerekir. Eğitim örgütlerinde de benzer bir süreç söz konusudur. Okuldaki sistemin başarılı olabilmesi, istenilen sonuca ulaşılabilmesi için düzenli bir çalışma ortamına ihtiyaç vardır. Disiplin sorunları okuldaki bu ortamın oluşmasını engelleyen faktörlerden biridir. Okullarda özellikle de liselerde yaşanan disiplin olaylarının yok edilmese de azaltılabilmesi için disiplin sorunlarının ve disiplin uygulamalarının araştırılması önem taşımaktadır.

Bu bağlamda bu araştırma liselerde yaşanan disiplin sorunlarına odaklanmaktadır. Benzer özelliklere sahip iki okulun disiplin uygulamaları karşılaştırmalı olarak incelenmektedir. İki okul arasındaki benzer veya farklı uygulamalar araştırılmaktadır.

Araştırmanın genel amacı; orta öğretim kurumlarındaki disiplin olaylarını incelemek, özellikle de devlet okullarında ve özel okullarda uygulanan disiplin süreçlerini karşılaştırmaktır. Buna bağlı olarak disiplin uygulamaları ve bu uygulamaların yeterliliği, disiplin olaylarında uygulanan cezalar ve ceza uygulanan öğrencilerin demografik özellikleri incelenmektedir.

Bu araştırmanın örneklemini Antalya ili Muratpaşa ilçesinde bulunan ortaöğretim kademesindeki bir devlet okulu ve benzer özelliklere sahip bir özel okul oluşturmaktadır. Araştırmanın verilerini her iki okuldan elde edilen disiplin dosyaları oluşturmaktadır. Disiplin dosyalarının elde edilebilmesi için Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan ve Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğünden resmi izin alınmıştır. Araştırmanın yürütülmesinde doküman analizi yöntemi kullanılmış ve içerik analizi yapılmıştır.

Verilerin toplanabilmesi ve analiz edilebilmesi için alt soruları içeren bir tablo oluşturulmuştur. Oluşturulan bu tablonun geçerlik ve güvenilirliğini sağlayabilmek için uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmanların öneri ve eleştirileri göz önünde bulundurularak tablodan bazı maddeler çıkarılmış veya değiştirilmiştir. Ayrıca her iki okulda da disiplin kuruluna başkanlık etmiş müdür yardımcılarını ile görüşülerek incelenen dokümanlar hakkında daha geniş ve daha detaylı bilgiler alınmıştır. Disiplin kurulu defterlerinden, onur kurulu

defterlerinden ve rehberlik servisi dokümanlarından elde edilen veriler excel programında oluşturulan tabloda toplanmış böylece verilerin karşılaştırmasının yapılabilmesi sağlanmıştır. Toplanan veriler ve yapılan analizler doğrultusunda da bulgular yorumlanmıştır.

Bu bölümde giriş, problem durumu, alt problemler, araştırmanın amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımlar yer almaktadır. İkinci bölümde kavramsal çerçeve, üçüncü bölümde yöntem, dördüncü bölümde bulgular ve yorumlara yer verilmiştir. Beşinci bölüm ise sonuç, tartışma ve önerilere ayrılmıştır.

1.1 Problem Durumu

Ortaöğretim (lise) çağındaki öğrencilerin içinde buldukları gelişim döneminin zor bir dönem olduğu bilinmektedir. Kişiliğin, bedensel nitelikler, iç salgı bezlerinin işleyişi, zekâ, güdüler, kalıtsal özellikler, çevre gibi çok sayıda etmen tarafından belirlendiği düşünülürse, öğrenci davranışının aslında doğuştan donanım ile edinilmiş donanımın etkileşiminin sonucu olduğu söylenebilir (Köknel, 1997).

Türkiye’de ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin yaş dağılımları 14-18 yaş arasında değişmektedir. Dolayısıyla ortaöğretim dönemi çocukların ergenlik dönemine denk gelmektedir. Bu dönemde çocuklar biyolojik ve ruhsal yapıda meydana gelen değişikliklerden kaynaklı çeşitli uyum sorunları yaşayabilmektedir.

Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğine göre (Madde 7.) ortaöğretim kurumları; a) Öğrencileri bedeni, zihni, ahlaki, manevi, sosyal ve kültürel nitelikler yönünden geliştirmeyi, demokrasi ve insan haklarına saygılı olmayı, çağımızın gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatarak geleceğe hazırlamayı, b) Ortaöğretim düzeyinde ortak bir genel kültür vererek yükseköğretime, mesleğe, hayata ve iş alanlarına hazırlamayı, c) Özgüven, öz denetim ve sorumluluk duygularının geliştirilmesini, ç) Çalışma ve dayanışma alışkanlığı kazandırmayı, d)Yaratıcı ve eleştirel düşünme becerisi kazandırmayı, e) Dünyadaki gelişme değişimleri izleyebilecek düzeyde yabancı dil öğrenebilmelerini, f) Bilgi ve becerilerini kullanarak, proje geliştirerek bilgi üretebilmelerini, g) Teknolojiden yararlanarak nitelikli eğitim verilmesini, ğ) Hayat boyu öğrenmenin benimsetilmesini, h) Eğitim, üretim ve hizmette uluslararası standartlara uyulmasını ve belgelemenin özendirilmesini amaçlamaktadır.

Ortaöğretim kurumları bu amaçlara ulaşabilmek için sistemli bir okul ortamına gereksinim duymaktadır. Bu ortamı oluşturabilmek için öğrenci davranışlarını belirli bir seviyede kontrol altına almak gerekmektedir. Çünkü eğitim sistemi içerisindeki en kalabalık grup olan öğrenciler, kişisel ve sosyal şartlardan dolayı sorunlar yaşayabilmektedir. Topluma uygun bireyler yetiştirme çabasında olan okullar, yaptıkları uygulamalarla bu öğrencileri, çevresiyle iyi ilişkiler kurabilen, uyumlu, istedik davranış sergileyen bireyler haline getirmeye çalışmaktadır.

1.2 Problem Cümlesi

Ortaöğretim düzeyindeki bir devlet okulu ile bir özel okulun disiplin uygulamaları nasıldır? Bir devlet okulu ile bir özel okulun disiplin uygulamalarının benzer ve farklı yönleri nelerdir?

1.3 Alt Problemler

- 1) Bir öğretim yılında Disiplin Kuruluna sunulan dilekçe sayıları ve Disiplin Kuruluna sevk edilen öğrenci sayıları nedir?
- 2) Disiplin Kuruluna sevk edilen öğrencilerin cinsiyete göre dağılımları nedir?
- 3) Disiplin Kuruluna sevk edilen öğrencilerin sınıf seviyelerine göre dağılımları nedir?
- 4) Disiplin Kuruluna sevk edilen öğrencilerin akademik başarı durumlarına göre dağılımları nedir?
- 5) Disiplin Kuruluna sevk edilen 11. ve 12. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri alanlara göre dağılımları nedir?
- 6) Disiplin Kuruluna sevk edilen öğrencilerin ailesi ile birlikte oturma durumlarına göre dağılımları nedir?
- 7) Disiplin Kuruluna sevk edilen öğrencilerin anne-babasının birlikte veya ayrı olma durumlarına göre dağılımları nedir?
- 8)) Disiplin Kuruluna sevk edilen öğrencilerin anne babalarının öz veya üvey olma durumlarına göre dağılımları nedir?

- 9) Disiplin Kuruluna sevk edilen öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumlarına göre dağılımları nasıldır?
- 10) Bir öğretim yılında ceza alarak davranış puanı düşürülen öğrenci sayıları nedir?
- 11) Öğrencilerin Disiplin Kuruluna sevk edilmesine neden olan başlıca davranışlar nelerdir?
- 12) Öğrencilere uygulanan ceza türlerinin dağılımları nedir?
- 13) Öğrencilerin geçmiş dönemlerde almış olduğu ceza var mıdır? Varsa ne tür ceza almıştır?
- 14) Öğrencilere uygulanan ceza türlerinin disiplin yönetmeliğine uygunluğu nedir?
- 15) Ödüle yönelik uygulamalar nelerdir?

1.4 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ortaöğretim düzeyindeki bir devlet okulu ile bir özel okulda karşılaşılan disiplin problemlerini incelemektir. Disiplin suçu işleyen öğrencilerin demografik özelliklerinin belirlenmesi, disiplin suçlarına karşı uygulanan ödül ve ceza süreçlerinin belirlenmesi, disiplin uygulamalarının işlevselliğinin belirlenmesi, disiplin düzenlemelerinin etkinliğinin yeterli olup olmadığının belirlenmesi ve çözüm geliştirmeye yönelik politikalar belirlenmesi araştırmanın amaçlarını oluşturmaktadır. Bu tespitlerin, doğru çözümlerin geliştirilmesine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın diğer bir amacı iki okulda uygulanan disiplin uygulamalarını inceleyerek benzer ve farklı yönleri ortaya koymaktır.

1.5 Araştırmanın Önemi

Bu araştırma ile bir devlet ortaöğretim okulu ile bir özel ortaöğretim okulunda uygulanan disiplin uygulamalarının işlevselliğini karşılaştırmak mümkün olmaktadır. Böylece disiplin uygulamalarının etkinliği değerlendirilmektedir. Ayrıca bu araştırma öğrencilere yönelik disiplin uygulamalarının geçerliği konusunda bir fikir verme açısından da önem taşımaktadır.

1.6 Sayıtlar

Okul içerisinde karşılaşılan disiplin olaylarının tamamının kayıt altına alındığı ayrıca incelenen dokümanların doğru ve geçerli olduğu varsayılmıştır.

1.7 Sınırlılıklar

Bu araştırma, Antalya ili, Muratpaşa ilçesinde bulunan bir devlet lisesinin ve bir özel lisenin 2014-2015, 2015-2016, 2016-2017, 2017-2018, 2018-2019 eğitim-öğretim yılları arasında kayıt altına alınmış disiplin uygulamalarına yönelik bilgilerle sınırlıdır.

1.8 Tanımlar

Bu çalışmada geçen bazı kavramların tanımları, çalışmada kullanıldıkları anlamları doğrultusunda aşağıda yer verilmiştir:

Ortaöğretim Kurumları: Ortaokul veya imam-hatip ortaokulundan sonra hazırlık sınıfları hariç dört yıllık eğitim ve öğretim veren, resmi ve özel örgün eğitim okul ve kurumlardır (MEB. Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 2013).

Devlet Okulu (Resmi Okul): Milli Eğitim Bakanlığına bağlı, her türlü giderleri genel bütçe ile il bütçesinden karşılanan ve öğrenim çağındaki çocukları ulusal eğitim amaçlarına göre eğiten okuldur (Eğitim Terimleri Sözlüğü, 1981).

Özel Okul: Devlet yönetiminden ayrı, mülkiyeti kişiye veya bir özel kuruluşa ait eğitim öğretim yeridir (TDK. <https://sozluk.gov.tr/>).

Disiplin Kurulu: Disiplin kurallarına aykırı davranan kimselerin suçlarını tespit ederek uygun cezaları vermekle görevli kuruldur (TDK. <https://sozluk.gov.tr/>).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Disiplin Kavramı

Disiplin kelimesinin sözlük anlamına bakıldığında ilk olarak 'sıkı düzen' anlamı görülmektedir (TDK, 2005). Eğitim Terimleri Sözlüğü' nde (1981) ise disiplin; kişilerin içinde yaşadıkları topluluğun genel düşüncelerine ve davranışlarına uymalarını sağlamak amacıyla alınan önlemlerin bütünüdür; bir topluluğun, yasalarına ve düzenle ilgili yazılı ya da yazısız kurallarına, titizlik ve önemle uyması durumudur.

Genel anlamı ile disiplin kavramı tanımlanırsa bir insan topluluğunun düzen içinde yaşamasını sağlamak amacıyla konulan kurallar, yargılar ve bunların yerine getirilmesi için alınan önlemlerdir. Eğitimde disiplin ise eğitim süreci içerisinde çocuğa kazandırılması gereken kurallar ve yetişkinlerin bu konudaki yaklaşımlarını içermektedir. Okul ve sınıf çalışmalarının düzenini ve düzgünlüğünü sağlayan önlemlerin hepsi okul disiplini kavramı içinde düşünülmektedir (Tosun, 2002: 122)

Başaran (2006: 368), disiplini '*öğrencilerin okula uyumunu sağlamak için kurulan yaptırım düzeni*' olarak tanımlamaktadır.

Disiplin, okulda düzeni ve huzuru sağlamak ve eğitimin sağlıklı bir şekilde işlemesine uygun bir ortam yaratmak için hazırlanmış bir yaptırım düzenidir. Bu doğrultuda öğrencilere hangi davranışlarda bulunmaları gerektiği belirtildikten sonra, öğrencilerin davranışları kontrol altında tutularak disipline aykırı davranışların cezalandırılabilmesi sağlanabilmektedir. Asıl amaç öğrenciyi cezalandırmak değil, istenmeyen davranışların gerçekleşmesini caydırıcı bir ortam elde etmektir (Erkesici, 2005).

Çelik'e (2008: 237-268) göre ise disiplin ve ceza kavramları genellikle birbirleriyle eş anlamlı, zaman zaman da değişimli kavramlar olarak kullanılmaktadır. Oysa bu iki kavram birbirinden önemli bir şekilde ayrılmaktadır. Ceza, istenilmeyen veya zararlı olarak adlandırılan davranışa karşı gösterilen tepkidir. Disiplin ise istenilmeyen davranışa ilişkin problemlerin olmadan önce olduğunda ya da olduktan sonra alınacak önlemler ve yapılanlarla ilişkili süreçleri içermektedir.

Küçükahmet'e (1992) göre disiplin yalnızca uyulması gereken kurallar listesinden çok daha geniş bir anlam ifade etmektedir. Amaç, etkinlikler, uygun çevre, birlikte çalışma alışkanlığı, kendi kendini kontrol gibi kavramlar disiplinin tanımı içerisinde önemli yer tutmaktadır (akt. Karaboğa, 2014).

Disiplin, bireye kazandırılan alışkanlıklar yoluyla onu, kendisi ve çevresiyle uyumlu yaşamaya hazırlama sürecidir. Disiplin, sorumluluğu ve uyulması gereken kuralları öğretmek, iç denetim demek olan “ahlak gelişimi” sağlamaktadır (Yavuzer, 2003: 10).

Disiplin; daha çok düzeni, otoriteyi ve kontrolü sağlamak için istenmeyen öğrenci davranışlarına yanıt verme eylemini içermektedir. Ayrıca öğrencilerin öz kontrol, öz disiplin ve öz yönetimi destekleyen yollarla onların ahlaki ve zihinsel gelişimini etkilemeyi amaçlayan bir öğretim şekli olarak da düşünülebilir (Min-Tak ve Wai-Shing, 2008'den akt. Yüksel ve Filiz, 2017: 11).

Türkiye'de disiplin olumsuz çağrışımlar uyandıran bir kavram olarak algılanmaktadır. Bunun en önemli sebebi disiplinin ceza, baskı, otorite benzeri kavramlarla ilişkilendirilmesidir. Okullarda yakın zamana kadar disiplin, sadece öğrencileri cezalandırmak ve kontrol altına almak şeklinde anlaşılmakta iken günümüzde çağdaş eğitim yaklaşımları ve bireyi merkeze alan görüşler bu anlayışın değişmesini sağlamaktadır (Karaboğa, 2014).

Tüm bu kavramlar arasında küçük farklılıklar bulunsa da tanımlamaların ortak yanı kurulu düzene ve kurallara uyma olarak ifade edilebilir. Ayrıca disiplin kavramı, bir toplulukta düzenin sağlanabilmesi ve sürdürülebilmesi için kişinin istendik davranışı göstererek kendi kendini denetlemesi, gerekli önlemlerin alınması ve uygun olmayan davranışların düzeltilmesi anlamında da kullanılabilir.

Disiplin kavramının tanımlanmasının yanı sıra bu kavramın ortaya çıkmasına neden olan “istenmeyen davranış” kavramının da tanımının yapılmasında fayda bulunmaktadır. Öğretmenlere büyük güçlük yaratan, sıklıkla görülen ya da uzun süreyi kapsayan biçimde gözlenen, öğrenmeyi olumsuz olarak etkileyen davranışlara istenmeyen davranışlar denmektedir (Özdemir vd., 2007: 223). İstenmeyen davranış ortama, sınıf düzeyine ve zamana göre değişebileceği için istenmeyen davranışları listelemek ve tanımlamak zorlaşmaktadır. İstenmeyen davranışları belirlemek için aşağıda yer alan bazı ölçütler geliştirmek yararlı olmaktadır (Özdemir vd., 2007: 224) :

1. Davranışın, öğrencinin kendisinin veya sınıftaki diğer arkadaşlarının öğrenmesini engellemesi,
2. Davranışın, öğrencinin veya arkadaşlarının güvenliğini tehlikeye sokması,
3. Davranışın, okulun araçlarına, gereçlerine veya arkadaşlarının eşyalarına zarar vermesi,
4. Davranışın, öğrencinin diğer öğrencilerle toplumsallaşmasını engellemesidir.

2.2 Disiplin Yaklaşımları

Bireysel farklılıkları olan öğrencilerin istenmeyen davranışta bulunma şekilleri de farklı olabilmektedir. Davranışlardaki bu farklılık çeşitli yaklaşımlara göre değerlendirilmektedir. Genel olarak bu yaklaşımları karışımçı olmayan, davranışçı ve etkileşimci yaklaşım başlıkları altında toplamak mümkün olabilmektedir. Karışımçı yani müdahaleci olmayan yaklaşım, problem konusunda öğrenciyi bilgilendirerek problemi ona çözdüren yaklaşımdır. Davranışçı yaklaşım, öğretmenin gerektiğinde güç kullanarak öğrenci davranışlarını biçimlendirdiği yaklaşımdır. Etkileşimci yaklaşım ise öğrencinin kendini değerlendirmesi olarak adlandırılan, istenilen davranışın öğretmen tarafından anlatılıp gösterilmesi ve öğrencinin uygulaması yaklaşımıdır (Özdemir vd., 2017: 231-232).

Eğitim felsefeleri çok çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir. Çoğunlukla da öğretmenler ve öğrenciler tarafından uygulanan denetim ve özgürlük miktarlarına göre sınıflandırılmaktadırlar. Bu felsefeler, öğretmenin bilgiyi ve kültürü düzenli ve denetimli bir biçimde öğrencilere aktarmasını ya da öğrencilerin neyin önemli olduğunu öğretmenden öğrenerek kendilerini yönlendirmelerini vurgulamaktadırlar. Çocuk geliştirme ve disiplin teorileri de aynı kalıbı izlemektedir. Bütün teoriler, düzenli bir öğrenme ortamı yaratarak öğrencilerin okuldaki başarılarını artırmayı amaçlamaktadır. Bu teoriler genellikle yönetme teorileri, yönlendirmeyen müdahale/ karışma teorileri ve liderlik teorileri olmak üzere üç kategoride düzenlenmektedir. Yönetme teorilerine göre insan gelişimi temel olarak, gözlenebilen insan davranışları ve bu davranışları pekiştiren veya ilerleten çevresel etkilere göre açıklanmaktadır. Yönlendirmeyen müdahale teorilerinin temelindeki varsayım ise çocukları içsel olarak geliştirmektir. Çocuklar kendi yönlerini bulmalarına izin verildiği zaman en üst gelişim düzeyine ulaşabilmektedir. Öğretmenin rolü, kişisel gelişimi artıracak ve bireysel yaşam tecrübelerini netleştirmeye yardım edecek koşulları sağlamaktır. Liderlik teorisi ise çocukların hem içsel hem de dışsal etkilerin etkileşimiyle geliştiğini savunmaktadır.

Büyüme çocuklar ve onların sosyal deneyimleri arasındaki sürekli ve karşılıklı iletişimden kaynaklanmaktadır. Öğretmenin rolü liderliktir. Öğretmen, uygun müdahale tekniklerini kullanırsa çocuklar kendilerini yönlendirme sorumluluğunu başarıyla yapabilmektedirler (Tosun, 2002: 126-135).

İnsancıl yaklaşımlardan olan Mortimer Adler (1990), Rudolf Dreikurs (Dreikurs, Grunwald ve Pepper, 1982), Jane Nelson (1987) ve William Glasser (1969) çocukların ussal düşünce ve toplumsal etkileşimleri için doğal özellikleri üzerinde durmuşlar ve çocukların kendi davranışları üzerinde kontrol kazanmalarına yardımcı olacak araçlar, yöntemler geliştirmişlerdir. Davranışçı, öğretmen merkezli yaklaşımlardan Skinner, Axelrod (1977) ve Cantter (Canter, Canter, 1985) ceza uygulaması ve dışsal ödüllerle çocukların davranışlarını doğrudan kontrol edecek düşünce ve yöntemleri geliştirmişlerdir. Davranışçı yaklaşımın amacı, tanımlanmış beklentilere göre çocukların davranışlarını yapılandırmaktır (Celep, 2002: 170).

Öğretmenlerin liderlik tarzı ile onların benimsedikleri disiplin anlayışları arasında doğru orantı olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda disiplinin sürekli kılınmasına yardımcı olabilecek belli başlı disiplin modellerine aşağıda yer verilmektedir.

2.2.1 Davranış Değişikliği Modeli (Davranışçılık Teorisi)

Skinner'in (1957) öncüsü olduğu bu model, insan davranışlarının çevresel etkiye verilen tepkiler olduğu üzerine temellendirilmektedir. Davranışların hemen hemen tümünün büyük bir olasılıkla öğrenildiğini, bu öğrenme olayının ve öğrenilen davranışın sürdürülmesinin çevreden gelen tepkiye bağlı olduğunu varsaymaktadır. Bu modelin temeli, doğru davranışlar sonunda pekiştirilerek, bu davranışların yapılma sıklığını artırmaktır (Yüksel ve Filiz, 2017: 123-124).

Davranışçı model, davranışların sonuçlarını ve getirilerini ya da davranışı izleyen ödüllendirmeleri değiştirerek davranışın kontrol edilebileceği ve değiştirilebileceği varsayımına dayanmaktadır. Öğrencinin davranışını istenen yönde istenen şekilde değiştirmek için pekiştirilerek kullanılmaktadır (Boyacı vd., 2008: 261).

Bu yaklaşıma göre öğretmenler, öğrencileri yanlış yaparken değil, iyi eylemler yaparken yakalayıp ödüllendirmeye daha çok zaman ve enerji harcamalıdır. Öğretmen yanlış yapan çocukla ilgilendiğinde, çocuğun yanlış davranışı pekiştirilmiş olur. Oysa yanlış

davranış görmezden gelirse kaybolabilir. Ayrıca bu durum yumuşak bir ceza sayılmaktadır (Tosun, 2002: 127).

2.2.2 Rudolf Dreikurs'un Sosyal Disiplin Modeli (Mantıklı Sonuçlar Modeli)

Bu modelde amaç, öğrencide öz disiplini geliştirmektir. Öğrencilerin kendi disiplinlerini geliştirmeleri esasına dayanır. Modelin özünü, öğrenciye, kendi davranışlarından kendisinin sorumlu olduğunun öğretilmesi oluşturur. Modelde öğrencilere dünyanın gerçeklerinin öğretmenlerce gösterilmesi gereği vurgulanmaktadır. Ancak bu yolla öğrenciler davranışlarından sorumlu olmayı öğrenirler. Bu ayrıca sorumlu seçimler yapmayı da öğretir. Adler'in görüşlerinden etkilenen Dreikurs'a göre (1982) insanlar, diğer insanlar tarafından kabul edilmek ve bir gruba ait olma gereksinimindedirler. Bu gereksinimi, insanın sosyal davranışlarının içten amacı olarak adlandıran Dreikurs, çocukların yaşamlarının başlangıcından itibaren kendilerine özgü amaçlar ve araçlar geliştirerek, bu amacı başarmaya yöneldiklerini ve okuldaki tüm öğrencilerin sınıfta ait olma gereksiniminden başka bir şeyi daha fazla istemediklerini belirtmiştir. Bundan dolayı sınıftaki tüm istenmeyen davranışların nedenini de ait olma gereksinimi ile açıklamaktadır. Dreikurs'a göre öğrenciler, ait olma gereksinimini doyumada başarısız olduklarında dört yanlış amaca yönelirler ve dikkat çekme, güç arama, öç alma ve yetersizlik sergileme davranışlarını gösterirler (Sadık, 2006: 64)

Çocukların çoğu grubun bir parçası olmayacaklarını anladıklarında *dikkat çekme* davranışında bulunmaktadır. Başlangıçta toplum tarafından benimsenen davranışlarda bulunsa bile bu durum diğerleri tarafından fark edilmiyorsa istenmeyen davranışlara başvurabilmektedir. *Güç mücadelesine* giren öğrenciler ise büyüklere meydan okuyarak istedikleri her şeyi elde edeceklerini düşünmektedir. Öğrencilerin güç ihtiyacı, öğretmenlerle tartışarak, onlara karşı çıkarak, çalışmayarak, sabırsız ve kaba davranarak kendini göstermektedir. Bu öğrenciler öğretmeni kendileri ile kavga etmeye çekebilirlerse, kazanmaktadırlar. *Öç alma* hedefini seçen çocuk başkalarını inciterek önem kazanma yeteneğine sahiptir. Bu aşamadaki yanlış olan öğrencinin "Eğer diğerlerini incitebilecek güce sahip olursam, kendimi ancak o zaman önemli hissederim" düşüncesidir. *Yetersiz görünen* öğrenciler ise kendilerini yarımsız hissetmekte ve kendilerini hata olarak görmektedirler. Bu öğrenciler başarısız olduklarına o kadar inanmaktadır ki onlara göre daha fazla denemenin

faydası yoktur. Bu nedenle de bütün etkinliklerden geri çekilmekte ve kimseyle konuşmak istememektedir (Yüksel ve Filiz, 2017: 125-127).

Sarıtaş' a (2002) göre bir davranış problemini ortadan kaldırmanın yolu, hatalı amacı tanımak ve öğrencinin sorun davranışının güdüleyicisinin bu yanlış amaç olduğunu anlamasını sağlamaktır. Öğrenciye, davranışının sonucunda karşılaşacağı mantıksal sonuçlar açıklanmakta ve olumlu davranışlar göstermeye karar vermesi sağlanmaktadır (akt. Boyacı vd., 2008: 268).

Bu modelde, çocukların yalnızca demokratik koşullar altında öğretmenlerine olumlu tepki verdikleri varsayılmaktadır. Yanlış davranışın sonuçları hakkında öğrencilerle danışmanlık görüşmesi yapılmaktadır. Büyük öğrencilerin sınıftaki davranış kurallarının kurulmasına yardımcı olmalarına izin verilmektedir. Kurallara uyanlara ödül verilmekte, uymayanlar ise yanlış davranışların sonuçlarına katlanmaktadır. Davranışın doğal ve mantıksal sonuçlar olmak üzere iki tür sonucu bulunmaktadır. Doğal sonuç, öğrencinin kendi davranışlarının sonucudur, öğretmenden etkilenmez. Mantıklı sonuç ise öğretmenin kabul ettiği sonuçtur (Tosun, 2002: 131).

2.2.3 Gerçeklik Terapisiyle Problem Çözme Modeli (Seçme Teorisi)

Bu modelde temel ilke, uygunsuz davranış gösteren öğrencinin davranışının sorumluluğunu üstlenmesidir. Çünkü eğer öğrenci isterse aklı başında, mantıklı olabilir ve davranışlarını kontrol edebilir. Sadece öğrenciler, doğru tercih yapmaları için desteklenmelidirler. Bunun için de öğretmenin rehberliği gereklidir. Glasser'e göre asıl olan kurallardır ve öğrenci bu kurallara uymak zorundadır. Ceza ve övgü, öğrencilerin istenmeyen davranışlarının sorumluluğunu almalarını engelleyeceği için, her öğrenciye davranışının uygun karşılığı verilmelidir. Ceza ve ödülün kin ve büyük beklentilere neden olduğunu savunur (Burden 'den 1995 akt. Gümüş, 2013: 14-15).

Bu model, Glasser'in geliştirdiği gerçeklik terapisini, iyi bir disiplin yöntemi olarak görmektedir. Bu modelde gerçeklik terapisi, kişisel bir yol göstericidir. Bu model, istenmeyen bir davranış gösteren bir öğrencinin bunun sorumluluğunu üstlenmesi gerektiği ilkesinden hareketle, öğrencilerin aklı başında, mantıklı varlıklar olarak isterlerse davranışlarını kontrol edebileceği görüşüne sahiptir. Model, gerçek yaşamda öğrencilerin gereksinimlerini gerçekçi

bir biçimde karşılayabilme sorumluluğunu kazanması ve doğru tercihler yapabilmesi için öğretmenlerin öğrencilere rehberlik etmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Glasser'in yaklaşımının temelinde; çocukların, aile ya da okul tarafından karşılanması gereken belli gereksinimleri olduğu ve çocukların istenmeyen bir davranış gösterdiklerinde bunun mutlaka karşılanmayan bir gereksinime dayandığı kabul edilmektedir. Aile çocuğun gereksinimlerini karşılamalı eğer karşılamıyorsa okul bu gereksinimleri karşılamaya çalışmalıdır. Okul ve öğretmenler, çocukların öğrenme çabalarına ve onların kendilerine değer vermeyi başarmalarına yardımcı olmalıdır. Çocuklara kendi davranışlarını inceleme, yargılama ve kendilerini değiştirme fırsatı verilmelidir. Bu fırsat verildiğinde çocuklar, sorumlu davranmayı öğreneceklerdir. Eğer çocuklar uyum sağlayamıyor ve üretken bir davranış sergileyemiyorlarsa, o zaman öğretmenlerin, kendi davranışlarını ve sınıf yapısını değiştirecek yolları bulmaları gerekmektedir (Çelik, 2005: 252).

Bu teoriye göre, çocuklar kendilerini buldukları ve çeşitli durumları başkaları değil kendileri kontrol ettiklerinde kendilerini güvende hissederler. Disiplin, başkalarının ihtiyaçlarına zarar vermeden kendi ihtiyaçlarını karşılamak konusunda duygusal değil mantıklı kararlar vermeleri için, bireylere güç verir (Tosun, 2002: 132).

2.2.4 Kaunin Modeli (Önleyici Disiplin Modeli)

Psikoloji profesörü olan Kounin bir ders esnasında gazete okurken bir öğrencinin kendisini uyarması üzerine bu durumun sınıfta diğer öğrenciler üzerinde etkili olduğunu fark etmiştir. Bu farkındalık, öğrencilerin istenmeyen davranışlarının önlenmesinde kendi adıyla anılan Kounin Modeli'nin temelini oluşturmuştur. Kounin, sınıflarını iyi yöneten öğretmenlerle, sınıflarını iyi yönetemeyen öğretmenlerin aralarındaki farkları incelemiş ve çalışmalarını "Disiplin ve Grup Yönetimi" isimli kitabında bir araya getirmiştir. Kounin Modeli, "grup yönetimi" ve "dalga etkisi" üzerinde temellendirilmiştir. Kounin'e göre, öğretmen sınıfta istenmeyen davranışta bulunan öğrencinin davranışını düzelttiğinde, bu durumun hatalı öğrencinin yakınındaki diğer öğrenciler üzerinde de etkili olduğunu vurgulamaktadır. Bu etkiye "dalga etkisi" adını vermiştir. Sınıfta istenmeyen davranışlar meydana geldiğinde, dalga etkisi yönteminin uygulanması ile gelecekte ortaya çıkacak aynı ya da benzer durumlar önlenmiş olacaktır (Çelik, 2005: 252).

Bu modelde, disiplin öğretimden ayrı bir şey değildir, eğitim sürecinin bir parçasıdır. Sorunlu davranış yol göstererek, açıklamalarda ve aydınlatmalarda bulunarak, ipucu vererek, hataları düzelterek ve buna benzer başka şekilde idare edilebilmekte, ele alınabilmektedir. Disiplin ile ilgili yöntemler sadece kontrol etmekle değil aynı zamanda öğrenmeyle de ilgilidir (Tanner' den 1978 akt. Boyacı vd., 2008, 270-271).

2.2.5 Etkili Öğretmenlik Eğitimi Modeli (İnsancıl Teori)

Bu teorinin temel hedefi eğitimsel işlevin alanlarıdır. Yani öz disiplini öğretme, grupla iş birliğine katılımı ilerletme, sorumlu vatandaşlığı teşvik etmektir. Öğrencilere kritik sosyal konulara çözümler üretmeleri için yeterli bilgi ve deneyim sunulmaktadır. Okuldaki disiplinin sosyal amacı, çocukları uygarlaştırmaktır. Bu eğitimsel hedefleri başarmak için birey, sosyal destek ve başkaları tarafından sınır konulmadan kişisel gelişim için özgürlük istemektedir. Kişi, duygusal, bilişsel ve yaratıcı olacağı bütün alanlarda kendini açıklama özgürlüğüne gereksinim duymaktadır. Çünkü kişi, rehberlik yapıldığı zaman kendini gerçekleştirme denilen bu amaca ulaşmaktadır. Bu nedenle de dışarıdan düzen dayatmak gereksiz kalmaktadır (Tosun, 2002: 130).

Bu model ödül ve cezanın çocuklar üzerinde olumlu etki yapmadığını savunmaktadır. Gordon, çocukları etkilemenin, denetlemekten tamamıyla farklı olduğunu söylemektedir. Çocuğu etkileyebilmek için öğretmenler, öğrencilerin karşı çıkmasına, isyan etmesine ve suçlanmasına yol açacak yöntemlerden vazgeçmeli bunun yerine öğrencinin kendi kendini kontrol etmesine olanak tanınmalıdır (Edwards'dan, 2000 akt. Boyacı vd., 2008: 281).

2.2.6 Etkili Disiplin Modeli

Lee Canter ve Marlene Canter tarafından (1985) geliştirilen model “etkin disiplin” ya da “güvengen disiplin modeli” olarak da bilinmektedir. Canter'lara göre insanlar karmaşa durumunda, edilgen, kırıncı ve güvengen davranışlar göstermektedirler. Modelin temel dayanağı, istenmeyen bir davranış gösteren öğrenciye karşı, öğretmenin gönderdiği uyarılar arasındaki uyumun ya da uyumsuzluğun, öğrencinin uyarıyı farklı bir biçimde algılamasına neden olduğu anlayışına dayanmaktadır. Öğretmenin gönderdiği uyarılar arasındaki çelişki, öğrencinin öğretmenin isteklerini dikkate alma derecesini etkilemektedir. Modelin savunduğu temel nokta, öğretmenlerin sınıfta etkin olması gerektiğidir. Modele göre öğretmen, öğrenciler

üzerinde açık ve sağlam bir otorite kurmalıdır. Amaç, öğretmenlere sınıf içinde görev almayı ve öğrencilere karşı sakin ama güçlü olmayı öğretmektir. Modelin dayanağı, her öğrenciden aynı başarıyı bekleme ve hepsine eşit davranma fikridir (Celep, 2002: 253-254).

Çocukların, öğretmen tarafından davranışlarının katı bir şekilde kontrol edilmediği sınıflarda bulunmaktan hoşlandıkları varsayılmaktadır. Bu modele göre, öğrenciler öğretmenin cezalandırmasının gerekliliğini, kötü davranışı engellemek olarak anlamakta ve öğretmen yanlış davranan öğrencileri cezalandırdığında olumlu düşünmektedirler. Etkin öğretmen yumuşak ama kararlı açıklamalar yapmaktadır. Kuralları ve politikaları sakin ve kararlılıkla uygulamaktadır. Disiplini sağlarken; göz iletişimi, mimikler ve jestler, ses tonu, fiziksel yakınlık kullanmaktadır. Düzen sağlamanın hedefi, psikolojik güvenlik sağlamak, öğrencileri daha sonra pişman olacakları davranışlardan korumak ve bireylerin, olumlu beceriler oluşturmalarına izin vermektir (Tosun, 2002: 128-129).

2.2.7 Olumlu Disiplin Modeli (Jones Modeli)

Bu modelin temel noktaları, öğrencilerin kontrol altında tutulması ve öğretmenlerin bu kontrolü vücut dili, yönetim ve veli desteği ile başarabilecekleridir. Dersi kesme, gözünü dikme, öğrenciye yakın oturma, öğrencinin davranışına son verecek güçlü teknikler arasında yer almaktadır. Atılgan öğretmen yumuşak ama kararlı açıklamalar yapmaktadır. Kuralları ve politikaları sakin ve kararlı uygulamaktadır. Disiplini sağlarken; göz kontağı, mimikler ve jestler, ses tonu, fiziksel yakınlık kullanılmaktadır (Tosun, 2002: 128).

2.2.8 Ginott Modeli (Uyumlu İletişim Modeli)

Haim Ginott'un öncüsü olduğu bu modele göre disiplin, küçük zaferler dizisi, uzun dönemli gelişme süreci ve bir çocuğun yanlış davranışının acil çözümü olarak görülmektedir. Bu modelde öğretmenler, duruma ve duygularına uygun yumuşak bir dil kullanarak öğrencileri kibarca ikna etmektedir. Öğretmenler hem somut iletişimler kullanmakta hem de cezaya karşı başka seçenekler bulmaktadır. Çünkü ceza eğitici değildir ve düşmanlık yaratmaktadır (Tosun, 2002: 130).

Ginot modelinde temel amaç, öğretmenlere güvenli insancıl ve verimli sınıf iklimini oluşturmada destek sağlamaktır. Kuram, Kaunin kuramına dayanmaktadır (Ginot'ten, 1977 akt. Celep, 2002: 229).

Uyumlu iletişim, ahenkli ve güvenilir sözlü iletişimdir. Öğretmenin söylediği, öğrencinin duruma ilişkin duygularıyla tutarlıdır. Bu şekilde öğretmenler; öğrencilerine hakaret etmekten ve korkutmaktan uzak durmakta bunun yerine, öğrencilerinin gereksinim ve arzularına duyarlılık göstermeyi artırarak yardım etmekte ve öğrencilerini daha iyi anlayarak kabul etmektedir (Boyacı vd., 2008: 278).

Yukarıda açıklanan hiçbir modelin tek başına eksiksiz olarak koruyucu, destekleyici ya da düzeltici oluğunu söylemek mümkün değildir. Bir öğretmenin kontrol sağlamadaki yaklaşımı bir modele uygun düşebilmekte fakat her durumda o modele bağlı kalmak zorunluğu bulunmamaktadır. Öğretmenin belli bir modeli uygulamak yerine duruma göre o anki şartlara uygun bir yaklaşımı benimsemesi ve hareket etmesi gerekmektedir.

2.3 Disiplin ve Okul Etkileşimi

Okul bir eğitim kurumu olarak, belirlenmiş hukuki yapıya ve işleyişe sahiptir. Okulda gerçekleşecek eğitsel etkinliklerin amaçları önceden saptanmıştır. Okul, bağlı olduğu eğitim yönetimi üst sistemi tarafından kontrol edilen ve belli prosedürlere dayalı olarak işletilen bir örgüttür. Ancak önceden yapılandırılmış bir işleyiş ve belirlenmiş amaçlara dönük olarak örgütlenen okulların içinde yer alan insanların ve çevresel değişkenlerin etkisiyle farklı kültürel kimliklere sahip oldukları bilinmektedir (Aydın, 1998: 22).

Okullarda bir grup öğrenciye toplumun ve bireyin ihtiyaçlarına göre önceden hazırlanan programlar doğrultusunda öğretim etkinlikleri sunularak, öğrencilerde istenen davranış değişikliği meydana getirilmeye çalışılmaktadır (Çalık' tan, 2009 akt. Yüksel ve Filiz, 2017: 7).

Okullarda uygulanan eğitimde disiplin, öğrenciye hangi davranışların istenilir olduğunu gösterip öğretmek, bu davranışı sergileyip sergilemediğini izlemek, davranışı beklenenden daha iyi sergilemediğinde cezalandırmaktır. Bu anlamda disiplin istenen davranışı öğrenciye öğretmek, yerleştirmektir. Disiplin eğitimle eş anlamda kullanılmaktadır (Saritaş, 2000: 47-50).

Başaran'a (2000) göre, okulda disiplin; okulun ilke ve kurallarına öğrencinin uymasını sağlamak amacıyla kurulan yaptırım düzenidir. Burada disiplinin amacı öğrencilere okulda uymaları gereken davranışların ilke ve kurallarını öğretmek; öğrencilerin bu ilke ve kurallara uygun davranıp davranmadığını izlemektir. Bu amaca göre disiplin bir öğrenme sürecidir.

Öğrenci okul öncesi eğitimden itibaren okuldaki ilke ve kurallara uymasını öğrenerek toplumsallaşmaktadır. Bu şekilde toplumsallaşma sürecinde hem ailenin hem de okulun önemli etkisi bulunmaktadır.

Okul ve sınıf kurallarının net olması, öğrenci davranışlarının kaydedilmesi, öğrencilere düzenli olarak geri bildirim verilmesi, öğrencilerin davranışsal amaçlar belirlemelerine yardımcı olunması, öğrencilerin davranışlarıyla ilgili bilgilerin ailelerle paylaşılması, bütün bu adımların belirli bir sistematik içerisinde yürütülmesi okullarda istenmeyen öğrenci davranışlarının azalmasını sağlamaktadır (Kavanagh' dan, 2000 akt. Siyez, 2009).

Okulun öğrenci sayısı, fiziksel yapısı, finansman kaynakları gibi birçok etmen yönetim anlayışını etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Örneğin; sınıf mevcutlarının yüksek olması ile akademik başarı arasında ters yönde bir ilişki bulunmaktadır. Çünkü öğrenci sayısının çoğalması yüz yüze iletişimi güçleştirmekte ve disiplin sorunlarını arttırmaktadır. Kalabalık okullarda, öğretimin daha çok öğretmen merkezli yapıldığı ve dikey bir iletişim yapısının egemen olduğu bilinmektedir. Bu durum özellikle okulun öğrenci sayısı ile uygun olmayan bir fiziksel yapıya sahip bulunduğu koşullarda, denetimi güçleştirmekte ve davranış sorunlarını arttırmaktadır (Aydın, 1998: 24).

Öğrencileri problem davranışlara yönelten ve öğrenci davranışları üzerinde büyük ölçüde belirleyici etkilere sahip olan en önemli faktörler; okulun bulunduğu fiziksel, kültürel ve sosyal çevredir. Okulun fiziksel yetersizlikleri, personel ve öğrenciler arasındaki ilişkilerdeki yetersizlik, öğrenci mevcudunun fazlalığı, katı kurallar, sıkı disiplin, program seçeneklerinin sınırlı olması, adaletsiz uygulamalar ve öğrenci özgürlüğünün sınırlandırılması ile okullardaki şiddet olayları arasında yüksek düzeyde bir ilişki bulunmaktadır (Miller, 1994: 257-261). Bunun tam tersi de düşünülebilir. İstendik davranışlar ile okul özellikleri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Bu özellikler (Moeller, 2001: 279):

1. Etkili sınıf yönetimi: Dersleri planlamak, kazanımlar için yeterli zaman ayırmak, bir etkinlikten diğer etkinliğe geçişi düzenlemek ve istenmeyen davranışla hemen fakat sessizce baş etmek.
2. Açık ve net okul kuralları: Davranışsal beklentilerin açıkça ifade edilmesi, olumlu model olma ve istenilen davranış için olumlu geri bildirim.

3. Okul değerlerinin sürekliliği: Okul değerlerinin tüm çalışanlar tarafından desteklenmesi.

Küçükahmet (1992) ise okulda disiplin sağlamaya yardımcı faktörleri şu başlıklar altında sıralamıştır (akt. Karaboğa, 2014);

1. Uygun bir eğitim programı: Amaçlarına isteklerine ve geçmiş bilgilerine uygun olarak hazırlanan bir eğitim programı öğrencinin ilgisini çekecek, işbirliği içerisinde olmasını sağlayacaktır.
2. İyi bir rehberlik sistemi: İyi bir rehberlik sistemi aracılığıyla sorunlar ortaya çıkmadan gerekli işlemler yapılabilecektir. Sonuçta kendisinin ruh sağlığıyla ilgilenildiğini bilen öğrenci ilgililere yardımcı olma ve okul çalışmalarına katılma isteği duyacaktır.
3. Etkin bir veli-okul ilişkisi: Veliler ve öğrenciler okulda en iyisinin ve en doğrusunun yapıldığına inandıkları müddetçe okul çalışmalarına destek olmaktadır.
4. Okul binasının etkin kullanımı: Okul binaları ve görsel işitsel araçların kullanım biçimi disipline yardımcı ya da engel olabilmektedir. Örneğin, karanlık bir binada elektrik enerjisinden tasarruf düşüncesiyle ışıkların yakılmaması ciddi disiplin sorununa neden olabilmektedir. Çünkü öğrencilerin o binada bulunmaktan hoşnut olmaları onların disiplinli olmalarına yardımcı olacaktır. Buna karşılık aydınlık ve refah koridorları olan bir okul binası öğrenciyi her zaman rahatlatmaktadır. Okul binasının yalnızca koridorlarının değil, duvarlarının badanasının renginden iç döşemesine kadar her şeyinin disipline uyumu kolaylaştıracağı ya da zorlaştıracağı bilinmelidir.

Öğrenci sayılarına göre sınıfın, koridorların, merdivenlerin, oyun alanlarının ve ortak kullanım alanlarının ölçülerinin yeterli olması ve kullanışlı olması gibi faktörler de okulda öğrencinin disiplin konusundaki tutum ve davranışlarını etkileyebilmektedir.

2.4 İstenmeyen Davranış

Disiplini sağlayabilmenin en önemli faktörlerinden biri öğrencinin istenmeyen davranışını anlamaktır. Davranış anlaşılır ise gelecekte ortaya çıkabilecek istenmeyen davranışlar da öngörülebilme ve gerekli önlemler alınabilmektedir.

İstenmeyen davranışların tanımının iyi bir şekilde kavranması bu tür davranışların değiştirilmesi açısından belirleyici öneme sahiptir. İstenmeyen davranışların sınırlarının

çizilmesi koşullara, mekana vb. bir dizi değişkene bağlıdır. Ayrıca istenmeyen davranışlar, öğrencilerin yaş, cinsiyet ve bir dizi psikolojik özellikleri açısından farklılık göstermektedir (Aydın, 1998: 117).

Davranışın istenmeyen, sorunlu davranış olarak nitelendirilebilmesi için birçok değişkenin yanı sıra öğretmenin kişiliğinin ve meslek anlayışının göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Öğretmenin aşırı sert ve otoriter tutum sergilemesi öğrencinin cezalandırılma endişesinden dolayı gerçek tepkilerini göstermemesine neden olabilmektedir. Aynı şekilde istenmeyen davranışlara karşı duyarsız ve kayıtsız tepki veren öğretmen öğrencilere davranış modeli oluşturmadığı için etkisiz olmaktadır. Böylece her iki durumda da öğrencilerin istenmeyen davranışlarının nedenlerinin ve sorunlarının anlaşılması zorlaşmaktadır (Aydın, 1998: 118).

Sorunun anlaşılmasının sadece öğretmen tarafından değil öğrenci tarafından da gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Ortak bir algı dayanağına bağlı olarak, karşısındakinin yerine kendini koyma şeklinde yani empati kurma yaklaşımı ile her iki tarafın sorunların nedenleri üzerinde yoğunlaşma ve kavrama bilinci gelişmektedir. Öğretmenler özenli ve sabırlı davranırlarsa öğrenciler de herhangi bir endişe duymadan doğal davranabilmektedir. Böylece öğretmen öğrencilerin davranışları hakkında iç görüş geliştirmelerine yani olumlu davranışları içselleştirmelerine katkıda bulunmaktadır (Aydın, 1998: 119).

Ayrıca okulda demokratik bir ortamın var olması, istenmeyen davranışlara karşı eleştirel bir tutum oluşturulmasını sağlamaktadır. Öğrencilerinin kişiliklerine değil de istenmeyen davranışlarına yönelik olan bu eleştirel tutum öğrenciler arasında özdenetim aracı olarak gelişmektedir. Böylece öğrenciler arkadaşlarının bakış açılarına göre kendi davranışlarını değerlendirmektedir (Aydın, 1998: 119).

İstenmeyen davranışların anlaşılması kadar önemli olan diğer bir süreç ise sorunları sıralamak ve sınıflandırmaktır. Öğrencilerin bazen davranışlarının gözlemlenmesi ve en yaygın olarak gözlemlenen istenmeyen davranışların envanterinin çıkarılması faydalı olmaktadır. İstenmeyen davranışlar önem derecesine göre sıralanmalı ve sonrasında öğretmenler ve okul yönetimi tarafından öncelikle değiştirilmesi gereken davranışlar belirlenmelidir. Sorun davranışlara neden olan değişkenlerin bilinmesi çok önemlidir. Çünkü birçok sorunlu davranışın oluşmasında toplumsal çevre, aile ve akran grupları gibi faktörler etkili olmaktadır (Aydın:1998: 120-121).

İstenmeyen davranışların yönetimi, sınıf yönetim süreçlerinde öğrenciler üzerinde kurulacak kontrole ilişkin geleneksel anlamını yitirirken, öğrencilerin kendilerini kontrol etmelerine olanak sağlayacak bir ortamın yaratılmasına yönelik yeni bir anlam kazanmaktadır. Yani sorun davranışların yönetimi, öğrencilerin kendi davranışlarına ilişkin sorumluluklarını öğrenebilmelerine yardımcı olacak süreçler tasarlamak ve yönetmek olarak ifade edilebilmektedir (Boyacı vd., 2008: 210)

2.5 Geçmişten Günümüze Okulda Disiplin Kavramı

Eğitim sistemindeki disiplin anlayışının ilkel insanlardan günümüze değin beş aşamalı bir evrim geçirdiği gözlemlenmektedir. Birinci aşama: 15. yüzyıla kadar görülen “intikamcı disiplin” anlayışı daha çok insanların din anlayışına dayanmaktadır. Tanrıların istediği gibi suçludan intikam alabilme anlayışının eğitime yansması bazı öğretmenlerin disiplin sorunlarını kişilik sorunu haline getirerek öğrencilerden intikam alırcasına hareket etmeleri şeklinde gerçekleşmektedir. İkinci aşama: 15. ve 17. yüzyıllar arasında kabul gören cezalandırıcı disiplin anlayışına göre ise tanrılık özelliğinin yerini sosyal adalet duygusu almaktadır. Yasalara, kurallara karşı gelenler fiziksel olarak acımasızca cezalandırılmaktadır. Eğitime yansmasındaki ceza türüne “falaka” örneği verilebilir. Üçüncü aşama: 18. ve 19. yüzyıllarda geçerli olan korku yoluyla engelleyici disiplin anlayışının eğitime yansması ise; yapılmaması gereken hataları işleyen öğrencilere, disiplin yönetmelikleri çerçevesinde verilen cezalar ile diğer öğrencileri korkutarak aynı hatayı işlemelerini önlemektedir. Bu tür disiplin uygulamasıyla çocukların duygusal, toplumsal ve eğitsel gelişmeleri engellenmekte ve çocuklar mutsuz, intikamcı yetişkinler haline gelmektedir. Dördüncü aşama: İyileştirici disiplin anlayışına göre korkunun kalktığı durumlarda bireylerin suç işlemeye devam etmeleri disiplinin tam olarak sağlanmasını engellemektedir. Bu nedenle önemli olan bireyde toplum düzenini bozmaya yönelik eğilim, istek ve davranışlar yerine toplum düzenini korumaya yönelik eğilim, istek ve davranış oluşturmaya çalışılmaktadır. Böylece okullarda rehberlik birimleri kurulmaktadır. Bu anlayışın eğitime yansması, sosyal olmayan davranışın devam ve tekrarında, öğrencilerin iyiliği için ne kadar önemli olduğunu öğrenciye anlatan rehberlik hizmeti şeklindedir. Beşinci aşama: Günümüzdeki önleyici disiplin anlayışına göre ise eğitim ve çevredeki uyumsuzluk nedenleri ortadan kaldırılınca, öğrencilerde uygun düşünce biçimleri ve uygun davranış alışkanlıkları sağlam bir şekilde kökleşmektedir. Bunlar sağlandığı takdirde bir disiplin olayı olmayacaktır. Bu anlayışta dış kontrolden iç kontrole

geçiş vardır. Bu anlayışın eğitime yansımaları ise sınıfta/eğitimde düzeni ve çalışmayı sağlamak, çocuğu iyiye doğru götürmek ve kendi kendini yönetmeye alıştırmaktır (Tosun, 2002: 123-125).

Eskiden öğrencilerin ilgi ve istekleri şiddetle bastırılmakta, öğrenci korku ile baskı altında tutulmaktadır. Kurallar büyükler ve öğretmenler tarafından belirlenmekte, öğrenciler buna uymakta zorlanmaktadır. Günümüzde ise öğrenci ilgi ve istekleri hem karşılanmakta, hem de daha olumlu yönlendirme çabası olan rehberlik hizmeti sağlanmaktadır. Öğrencinin olumlu davranışları desteklenmekte, daha iyiye özendirilmektedir. Kurallar öğrencinin psikolojik gelişim düzeyine uygun olarak ve onun görüş ve davranışları esas alınarak hazırlanmaktadır. Öğretmen öğrenci işbirliği esastır (Doğan, 2003: 157).

Disiplin kavramının süreçleri başka bir açıdan ele alınacak olursa; geleneksel ve çağdaş eğitim anlayışlarında, eski ve yeni disiplin anlayışının etkileri görülmektedir. Halis (2001: 94) geçmiş ile günümüz arasında okuldaki disiplin kavramının gelişimini Tablo 2. 1’ de özetlemektedir.

Tablo 2. 1 Eski ve Yeni Disiplin Anlayışının Özelliklerinin Karşılaştırılması

Eski Disiplin Anlayışının Özellikleri	Yeni Disiplin Anlayışının Özellikleri
Öğrencilerin ilgi ve istekleri baskı altına alınır.	Öğrencilerin ilgi ve isteklerine yön verilir.
Öğrenciler korkutularak kontrol edilir.	Öğrencilerin problemlerine ve arzularına rehberlik edilir.
Öğretmen tarafından hazırlanmış katı kurallara ve düzene önem verilir.	Öğrencilerin anlayıp benimsediği davranış normlarına önem verilir.
Sessizliğe, düzene ve pasifliğe önem verilir.	Çalışkanlığa, işbirliğine ve yardımseverliğe önem verilir.
Olumsuz davranışlar cezalandırılır.	Olumlu davranışlar teşvik edilir.
Öğrencilerin öğretmen tarafından diktatörce ve sübjektif olarak kontrolüne önem verilir.	Öğrenci-öğretmen işbirliğine önem verilir.

Geleneksel eğitim sisteminde müfredat ve öğretmenler ön planda tutulmaktadır. Geleneksel disiplin anlayışını benimseyen klasik okullarda, öğrencinin her durumda koşulsuz uyumlu davranış sergilemesi beklenmektedir. Ancak bu zorunlu uyumlu davranış şekli baskıcı tutumlara karşı disiplinsiz davranışlar geliştirmektedir (Kafadar, 1997, 49).

Bu şekilde bir geleneksel okul, öğrencilerin serbest faaliyetlerini sınırlayan, kısıtlayan, otoriter bir “esaret okulu” olarak adlandırılmaktadır. Bu okullarda alınan kararlarda, eğitim amaçlarının ve sınıf içi kurallarının belirtilmesinde öğrencinin katılımına yer verilmemektedir. Bu okullarda sınıf içi kurallar katı ve tek yönlüdür. Sadece öğretmen

tarafından belirlenen değişmez doğrular bulunmakta ve asla tartişılmamaktadır. Yani geleneksel okulda otoriter bir anlayiş sergilenmektedir. Böyle okullarda, tek yönlü düşünen, tutucu bireyler yetiştirildiği, bu durumun da gelişmenin önünde engel teşkil ettiği düşünülmektedir. Geleneksel disiplin anlayişıyla, öğretmenin veya okul yönetiminin katı kurallar koyarak düzeni sağlamaya çalışması, sorunlu davraniş gösteren öğrencilere karşı suçlama, azarlama ya da cezalandırma yöntemi uygulaması öğrencinin yabancılaşmasına neden olmaktadır (Kafadar, 1997: 49).

Çağdaş eğitim yaklaşımında ise, eğitim ve öğretimin merkezinde ğrenci bulunmaktadır. Öğretmen ğrencinin, bedensel, ruhsal, bilişsel gelişimini dikkate alarak öğrenme sürecini gerçekleştirmektedir. Eğitim sürecindeki bu değişme ve gelişmeler okulda var olan disiplin algısını da etkilemektedir. Çağdaş eğitimde disiplin anlayişı iselleştirilmekte yani öğrenmeyi güdüleyici bir ortam sağlanmakta, ğrenci kendi isteği ile karara katılmakta, sorumluluk almakta ve başarı duygusunu tattığı için disiplin kurallarına uyum göstermede istekli davranmaktadır (şengül, 2005).

Hesapçioğlu (1998: 34), katılımın ve i disiplinin ön planda olduğu bu anlayişı “hr disiplin” olarak adlandırmaktadır. Hr disiplinin amacı çocuğu kontrol altına almak yerine onu iyileştirmek ve gönlünü kazanmaktır. Bu anlayiş çocuğa kendi kendini yönetmeyi öğreterek disipline etmeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle kişinin öğrenciye yaklaşımında iyi niyetli davranması gerekmektedir.

Çağdaş eğitime göre disiplin kavramını “kişiye düzenli davraniş ve iyi alişkanlıklar kazandıran, kişinin kendisi ve çevresi ile uyumlu yaşamasını sağlayan kurallar ve önlemler bütünü” şeklinde açıklamak mümkündür. Bu tanıma göre disiplin öğrencinin i gelişimi ile gerçekleşmektedir. Bir bakıma çocuğun öğrenmeyi güdüleyen bir ortamda olması, kararlara katılması, sorumluluk alması ve çeşitli konularda başarı duygusunu tatması gerekmektedir (Hesapçioğlu, 1998: 34).

2.6 Ortaretim Kurumları dl ve Disiplin Yönetmeliği

Ödül, ğrencinin beğenilen bir davranışından dolayı haz duyması için verilen her tür pekiştirci kapsamaktadır. Ceza ise, istenenden yoksun bırakmayı tanımlayan her tür sınırlama ve yasaklamayı içermektedir. Ödül istendik davranışları pekiştirmeye, ceza istenmeyen davranışları ortadan kaldırmaya yöneliktir. Ödül ve ceza sisteminin temel amacı,

öğrenciye kendi davranışlarını yönetmek için gerekli olan duygusal ve düşünsel yeterliği kazandırmaktır. Ödül ve ceza sistemi, öğrencinin davranışlarına yön veren bir referans kaynağı olarak yapılandırılmakta ve tutarlı bir bütünlük içinde uygulanmaktadır (Aydın, 1998: 134).

Sözlük anlamı ile ceza; disiplin suçlarından birini işleyen öğrencilere, davranışlarının ağırlık derecesine ve okulun özelliğine göre yapılan uygulamadır (Ada ve Çetin, 2002: 51).

Disiplin sorunları, öğrenci, sınıf ya da okul kurallarına karşı çıktığı zaman ortaya çıkmaktadır. İnsan, davranışlarıyla ilgili kurallara her zaman uymadığı için ceza da gündeme gelmektedir. Kuralları bozmak ceza seçimini, yazılı bir formatı ve bu formattaki cezaların adlandırılmasını gerektirmektedir. Ayrıca kuralların okul sürecine ve eğitimin fonksiyonuna da uygun olması önem taşımaktadır (Ada ve Çetin, 2002: 28-29).

Başta 1982 Anayasa'sı olmak üzere ona bağlı olarak hazırlanan yasalar, tüzükler, yönetmelikler ve yönergeler okulda disiplini sağlayan yasal düzenlemelerdir. 1930 yılından günümüze okullardaki disiplin uygulamalarını düzenleyen disiplin yönetmeliklerinin başlangıcında öğrencilerin uyacakları kurallar, daha sonra disiplin cezası gerektiren davranışlar sıralanmaktadır. Yönetmeliklerde zamanla yapılan değişiklikler genellikle bu davranışlara bazı eklemeler yapılması biçiminde olmaktadır (Eripek, 1980). Orta öğretim kurumlarında, öğrenci disiplinini sağlamak amacıyla hazırlanmış, en son 1/9/2018 tarihli ve 30522 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan değişiklikleri de kapsayan 'Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği' halen yürürlüktedir.

Okullarda uygulanan disiplin uygulamaları, Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanan disiplin yönetmeliği uyarınca yürütülmektedir. Yönetmeliğin 163. , 164. , 165. ve 166. maddeleri disiplin uygulamaları ile ilgilidir. Yönetmelikte, okullardaki disiplin uygulamalarını yürütmek görevi, Disiplin ve Onur Kuruluna verilmektedir. Müdür yardımcısı başkanlığında iki öğretmenden oluşan disiplin kuruluna Onur Kurulu 2. Başkanı olan öğrenci ve okul aile birliği temsilcisi de katılmaktadır.

Ülkemizde lise düzeyindeki disiplin soruşturmasının açılması için okul müdürlüklerine yazılı şikâyet yapılmalıdır. Okul yönetimi de cezai soruşturmayı yazılı olarak şikâyete konu taraflara iletir. Riskli davranış gösteren öğrenci yazılı savunmasını sunar. Ödül ve disiplin kurulu da davranışın gerektirdiği cezayı takdir eder. Takdir yetkisini kullanmada öğrencinin yaşı, yüksek yararı, gizlilik ilkesi, sınıf rehber öğretmen ile veli görüşü gibi hususlara dikkat

edilir. Öğrenci ceza almışsa dosyasına işlenir. Öğretmen kurul kararı ile ders yılı sonunda ya da mezuniyet öncesi öğrencinin söz konusu cezası silinebilir. Bu durumda öğrenci velisi yazılı olarak bilgilendirilir. Yazılı olarak başlayan disiplin süreci tekrar yazılı olarak sona erer (MEB. Ortaöğretim Kurumları Disiplin Yönetmeliği).

Öğrencilere, disiplin cezası gerektiren davranış ve fiillerin niteliklerine göre kınama, okuldan kısa süreli uzaklaştırma, okul değiştirme ve örgün eğitim dışına çıkarma cezalarından biri verilmektedir. Ancak kınama cezası yerine öğrenci ödül ve disiplin kurulunca, Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği kapsamında belirlenen toplum hizmeti çalışmalarından biri de verilebilmektedir. Disiplin cezası verilmesine sebep olmuş bir fiil veya davranışın bir öğretim yılı içerisinde tekrarında veya aynı cezayı gerektiren farklı bir fiil veya davranışın gerçekleşmesinde bir derece ağır ceza uygulanmaktadır (MEB. Ortaöğretim Kurumları Disiplin Yönetmeliği).

Ceza takdirinde öğrencinin 18 yaşına kadar çocuk olduğu, öğrencinin ailesi ve çevresiyle ilgili bilgiler, öğrencinin kişisel özellikleri ve psikolojik durumu, fiil ve davranışın hangi şartlar altında yapıldığı, öğrencinin yaşı, cinsiyeti, derslerdeki ilgi ve başarısı, daha önce ceza alıp almadığı gibi unsurlar göz önünde bulundurulmaktadır (MEB. Ortaöğretim Kurumları Disiplin Yönetmeliği).

Disipline konu olan olaylar, okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunda görüşülüp karara bağlandıktan sonra; kınama ve okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezaları okul müdürünün, okul değiştirme cezası, ilçe öğrenci disiplin kurulunun, örgün eğitim dışına çıkarma cezası, il öğrenci disiplin kurulunun, onayından sonra uygulanmaktadır (MEB Ortaöğretim Kurumları Disiplin Yönetmeliği).

Öğrencilerin ceza almaları durumunda, her ders yılı başında 100 olan davranış puanları, kınama cezası için 10, okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezası için 20, okul değiştirme cezası için 40, örgün eğitim dışına çıkarma cezası için 80 puan indirilmekte ve alınan cezalar e-okul sistemine işlenmektedir (MEB Ortaöğretim Kurumları Disiplin Yönetmeliği).

Öğrencilerin hem okulda hem de sosyal çevrelerinde istendik davranış sergilemeleri için yetişkinler tarafından, yanlış yaptıklarında bu yanlışın cezasının, doğru ve güzel bir şey yaptıklarında da ödüllendirmenin verilmesi önem taşımaktadır. Çocukların davranışlarına uygun bir şekilde karşılık verilmesi gerekmektedir. Ödüllendirme ile cezalandırma arasında

denge kurulurken ödüllerin cezaları sildiği bir sistemin geliştirilmesi çocukları başarıya ve iyiliğe yönlentmektedir. Bu sistemin sonucunda çocuğun yaptığı her işin sorumluluğunu ve bedelini üstlenmesi böylece yanlıştan kaçıp doğruya ulaşmak için çaba sarf etmesi mümkün olmaktadır (Kapçı, 2013: 178). Bu bağlamda ödül ve disiplin yönetmeliğine göre “ceza alan ve davranış puanı indirilmiş olan ancak davranışları olumlu yönde değişen, iyi hâlleri görülen ve olumsuz davranışları tekrarlamayan öğrenciler” in durumları öğretmenler kurulunda tekrar değerlendirilmektedir. Cezası kaldırılan ve davranış puanı iade edilen öğrencilerin yeni durumları e-okul sistemine işlenmektedir.

Ceza son çare olarak kullanılan bir yöntemdir. Asıl olan uygunsuz davranışı ceza ile anlık geçiştirmek değil ceza gerektiren davranışın nedenine inerek kaynağını bulmak ve bir daha tekrar etmemesini sağlamaya çalışmaktır. Öğrenci yaptığı davranışın neden kötü olduğunu bilmez ise, cezayı veren kişi de istenmeyen davranışın neden ortaya çıktığını bilmez ise bu olumsuz davranışların tekrar etme olasılığı oldukça yüksektir. Bu olasılığın azalmasında, sorunlu gençlerle iyi ilişkiler kurabilen uzman rehber öğretmenlere gereksinim duyulmaktadır. Ayrıca öğrencilerden her biri, kişilik özellikleri, geldikleri sosyo-ekonomik ve kültürel çevre yönünden birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Bunlardan bazıları okulun işleyişine kolayca uyabildikleri halde, bazıları kendilerini bambaşka bir dünyada bulmuşçasına yabancılaşmakta, okula alışamadıkları, nizam işleyişine uyamadıkları için çeşitli problemlere neden olmaktadır. Bu uyumsuzluk problemlerinin giderilmesi, hatta problem haline gelmeden önlenmesi için rehberlik hizmetleri önem taşımaktadır (Akbayrak, 1977: 213).

Ödülün amacı, ceza gibi çocukları denetlemeye ve istenilen davranışı yaptırmaya ve hatta bunları pekiştirmeye yöneliktir (Ada ve Çetin, 2002: 59). Bu bağlamda ortaöğretim kurumları yönetmeliğinde istendik davranış ve fiili sergilemeyen öğrenciler için disiplin cezaları yer alırken, istendik davranış sergileyen, örnek davranışta bulunan ve çeşitli niteliklerde başarı gösteren öğrenciler için de ödüllendirme sistemi bulunmaktadır.

MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinin 159. ,160. ve 161. maddeleri incelendiğinde öğrencilerin ödüllendirilmesi konusuna yer verildiği görülmektedir. Bu maddelere göre okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu, tüm derslerdeki başarılarıyla üstünlük gösteren, dönem puanlarının ağırlıklı ortalaması 70,00 den aşağı olmayan ve davranış puanı 100 olan öğrencilerden, 70,00-84,99 arasında olanları teşekkür belgesi, 85,00 ve daha yukarı

olanları takdir belgesi, ortaöğrenim süresince en az altı döneminde takdir belgesi alanları üstün başarı belgesi ile ödüllendirmektedir. Ayrıca puan şartına ve herhangi bir ödül alıp almadığına bakılmaksızın Türkçeyi etkili kullanarak örnek olan, bilimsel projelerle sosyal etkinliklere katılarak üstün başarı gösteren, okul araç-gereç ve donanımlarıyla çevreyi koruma ve gözetmede davranışlarıyla örnek olan, görgü kurallarına uymada ve insan ilişkilerinde örnek olan, trafik kurallarına uymada örnek davranışlar sergileyen, bilişim araçlarını kullanmada iyi örnek olacak davranışlar sergileyen, okula ve derslere düzenli olarak gelerek, bu yönde arkadaşlarına iyi örnek olan, yardıma ihtiyaç duyanlara yönelik yürütülen toplum hizmetlerinde görev alan öğrenciler, öğretmen ve okul yönetiminin teklifi, onur kurulunun uygun görüşü doğrultusunda onur belgesi ile ödüllendirilmektedir. Bir öğretim yılında iki ve daha fazla onur belgesi alan öğrenciler ise onur listesine yazılmaktadır (https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_11/03111224_ooky.pdf).

2.7 Ergenlik ve Disiplin İlişkisi

Ergenlik dönemini, çocukluktan yetişkinliğe doğru bir geçiş veya çocuklukla gençlik arasındaki köprü olarak tanımlamak mümkün olabilir. Çocukluğa “veda” edilirken gençliğe “merhaba” denilen bu dönemde, kişide bazı fizyolojik ve biyolojik değişiklikler gerçekleşmektedir. Bu döneme çocuk olarak giren kişi, dönemin sonunda genç bir yetişkin olmaktadır. Ergenlik, çocukluğun yavaş ve düzenli gelişiminden, ergenliğin hızlı ve düzensiz gelişimine geçildiği için çatışma ve çelişkilerin sıkça yaşandığı zor bir dönemdir. Ergenlik döneminde yaşanan bu çok yönlü değişim ve gelişim nedeniyle sıkıntılı bir dönem geçiren ergenler, sıklıkla çeşitli problemlerle karşı karşıya gelebilmektedir. Ayrıca ergenler ‘Ben kimim?’ sorusuna cevap arayarak kendi kişiliklerini kazanmaya çalışmaktadır. Bu kazanımı sağlamak için yaşadıkları karmaşa yüzünden de bazı olumsuz davranışlar sergileyebilmektedirler.

Ortaokul dönemine denk düşen ilk gençlik ya da ergenlik dönemine cinsel uyanışla birlikte yeni ruhsal tepkiler ve davranışlar belirmeye başlamaktadır. Bu dönemde dengeli ve uyumlu ilkokul çocuğu gitmekte, yerine oldukça tedirgin, kuruntulu, güç beğenen ve çabuk tepki gösteren bir ergen gelmektedir. Duygular çabuk iniş çıkış göstermektedir. Çabuk sevinmekte veya üzülmemekte, birden sinirlenmemekte, olur olmaz şeyi sorun yapmaktadır. Tepkileri önceden kestirilemezdir. Derslere ilgisi azalmakta, çalışma düzeni bozulmakta;

bencilleşmekte, istekleri artmakta, konan yasakları saçma bulmakta, kendisine tanınan hakları yetersiz bulmaktadır (Yörükoğlu, 2004: 33).

Otoriteye karşı olma, söz dinlememe, eleştirme, hata bulma gencin tutumları arasında yer almaktadır. Gelişme döneminde anne-baba tarafından bazen çocuk, bazen yetişkin gibi algılanan çocuk, ne zaman ne şekilde davranacağını bilememektedir. Gelişmekte olan bedenine, cinsel ve duygusal değişimlerine ayak uyduramamakta, kimlik karmaşasına düşebilmektedir. Yetişkinin baskılı ve disiplinli davranmaktan çok gence karşı sevgi gösteren, güven veren, önemseyen ve değer veren bir tutum içine girmesi onun kimlik gelişmesini kolaylaştırmaktadır (Kulaksızoğlu, 2000: 130).

Ergenlik dönemi, öğrencileri, gelişim niteliklerinden kaynaklanan problemlerle karşı karşıya bırakmaktadır. Gençlerin fiziksel gelişimi ile psikomotor gelişim hızı paralel gitmemektedir.

2.8 Disiplin Sorunlarının Çeşitli Nedenleri

2.8.1 Öğretmen Kaynaklı Nedenler

Humphreys (2001: 27-34) öğretmenlerin kontrolsüz ve aşırı kontrollü davranışlarının öğrencide disiplinsiz davranışlara yol açtığını belirtmektedir. Öğretmenin kontrolsüz davranışları: öğrencilere bağırarak, emretmek, hükmetmek ve kontrol etmek, alaycılık ve küçümsemeyi kontrol aracı olarak kullanmak, dalga geçmek, azarlamak, fiziksel olarak tehdit etmek, şiddetli eleştirmek, öğrencileri 'donuk', 'zayıf', 'tembel' vb. olarak nitelenmek, öğrencileri fiziksel olarak tehdit etmek, öğrencinin üzerine yürümek ve onları itelemek, öğrencilere ceza olarak fazladan okul çalışması ve ödev yaptırmak, yaptığı hatalar için asla özür dilememek, öğrenciyi başka bir öğrenci ile kıyaslamak, yargılamak, bazı öğrencileri seçmemek, gözde öğrencilere sahip çıkmak, anlaması ağır olan öğrencilere karşı sabırsızlık, yanlışları ve başarısızlıkları cezalandırmak, öğrencilere karşı kabalık vb. öğretmenin kontrollü davranışları: utangaç ve çekingen olmak, memnun etmek için aşırı kaygı içinde olmak, hayır demekte zorlanmak, mükemmeliyetçi olmak, öğrencilerden korkmak, kendinden emin olmamak, tutarsız hareketlerde bulunmak, fazla akademik başarı istemek vb. davranışlardır. Bu davranış şekilleri öğrenciler üzerinde olumsuz bir etki oluşturmaktadır. Dolayısıyla öğrenciler de öğretmenlerine karşı olumsuz davranışlar içine girebilmektedir.

Ekinci ve Burgaz (2009), 'İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Öğretmen ve Okuldan Kaynaklı Nedenleri' başlıklı araştırmalarında istenmeyen davranışların oluşumunda öğretmen davranışlarının etkili olduğu tespit etmektedir. Bu araştırmada öğrenciler, 'öğretmenlerin öğrenciler arasında ayırım yapması' (başarılı, uslu, sevdiği vb.) davranışının, onların istenmeyen davranış sergilemeleri üzerinde en fazla etkisinin olduğu görüşünde birleşmektedir.

Bu bağlamda öğretmenin disiplini sağlamadaki sorumlulukları; örnek olmak, gözlemlemek, iletmek, okuldaki öğrencilerin beklentilerini karşılamak için çaba sarf etmek, olumlu öğrenme ortamı oluşturmak ve öğrencinin ortama uyum sağlaması durumunu kullanarak sorunlara çözüm geliştirmek şeklinde açıklanabilmektedir (Celep, 2011: 296-297).

2.8.2 Okul Yönetimi Kaynaklı Nedenler

Disiplin kavramı okul yönetimi açısından incelendiğinde, okulun baskıcı veya başıboş yönetim anlayışı ile yönetilmesi, sınıfın disiplin sorunu olaylarını çoğaltmaktadır. Okul yönetiminin öğrencide yarattığı gerilim sınıf içi disiplini de etkilemektedir (Başaran, 1985: 233). Böylece sınıf içi disiplinsizlikten başlayarak okulun geneline bu olumsuzluk yayılabilmektedir.

Yörükoğlu'na (2006) göre aşırı baskı, nerede olursa olsun öğrencide kişilik gelişmesini aksatmakta, işbirliği ve toplu çalışma yeteneklerini köreltmekte, yaratıcılığı engellemektedir. Buna karşılık disiplinin çok gevşek olduğu okullarda da kargaşa, düzensizlik ve güvensizlik bulunmaktadır. Saldırgan gençler, sınıflarda egemenlik kurmaya başlamakta, güçsüz olanlar ezilmekte, ürkek, korkak olmakta ve sinmektedirler (Akt. Akar, 2006: 5).

Okul yönetiminin tutumu öğrencilerin davranışları üzerinde etkili olmaktadır. Üstün ve Demirbağ'ın (2003) "Sınıfta Demokratik Disiplin Anlayışı" konulu araştırmalarında öğretmenlerin disiplinindeki uygulama sorunlarını okul yönetimi ile ilişkilendirdikleri görülmüştür. Ayrıca okul yönetimi ve öğretmenlerin uyumlu çalışmamları, farklı disiplin anlayış ve uygulamaları da öğrencilerin davranışlarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Öğrenciler, disiplin sorunlarına neden olan okul yönetimi ile ilgili özellikleri şöyle sıralamaktadır; değişimleri ve risk almayı tehdit edici bulur, yaratıcı değildir, problem çözme becerisi zayıftır, mesleğinden nefret eder, başarısızlıktan çok korkar, farklılık karşısında katıdır, hoşgörüsüzdür, kolay ulaşılabilir değildir, öğrencilerin gereksinimlerine ilgi

göstermez, karar almada belirsiz ya da tek yanlıdır, çatışma çözme becerisi zayıftır, disiplin sistemine zarar verir, tutarsızdır, kayırmacılık sergiler, dostluktan yoksun düşmanca tavır içindedir, bütün tarafları dinlemez vb. (Humphreys, 2001: 45-46).

Okul yönetiminde çeşitli şekillerde söz sahibi olan okul müdürünün, müdür yardımcısının, disiplin kurulunun ve rehberlik biriminin okul ortamında olumlu disiplin anlayışını oluşturulabilmesi için yapmaları gereken sorumlulukları bulunmaktadır. Celep'e (2011) göre okul müdürünün sorumlulukları arasında, istikrarlı yönetim planı oluşturma, liderlik etme, disiplin yönergelerini net bir şekilde oluşturma ve ilgili kişilere iletme, tüm disiplin sorunlarında okulun çıkarlarını temsil etme ve öğrenci, öğretmen ve veli arasında sonuç alıcı ilişkiler kurulmasını sağlama yer almaktadır. Disiplin kuruluna başkanlık eden müdür yardımcıları uygun, istikrarlı arabuluculuklarda bulunmalı, risk oluşturan öğrencinin gözlemlenmesine yardımcı olmalı, öğretmenlere ve velilere anlaşılır bir geri bildirim sağlamalı, öğrenciler arasında veya öğretmen öğrenci arasında olan anlaşmazlıklara arabuluculuk etmeli ve disiplin yönergeleri ile ilgili etkinliklerin geliştirilmesine yardımcı olmalıdır. Disiplin kurulu ise öğrencilere önerilerde bulunmalı, uyuşmazlıkları önleyici program önermeli, öğrenci sözleşmesi hazırlamalı ve geliştirmelidir. Son olarak rehberlik birimi de sürekli olarak okulda oluşan sorunlar için ilgili öğretmenlere önerilerde bulunmalı ve okulda istenmeyen durumlar ya da sorunlar (okuldan kaçmak, izinsiz derse girmek, kavga ve saldırıda bulunmak, sigara içmek, alkol ve uyuşturucu kullanmak vb.) karşısında sorumluluk üstlenmelidir (Celep, 2011: 297-299).

Okul içinde veya çevrede oluşan şiddet gruplarının neden olduğu yıkıcılık, madde bağımlılığı gibi ağır davranış problemlerinin çözümünden özellikle okul yönetimi sorumludur. Ayrıca devamsızlık, yalancılık, okuldan kaçma, sosyal uyum güçlükleri, saldırganlık gibi istenmeyen davranışların yönetiminde, öğretmenin kurumsal destekten yararlanması gerekmektedir (Aydın, 1998: 132).

Nelson, Lott ve Glenn (2000) pozitif disiplini çocukların kendi hareketlerini kontrol edebilmeleri ve problemleri çözmeleri şeklinde tanımlamaktadır. Aynı zamanda pozitif disiplin, çocuklar toplumsal kuralları öğrenirken kendileri hakkında iyi şeyler hissetmelerine de olanak sağlamaktadır. Bu bağlamda pozitif disiplin anlayışı ile yönetilen, öğrenciye saygıyla yaklaşan, öğrencilerin kendilerini güçlü hissettikleri, başarısız olduklarında onları

küçük düşürmek yerine hataları ile öğrenebilecekleri güvenli bir okul ortamı yaratılmalıdır (akt. Şahin, 2002: 347).

Eğitim yapısı ve niteliği gereği okul, demokratik bir yaklaşımla yönetilmelidir. Ayrıca esnek yapılanmış ilişkilerin, katılımcılığın ve empatik iletişimin okul yönetiminin en önemli özellikleri olduğu açıktır. Çünkü okul, öğrencilerin demokratik yaşamın gereklerine uygun sağlıklı birer kişilik yapısı geliştirmelerine yardımcı olmak durumundadır. Bu nedenle okul yönetimi, öğrencilerin gereksinimleri ile toplumsal yaşamın gereklerini uyumlaştırabilmelidir (Aydın, 1998: 23).

Kuralları oluşturma ve uygulama biçimi ne kadar demokratik olursa, toplum ve bireyler tarafından içselleştirmeleri o kadar kolay olmaktadır. İnsanlar benimsedikleri şeyleri daha kolay uygulamakta, kendilerini o şeyin bir parçası olarak hissetmektedirler. Aynı zamanda bu kuralların olumlu ve olumsuz sonuçlarına daha kolay katlanmaktadırlar (Boyacı vd., 2008: 176). Öğrencilerin kendilerine uygulanan kurallarda söz haklarının olması gerekmektedir. Kurallar mantıklı olmalı, şartlar değiştiğinde onlar da değiştirilebilmelidir; mümkünse öğretmen, yönetici ve öğrencilerin ortaklaşa kararına göre yapılmalı ve uygulanmalıdır (Glasser, 1968/1999: 221-232).

2.8.3 Aile Kaynaklı Nedenler

Çocuğun sağlıklı bir benlik algısı geliştirerek özerkleşmesi ailenin tutumuna bağlıdır. Çocuk kendine yetmeyi, paylaşmayı yaşama etkin biçimde katılmayı barışçı ve uyumlu bir davranış örüntüsü geliştirmeyi ailede öğrenmektedir. Okul çağına gelmiş çocukların kişilik yapıları, önemli ölçüde şekillenmektedir. Çocuk okula başladığında, yeni bir dünyaya girmesi nedeniyle aile ile okulun zorunlu etkileşimi başlamaktadır (Aydın, 1998: 25).

Doğduğu günden başlayarak, çocuğun kişiliği, önce ailesi, sonra okul ve yaşadığı çevredeki insanlar tarafından şekillendirilmektedir. Kişiliğin temelleri ilk 5-6 yılda aile ocağında atılmaktadır. Bu nedenle çocuğun kişiliğinin gelişmesinde birinci derecedeki sorumluluğu anne-baba yüklenmektedir (Kaya, 1997: 193-204). Aile terbiyesi okulda verilecek terbiyenin temelini oluşturmaktadır. Eğer çocuk aile terbiyesinden yoksun bir şekilde yetiştirilmişse okulun disiplinine alışması oldukça zorlaşmaktadır (Kapçı, 2013: 178).

Aileler çocuklarını yetiştirirken aile birliği, çocukların sağlıklı benlik algısını geliştirmesi için gereksinim duyduğu destek, koşulsuz sevgi, yeterli dikkat ve bağımsızlık

sorumluluğunu geliştirme fırsatı koşullarını sağlayamadığında çocukta disiplin sorunları doğmaktadır (Celep, 2002: 172).

Anne babaların çocuklarla ilişki kurma biçimi de disiplin sorunlarının başlıca kaynaklarından birisi olmaktadır. Anne ya da baba hükmedici, aşırı kınamacı ve fena halde ihmalcı olduğunda, çocuklar derin bir güvensizlik içine girmekte ve reddedilme duygularını sorunlu davranışlarla dışa vurmaktadırlar (Humphreys, 2001: 38).

Dr. Cooper Smith 'in (1968) yaptığı araştırmanın bulgularına göre; özsaygısı fazla olan çocukların anne -babalarını, özsaygısı az çocukların anne-babalarına göre daha az hoşgörülü buldukları görülmüştür. Özsaygısı fazla olan çocukların anne babaları yüksek standartlı davranışlar istemektedirler ve kuralların uygulanmasında katı ve tutarlıdırlar. Bu ebeveynler disiplinlerini sert bir şekilde ifade etmemekte daha az cezalandırıcı olmaktadır. Disiplin tekniği olarak bedensel cezalandırmalar ya da sevmekten vazgeçmek yerine ödüllendirmeyi kullanmaktadırlar ve çocukları tarafından dürüstlükleri övülmektedir. Diğer taraftan özsaygısı az olan çocukların anne-babalarının fazlasıyla hoşgörülü davrandıkları, ancak çocukları sorun yarattıklarında onlara sert cezalar verme eğiliminde oldukları gözlemlenmektedir. Bu çocuklar anne-babalarını adaletsiz görmektedirler. Ayrıca ebeveynlerinin ilgi yoksunluğundan dolayı davranışları için konulan kural ve sınırları yok saymaktadırlar (akt. Glasser, 1968/1999: 223).

Dedeoğlu'nun (2010) 'Meslek Liselerinde Bulunan Öğrencilerin Disiplin Problemleri ve Nedenleri' başlıklı araştırmasının bulgularına göre ailesi tarafından 'sık sık' fiziksel ceza uygulanan öğrenciler, ailesi tarafından 'asla' fiziksel ceza uygulanmayan öğrencilere göre, sınavlarda kopya çekme, öğretmenlerine karşı saygısız davranma, sınıftan izinsiz ayrılma, arkadaşlarıyla tartışmalarında fiziksel tepki gösterme gibi daha çok disipline aykırı davranışlar sergilemektedir. Bu durum ailedeki fiziksel cezanın uygulanıp uygulanmamasının öğrencilerin okul içindeki davranışlarına büyük etki ettiğini göstermektedir.

2.8.4 Akran Kaynaklı Nedenler

Akran grubu, özellikle çocukluk ve gençlik dönemindeki bireylerin davranış biçimleri üzerinde etkili olmaktadır. Çocukluk ve gençlik döneminin en temel gereksinimi, bağlanma, ait olma, kabul görme duygusudur. Bu nedenle gençler, bireysel yeteneklerinin ve kişilik yapılarının akran gruplarınca onaylanmasına büyük bir önem vermektedir. Ancak bu gruplar

toplumsallaşma ve bireyselleşme süreçlerini bazen olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Örneğin; yeterince üretken ve etkin bir biçimde yaşama katılma olanağı bulamayan gençlerin madde bağımlılığı, şiddetin kutsanması, ideolojik kamplaşma gibi kaçış mekanizmalarına sıklıkla başvurdukları görülmektedir. Bu tür davranış bozuklukları temelde içe dönük bir saldırganlığa da neden olan, kendini yetersiz ve değersiz bulmanın doğurgusudur (Aydın, 1998: 29).

Öğrenciler akran grubu tarafından reddedilmeye maruz kalmamak için onların disiplinsiz davranışlarına ayak uydurabilmektedir. Aslında bu durum çocukların özgüvenleri zayıf olmasından kaynaklanmaktadır. Bu çocuklar arkadaşları tarafından kabul edilme gereksinimleri, kendi benlik duygularından daha güçlüdür. Uyuşturucu ve sigara deneyimi, okuldan kaçma, öğretmenlerin ve diğer öğrencilerin mağdur edilmesi, sınıf ya da okul düzenini bozmaya yönelik planlı girişimler, akranların etkileri ile öğrencide oluşan disiplin sorunlarına örnek oluşturabilmektedir. Bu örneklerde lider olan akranlar, akademik yönden zayıf olduklarından dolayı “zor adam” ya da “öğretmenlerin üzerinde biri” olma yoluyla kabul görmeyi sağlama eğilimindedirler. Aynı zamanda oldukça büyük bir özgüven sorunları bulunmaktadır (Humphreys, 2001: 43).

2.8.5 Sosyal Çevre Kaynaklı Nedenler

Öğrencilerin içinde buldukları sosyal çevre kimi zaman onların olumsuz sorun davranışlara sahip olmalarını destekleyebilmektedir. Kimi öğrenciler, alaycılığı, dalga geçmeyi ve şiddeti içinde buldukları sosyo-kültürel ortamlarda edinmekte ve bunu benzer durumlar için bir tepki verme aracı olarak kullanmaktadır. Bunların yanı sıra öğrencilerin kentsel alanlardaki gecekondu bölgeleri gibi düşük sosyo-ekonomik çevrenin sınırlılıkları ve sorunları içinde mücadele etmeleri sınıflarda görülen sorun davranışların nedenleri arasında sayılabilir (Boyacı vd., 2008: 220-221).

2.8.6 Yazılı ve Görsel Medya Kaynaklı Nedenler

Bireylerin içinde buldukları sosyo-kültürel çevreyi önemli oranda belirleyen değişkenlerden biri de yazılı ve görsel medyadır. Günümüzde medyanın toplumsal davranışa yönelik etkileri göz önünde bulundurulduğunda, eğitim sistemi içerisinde yer alan öğrenciler için de kontrolsüz bir etki yaratabileceği görülmektedir. Bu bağlamda, medya sorun davranışların ortaya çıkmasında risk yaratan önemli faktörlerden biridir. Televizyon ve

internet gibi kitle iletişim araçlarının öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişimindeki etkisi sorun davranışların yönetiminde dikkate alınması gereken önemli bir unsurdur. Kitle iletişim araçları öğretim etkinlikleri içerisinde belirli bir plan çerçevesinde bir kaynak olarak kullanılabilmesi gibi iyi planlanmadığı ve kontrol edilmediği takdirde çeşitli, yoğun, zengin ve çekici uyarıları ile sorun davranışlara neden olabilmektedir. Öğrencilerin kendilerine ilişkin öz benlik ve yeterlik algılarının oluştuğu, cinselliğin belirginleşmeye başladığı ve kişiler arası ilişkilerde ahlaki ilke ve değerlerin yapılandığı 6-14 yaş dönemi arasında çocukların bu yaş dönemine uygun olmayan programlar izlemesi ve internet sitelerini kullanması çocuğun gelişimi üzerinde olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Bu durum sorun davranışların yönetiminde olumsuz bir değişken olarak öğretmenin karşısına çıkabilmektedir (Boyacı vd., 2008: 225-226).

2.8.7 Okul İklimi ve Fiziki Koşul Kaynaklı Nedenler

Okulda disiplin sorunlarının diğer nedenlerinden biri de okulun iklimidir. Okul ortamı karakteri itibariyle yalnızca akademik başarıyı amaçlayan bir tavır içerisinde ise okul, onu oluşturan tüm bileşenler için kaygı dolu ve gergin bir iklim yaratmaktadır. Toplumsal ve çevresel açıdan bakıldığında ise okulun aşırı kalabalık olması, büyük sınıflar, anne babaların ve yöneticilerin yersiz baskıları ve ihmalcı eğitim yönetimi disiplin sorunlarına neden olmaktadır. Kasvetli binalar ve zeminler, oyun ya da spor etkinliklerinin olmaması, öğretmenlerin ya da öğrencilerin akademik, sportif ve akademik olmayan diğer başarıların sergilenmemesi, yetersiz havalandırma ya da ısıtma sistemleri, öğretmenler odasının ufaklığı, pek az öğretim kaynağı, yaptırım odasının olmaması, anne babalara ait bir odanın olmaması, giyinip hazırlanma olanaklarının ve rahatlama alanlarının olmaması vb. gibi koşullarda disiplin sorunlarına yol açabilmektedir (Humphreys, 2001: 47).

Bütün bu disiplinsiz davranışa neden olabilecek kişiler ve uygulamalar göz önünde bulundurulduğunda, öğrencilerin sadece kişilik özelliklerinden ve içinde bulunduğu ergenlik döneminden kaynaklı sorunlar çıkarmadığı, bu konuda birçok kişinin sorumlu olduğu, bu nedenle de öğrenciyi sorgularken diğer etmenlerin de dikkate alınması gerektiği vurgulanmalıdır. Öğrenci davranışlarının sadece sonuçları ile ilgilenilmemeli nedenleri de araştırılmalı ve çözüm yolları geliştirilmelidir.

2.9 İlgili Araştırmalar

Akar'ın (2006) yapmış olduğu “ Ortaöğretim Kurumlarında Karşılaşılan Disiplin Sorunları ve Eğitim Yöneticilerinin Çözüm Yaklaşımları” başlıklı araştırmaya göre, ortaöğretim kurumlarında en çok görülen suçlar; öğrencilerin okulda kavga etmesi, sigara içmek, dersin işleyişine engel olmak, öğretmene saygısızlık etmek ve kesici-yaralayıcı alet bulundurmadır. En çok disiplin cezasının genel liselerde verildiği görülmektedir. Disiplin cezalarını daha çok erkek öğrencilerin aldığı, disiplin cezalarının 10.sınıfta yoğunlaştığı görülmektedir.

Kahveci'nin (2012) üç genel lisede dört yıl boyunca disiplin kurulunda görüşülen olayları incelemesi sonucunda; erkek öğrencilerin suç işleme oranının kız öğrencilere oranla üç kat daha fazla olduğu görülmüştür. Başarı durumu iyi olan ve kötü olan öğrencilerde suç işleme oranı düşük iken orta düzey başarılı öğrencilerde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sosyal alan öğrencilerinde disiplin suçu işleme oranı yüksek iken sayısal alan öğrencilerde daha az bir oran elde edilmektedir. Disiplin suçu tekrar etme oranı %14, tekrar etmeme oranı %86'dır. Sınıf seviyesine bakıldığında suç işleme oranı en fazla 11.sınıfta, sonra 9.sınıfta, sonra 10.sınıflarda ve en az 12.sınıflarda olduğu görülmüştür.

Bilir, Kuru ve Tezcan'nın (2007) yapmış olduğu “Disiplin Uygulamalarına İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri” başlıklı araştırma bulgularına göre, yönetici ve öğretmenler disiplin kavramı ile ilgili tanımlamalarında benzer görüşlere sahiptirler. Disiplinsiz davranışları, yöneticiler daha çok okulun düzenini bozan davranışlar olarak, öğretmenler ise kendilerine karşı saygısızlık ve kurallara uymama davranışları olarak belirtmişlerdir. Disiplinsiz davranışların nedenleri konusunda yönetici ve öğretmenler benzer görüşleri paylaşıyorlar, disiplini sağlamada öğrenci ve öğretmenler, cezaya ve ödüllendirmeye yönelik uygulamalarda yönetmelikte olmayan ödül ve cezaların da uygulandığını, disiplin yönetmeliğinde yer alan cezaların öğrenciler için ağır olduğunu belirtmektedirler. Yöneticilere karşı, öğretmenler, disiplin yönetmeliğinin cezai yaptırımlarının fazla olduğunu belirtmekte, disiplin işlemlerinin daha etkin uygulanması konusunda önerilerde bulunmaktadır.

Mercan (2001) tarafından ortaöğretim kurumlarındaki disiplin cezaları uygulamalarının sonuçları ile ilgili görüşlerin incelendiği araştırma 2000-2001 eğitim-öğretim yılında Adana merkez, Seyhan ve Yüreğir'de bulunan 22 lise ve dengi okuldaki 217

öğrenci, 64 disiplin kurulu üyesi ve 67 yönetici üzerinde yürütülmüştür. Araştırma sonucunda, okullarda en sık “kınama” ve “kısa süreli uzaklaştırma” cezalarının uygulandığı, en çok cezayı genel lisede okuyan ve üçüncü sınıfta olan öğrencilerin aldığı, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla ceza aldıkları, ceza alanların orta sosyo-ekonomik düzeyden geldikleri ve ortalama bir akademik başarıya sahip oldukları görülmektedir. Disiplin cezalarının en çok “arkadaşıyla kavga etmek ve dersin işleyişine engel olmak” fiil ve davranışından verildiği, cezaların nedenlerinin ise daha çok öğrencilerin olumsuz arkadaş ortamlarından kaynaklandığı görülmektedir.

Ağır’ın (1991) disipline aykırı öğrenci davranışlarının belirlenmesi ile ilgili okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin disiplin anlayışlarının saptanması amacıyla yaptığı araştırmanın evrenini Ankara ilinde bulunan ortaöğretim kurumları oluşturmaktadır. Bu okullar buldukları çevrelerin sosyo-ekonomik koşullarına bağlı olarak alt, orta ve üst olmak üzere üç grupta toplanmaktadır. Araştırmanın sonucunda okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin demokratik disiplin anlayışının kavramlarını ve kurallarını bildikleri fakat uygulamadıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin sosyo-ekonomik koşulları ve aile içi ilişkilerinin niteliğinin disiplin suçu işlemelerine etki ettiği tespit edilmektedir. Öğrencilerin işledikleri suçların Disiplin Yönetmeliğinin ön gördüğü cezalardan çok, okul yöneticileri ve öğretmenleri tarafından informal biçimde uygulanan cezalarla karşılaştığı anlaşılmaktadır.

Yıldırım’ın (1999) “Disiplin Cezası Alan ve Almayan Lise Öğrencilerinin Uyum Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” başlıklı araştırmasında 1996-1997 öğretim yılında Malatya belediye sınırları içinde 14 resmi lisenin 1., 2. ve 3. sınıflarına devam eden, disiplin cezası almış 110 öğrencinin uyum düzeyleri karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda, disiplin cezası almış lise öğrencilerinin uyum düzeyleri, disiplin cezası almamış lise öğrencilerinin uyum düzeylerinden anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Uyum düzeyleri cinsiyete, akademik başarılarına, sosyo-ekonomik düzeylerine ve öğrenim gördükleri alanlara göre anlamlı bir fark göstermektedir.

Myers vd. (1987), öğrenci disiplini ve lise performansı başlıklı çalışmalarında yanlış davranışın, başarı testi puanları üzerinde olumsuz etkileri olduğu ayrıca tek ebeveynli bir ailede yaşamının ve annenin istihdam durumunun hem başarıyı hem de davranışı olumsuz etkilediği sonucuna varmışlardır (Myers vd., 1987: 18-33).

Duckworth ve Seligman (2006), öz disiplin ve başarı testi puanlarında cinsiyet konulu araştırmalarında kız öğrencilerin ilkokul, ortaokul ve lise hayatları boyunca erkek öğrencilere oranla daha disiplinli olduklarını, tüm ana derslerde erkeklerden daha yüksek not aldıklarını ancak başarı ve IQ testlerinde erkeklere oranla daha düşük puan aldıklarını belirtmektedirler (Duckworth ve Seligman, 2006: 198-208).

Lufler (1979), öğrencilerin sosyo- kültürel özelliklerinin disiplin olaylarına etkisini araştırmıştır. Öğretmen ve öğrenciler sosyo-kültürel açıdan farklı olan öğrencilerin okul disiplin sisteminde farklı muamele görmediklerini belirtmişlerdir. Lufler, bu algılamaları disiplin kayıtları ile karşılaştırdığında sosyo-kültürel açıdan düşük olan öğrencilerin daha çok ceza aldıklarını saptamıştır. Görüşmeler sonucunda ise öğretmenlerin alt sınıftan gelen öğrencileri bir suç potansiyeli olarak gördükleri sonucuna varmıştır (akt. Gözütok, 1992).

Bear, Goodall ve Brown, 1983 yılında yapmış oldukları bir araştırmada, ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin disiplin problemlerine bakış açılarını belirlemeye çalışmışlardır. Bu çalışmada, öğretmenlerden sınıflarında karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarından hangilerini en ciddi olarak gördüklerini, gerekçeleri ile birlikte açıklamaları istenmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %51'i fiziksel açıdan tehlikeli olarak nitelendirdikleri (itme, çarpma, vurma) davranışları en ciddi problem davranışlar olarak ifade etmişlerdir. Çünkü bu davranışların, birilerinin yaralanma ihtimalini yükselttiğini, gelişmeye uygun olmayan bir güvensizlik ortamı yarattığını, gerilim ve anlaşmazlıktan oluşan bir sınıf atmosferi geliştirdiğini ve aynı şekilde fiziksel olarak misilleme yapmaya yol açtığını ileri sürmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %18'i öğrenmeyi engelleyici olarak nitelendirdikleri (konuşma, fısıldaşma, sınıfın içinde gereksiz yere gezinme) davranışların diğerlerinin öğrenmelerine engel olduğunu, öğretmenlerin eğitim için harcayacağı sınıf zamanını aşağı çektiği, öğretmene karşı itaatsizliğe varan etkilerinin olduğunu belirtmektedirler. Öğretmenlerin %17'si ise otoriteye karşı gelme biçiminde yapılan davranışların, diğer öğrencilerin öğretmene karşı tutumlarını etkilediğini, öğretmenin otoritesinin sınıanmasına yol açtığını ve öğrencilerin birbirine saygısızca davranmalarına neden olduğunu belirtmektedirler (akt. Esen, 2006).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması, araştırmacının rolü, verilerin analizi ve geçerlik-güvenirlik ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütünsel bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 39). Ayrıca bu araştırmanın deseni “durum çalışması”dır. Durumlar çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilir. Bir birey, bir kurum, bir grup, bir ortam çalışılacak durumlara örnek oluşturabilir. Durum çalışmaları nicel veya nitel yaklaşımla yapılabilir. Her iki yaklaşımda da amaç belirli bir duruma ilişkin sonuçlar ortaya koymaktır. Nitel durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır. Yani bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler, vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır. Ayrıca bir durumda meydana gelen değişimleri ve süreçleri anlamak önemli ise bu durumların uzun dönemli çalışılması söz konusu olabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 277). Durum çalışması, bir mahalle, bir örgüt gibi doğal bir çevre içinde gerçekleştirilir ve çalışmaya konu olan ortam veya olayların bütüncül bir yorumu hedeflenir (Hartley’den 1995 akt. Yıldırım ve Şimşek, 2011: 277). Bu çalışmada bütüncül çoklu durum deseni kullanılmıştır. Bütüncül çoklu durum desenine göre birden fazla kendi başına bütüncül olarak algılanabilecek durum söz konusudur ayrıca her bir durum kendi içinde bütüncül olarak ele alınır ve daha sonra birbirleriyle karşılaştırılır. Bu bağlamda çalışmada aynı çevrede bulunan, demografik özellikleri ve akademik başarıları birbirine yakın bir devlet okulu ve bir özel okul, 2014-2019 yılları arasında, önce kendi içlerindeki durumları göz önünde bulundurularak derinlemesine incelenmiş daha sonra karşılaştırılarak yorumlanmıştır. Burada önemli olan nokta, tıpkı deneysel çalışmalarda olduğu gibi her iki okulda da aynı alt problemler hakkında verilerin

toplanmış olmasıdır. Her iki okulda da standart veri toplama tablosu kullanılmış böylece durumlar arasında karşılaştırma yapmak mümkün olmuştur.

3.2 Çalışma Grubu

Bu araştırmada liseye geçiş sınav puanları ve kontenjan sayıları birbirine yakın olduğu gözlemlenen ve aynı semtte bulunan bir devlet Anadolu Lisesi ile bir özel Anadolu Lisesi çalışma grubu olarak seçilmiştir.

3.3 Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracının geliştirilmesi için öncelikle literatür taraması yapılmıştır. Alandaki uzman kişilerin görüş ve önerilerinden faydalanılmıştır. Elde edilen bilgiler doğrultusunda veri toplama aracı olarak 2014-2019 yılları arasındaki her bir öğretim dönemi için on beş alt sorudan oluşan bir tablo oluşturulmuştur. Her iki okulda kurula ait disiplin dosyaları ve disiplin kurulu defterlerinden alt sorulara ait bilgiler toplanmıştır. Her bir dilekçedeki olaylara ve öğrencilere ait bilgiler yıl yıl sıralanarak tablodaki tüm sorulara cevap oluşturabilecek şekilde toplanarak karşılaştırılmıştır.

3.4 Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın verileri doküman incelemesi yöntemiyle toplanmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2011:187). Doküman incelemesi ile araştırmacı, ihtiyacı olan veriyi, çok fazla gözlem veya görüşme yapmaya gerek kalmadan elde etmiş, bu da araştırmacıya zaman ve para tasarrufu anlamında fayda sağlamıştır.

Nitel araştırmaya yön veren, tüm davranışların birbirleriyle etkileşim halinde olduğunu savunan “bütüncül anlayış” a göre insan davranışlarının sürece bağlı bir yaklaşımla çalışılması gerekmektedir. İnsan davranışı durağan değildir; sürekli gelişen ve değişen bir özelliğe sahiptir. Bu nedenle insan davranışını konu edinen araştırmaların, süreci dikkate alması ve süreç içindeki davranışların nasıl biçimlendiğini incelemesi gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 38). Bu düşünceden hareketle araştırmada, her iki okulda da

2014-2019 yılları arasında bulunan beş öğretim yılı süreç olarak alınmış ve bu yıllardaki disiplin uygulamaları çeşitli açılardan incelenerek veriler toplanmıştır.

Verilerin toplanabilmesi için Akdeniz Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan izin alınmıştır. Alınan bu izinden sonra Antalya Muratpaşa İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne başvurularak araştırma onayı alınmış bu doğrultuda her iki okul ziyaret edilmiştir. Araştırmacı verileri daha iyi analiz etmek ve elde edilen bulguları yorumlamak için sadece disiplin kurulu dokümanlarıyla araştırmayı yürütmemiştir. Okullarda görev yapan müdür ve müdür yardımcıları ile bizzat görüşerek okulun lise giriş puanları, öğretmen ve yönetici sayıları, öğrenci cinsiyet oranları, öğrenci alan tercihleri, öğrenci sınıf seviyeleri, okul iklimi ve okul kültürü gibi durumlar hakkında da bilgi edinmiş ve verileri kendi ortamlarında toplamaya çalışmıştır.

3.5 Araştırmacının Rolü

Nitel araştırmada bulunan “araştırmacının katılımcı rolü” özelliği de bu araştırmada veri toplama açısından önem taşımaktadır. Nitel araştırmacı bizzat alanda zaman harcayan, araştırma kapsamındaki kişilerle doğrudan görüşen ve gerektiğinde bu kişilerin deneyimlerini yaşayan, alanda kazandığı bakış açısını ve deneyimleri, toplanan verilerin analizinde kullanan kişidir. Veri kaynaklarına yakın olma, ilgili bireylerle konuşma, gözlemler yapma, ilgili dokümanları inceleme, araştırılan konuyu yakından tanıma ve anlama nitel araştırmada oldukça önemli yer tutmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 43). Bu bağlamda araştırmacı, alanda kazandığı deneyimlerle, veri kaynaklarına yakın bir şekilde, ilgili dokümanları inceleyerek ön yargılardan ve kişisel varsayımlardan arındırılmış olarak bulguları yorumlamaya çalışmıştır.

3.6 Verilerin Analizi

Bu araştırmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanır (Büyüköztürk vd., 2014: 240).

Doküman incelemesi sonucunda her bir olaya ve her bir öğrenciye ait veriler, araştırmanın alt problemlerine cevap oluşturabilecek olan kavramlar ve temalar kullanılarak kodlanmış ve yıllara göre ayrılarak gruplandırılmıştır. Bu şekilde verilerin önemli olanlarının seçilerek özetlenmesi sağlanmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan tabloya uygun şekilde yerleştirilen ve böylece görsel hale getirilen veriler, birbirleriyle ilişkilendirilerek ve karşılaştırılarak yorumlanmıştır.

3.7 Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmada geçerlik araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu biçimiyle ve olabildiğince yansız gözlemesi anlamına gelmektedir (Kirk ve Mille' den 1986 akt. Yıldırım ve Şimşek, 2011: 255). Bu bağlamda araştırmada, araştırmacı, bulguları yorumlarken beklentilerini ve düşüncelerini araştırma sonucuna yansıtılmaya özen göstermiştir.

Araştırma alanına olan yakınlık; yüz yüze görüşmeler yoluyla ayrıntılı ve derinlemesine bilgi toplama; gözlemler yoluyla doğrudan ve olayın gerçekleştiği doğal ortam içinde bilgi toplama; elde edilen bilgilerin teyidi için alana geri gidebilme ve ek bilgi toplama olanağının olması nitel araştırmada geçerliği oluşturmayı sağlayan önemli özelliklerdir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 256). Bu bağlamda araştırmacının alana yakın hatta zaman zaman disiplin kuruluna başkanlık etmiş olmasının geçerlik açısından önemli bir unsur olduğu düşünülmektedir. Ayrıntılı ve derinlemesine bilgi toplayabilmek için veri toplama esnasında disiplin kuruluna başkanlık etmiş müdür yardımcıları, okul müdürleri ve okulda bulunan bazı öğretmenler ile de yüz yüze görüşülmüştür. Dokümanların araştırmaya konu olan okulların doğal ortamları içinde incelenmiş olması araştırma konusu ile ilgili gözlem yapılabilmesini sağlamıştır. Verilerin analizi esnasında zaman zaman bilginin doğrulanmasına ihtiyaç duyulmuş bu nedenle de okullar birden fazla kez ziyaret edilmiş ve ilgili kişilerle kolayca iletişim kurulabilmiştir. Yine ihtiyaç duyulan bazı ek bilgilerin toplanabilmesi için de okulların bağlı bulunduğu Milli Eğitim Müdürlüğünden bilgi alınarak geçerlik sağlanmaya çalışılmıştır.

Araştırılan olgu ve olay hakkında bütüncül bir resim oluşturulabilmesi için araştırmacının elde ettiği verileri ve ulaştığı sonuçları teyit etmesine yardımcı olacak çeşitleme, katılımcı teyidi, meslektaş teyidi vb. bazı ek yöntemler kullanılması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 256). Araştırma verilerin farklı kişiler tarafından da

yorumlanması ve araştırmacının yorumlarını bu yorumlarla karşılaştırması araştırmanın iç geçerliğini artıran unsurlar olarak görölmektedir (Büyüköztürk vd., 2014). Bu bağlamda araştırma verileri ve ortaya koyulan bulgular uzman görüşleri (Eğitim Yönetimi alanında bir öğretim üyesi ve Dr. unvanına sahip araştırma görevlisi) ve meslektaş onayı da alınarak araştırmacının yorumuyla karşılaştırılmış ve son hali verilmiştir.

Dış geçerlik, elde edilen sonuçların benzer gruplara ya da ortamlara aktarılabilmesidir (Yıldırım ve şimşek, 2011: 256). Araştırmada literatür taraması yapılırken aynı türden başka araştırmalarda incelenmiş ve benzer bilgilerin elde edildiği görölmüştür.

Miles ve Huberman'a (2015) göre nitel araştırmalarda geçerliği artıran önemli unsurlardan biri çeşitlenmedir. Veri kaynakları, yöntem, araştırmacı, kuram ve veri türü açısından çeşitlenme yapılabilir. Ayrıca çeşitlenme yoluyla araştırmanın güvenilirliğinin artırılabilceğini de ileri sürmektedirler (akt. şahin, 2008). Araştırmada veri kaynağı açısından belgelere ve kişilere; yöntem açısından görüşmeye ve doküman analizine; örneklem açısından farklı iki okul çeşitline; kuram açısından epistemolojide kullanılan doğruluk ve haklılandırma kuramlarına; veri türü olarak görüşmelerden elde edilen bilgiler ve yazılı kaynaklara başvurularak çeşitlenme yoluyla daha kapsamlı ve derinlemesine verilerin elde edilmesi ve zengin betimlemelerin oluşturulması araştırmanın güvenilirliğini sağlayabilmek için yapılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmanın verilerinden elde edilen bulgular başlıklar halinde aşağıda sunulmuştur.

4.1 Bir Öğretim Yılında Disiplin Kuruluna Sunulan Dilekçe Sayıları ve Disiplin Kuruluna Sevk Edilen Öğrenci Sayıları İle İlgili Bulgular

Tablo 4. 1'de bir öğretim yılında Disiplin Kuruluna sunulan dilekçe sayıları ve Disiplin Kuruluna sevk edilen öğrenci sayılarına ait bilgiler bulunmaktadır.

Tablo 4. 1 Disiplin Kuruluna Sunulan Dilekçe Sayıları ve Disiplin Kuruluna Sevk Edilen Öğrenci Sayıları

DEVLET OKULU						
	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	TOPLAM
Dilekçe Sayısı	6	8	10	4	7	35
Öğrenci Sayısı	9	16	21	8	23	77
ÖZEL OKUL						
	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	TOPLAM
Dilekçe Sayısı	9	15	14	13	17	68
Öğrenci Sayısı	12	15	9	10	20	66

Devlet okulu ve özel okuldaki disiplin kuruluna sunulan dilekçe sayıları incelendiğinde her iki okulda da bir dilekçede birden fazla öğrencinin olabildiği anlaşılmıştır. Devlet okulunda 2014-2015 öğretim yılında disiplin kuruluna 6 dilekçe sunulmuş ve sunulan bu dilekçelerde 9 öğrenci kurula sevk edilmiştir. 2015-2016 öğretim yılında 8 dilekçe ile 16 öğrencinin, 2016-2017 öğretim yılında 10 dilekçe ile 21 öğrencinin, 2017-2018 öğretim yılında 4 dilekçe ile 8 öğrencinin ve 2018-2019 yılında ise 7 dilekçe ile 23 öğrencinin, beş öğretim yılında toplam 35 dilekçe ile 77 öğrencinin disiplin kuruluna sevk edildiği tespit edilmiştir.

Özel okulda ise bir dilekçede birden fazla öğrencinin olduğunun gözlemlenmesinin yanı sıra farklı dilekçelerde aynı öğrencilerin de olduğu gözlemlenmiştir. Yani 2016-2017 öğretim yılında 1 öğrenci 3 ayrı dilekçede, 3 öğrencide 2 ayrı dilekçede disiplin kuruluna sevk edilmiştir. 2017-2018 öğretim yılında 1 öğrenci 3 ayrı dilekçede ve 1 öğrenci 2 ayrı dilekçede kurula sevk edilirken, 2018-2019 öğretim yıllarında 2 öğrenci 2 farklı dilekçede kurula sevk edilmiştir. Öğretim dönemleri ayrı ayrı incelendiğinde 2014-2015 öğretim yılında 9 dilekçe ile 12 öğrencinin, 2015-2016 öğretim yılında 15 dilekçe ile 15 öğrencinin, 2016-2017 öğretim yılında 14 dilekçe ile 9 öğrencinin, 2017-2018 öğretim yılında 13 dilekçe ile 10 öğrencinin ve 2018-2019 yılında ise 17 dilekçe ile 20 öğrencinin, beş öğretim yılında toplam 68 dilekçe ile 66 öğrencinin disiplin kuruluna sevk edildiği tespit edilmiştir. Böylece devlet okulunda kurula sunulan dilekçe sayılarının özel okuldaki dilekçe sayılarından az ancak kurula sevk edilen öğrenci sayılarının daha fazla olduğu anlaşılmıştır.

4.2 Bir Öğretim Yılında Disiplin Kuruluna Sevk Edilen Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımları İle İlgili Bulgular

Tablo 4. 2’ de bir öğretim yılında Disiplin Kuruluna sevk edilen öğrencilerin cinsiyet dağılımları yer almaktadır.

Tablo 4. 2 Disiplin Kuruluna Sevk Edilen Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

DEVLET OKULU											
2014-2015		2015-2016		2016-2017		2017-2018		2018-2019		TOPLAM	
E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K
6	3	8	8	17	4	5	3	16	7	52	25
ÖZEL OKUL											
2014-2015		2015-2016		2016-2017		2017-2018		2018-2019		TOPLAM	
E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K
12	-	13	2	7	2	9	1	13	7	54	12

Devlet okulunda kurula sevk edilen öğrencilerin cinsiyet durumlarına bakıldığında sadece 2015-2016 öğretim yılında kurula sevk edilen kız ve erkek öğrencilerin sayısının eşit olduğu onun dışında hem devlet okulunda hem de özel okulda tüm öğretim yıllarında erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Toplam beş öğretim

yılında devlet okulunda 52 erkek 25 kız öğrenci kurula sevk edilirken, özel okulda 54 erkek 12 kız öğrenci kurula sevk edilmiştir.

4.3 Bir Öğretim Yılında Disiplin Kuruluna Sevk Edilen Öğrencilerin Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımları İle İlgili Bulgular

Tablo 4. 3' te bir öğretim yılında Disiplin Kuruluna sevk edilen öğrencilerin sınıf seviyelerinin dağılımlarına ait bilgiler yer almaktadır.

Tablo 2. 3 Disiplin Kuruluna Sevk Edilen Öğrencilerin Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımları

	DEVLET OKULU				ÖZEL OKUL			
	9.SINIF	10.SINIF	11.SINIF	12.SINIF	9.SINIF	10.SINIF	11.SINIF	12.SINIF
2014-2015	-	3	3	3	-	6	2	4
2015-2016	1	1	10	4	-	4	-	11
2016-2017	2	11	8	-	-	1	8	-
2017-2018	3	1	4	-	7	2	1	-
2018-2019	5	6	9	3	4	1	7	8
TOPLAM	11	22	34	10	11	14	18	23

Disiplin kuruluna sevk edilen öğrencilerin sınıf seviyeleri incelendiğinde devlet okulunda toplam beş yılda 11 öğrencinin 9. sınıf, 22 öğrencinin 10. sınıf, 34 öğrencinin 11. sınıf ve 10 öğrencinin 12. sınıf olduğu görülmektedir. Kurula en az 12.sınıf öğrencileri sevk edilirken en fazla 11.sınıf öğrencilerinin sevk edildiği tespit edilmektedir. Özel okulda ise kurula sevk edilen 9.sınıf seviyesindeki öğrenci sayısı devlet okulundaki 9. sınıf seviyesi ile aynı sayıda iken, 10. sınıf seviyesindeki öğrenci sayısı 14, 11. sınıf seviyesindeki öğrenci sayısı 18 ve 12.sınıf seviyesindeki öğrenci sayısı 23'tür. Özel okulda en az disiplin kuruluna sevk edilen seviye 9.sınıf iken en fazla sevk edilen sınıf seviyesinin 12.sınıf seviyesi olduğu görülmektedir. İnceleme yapılan beş yılda 12. sınıf seviyesindeki öğrencilerin devlet okulunda en az sayıda disiplin kurula sevk edildiği özel okulda ise en fazla sayıda disiplin kuruluna sevk edildiği görülmektedir.

4.4 Bir Öğretim Yılında Disiplin Kuruluna Sevk Edilen Öğrencilerin Akademik Başarı Durumlarına Göre Dağılımları İle İlgili Bulgular

Tablo 4. 4' te bir yılda Disiplin Kuruluna sevk edilen öğrencilerin akademik başarı durumlarına ait bilgiler yer almaktadır.

Tablo 4. 4 Disiplin Kuruluna Sevk Edilen Öğrencilerin Akademik Başarı Durumlarına Göre Dağılımları

	DEVLET OKULU			ÖZEL OKUL		
	BAŞARILI	ORTA	ZAYIF	BAŞARILI	ORTA	ZAYIF
2014-2015	9	-	-	6	-	6
2015-2016	15	1	-	5	7	3
2016-2017	16	5	-	3	6	-
2017-2018	8	-	-	1	4	5
2018-2019	16	7	-	8	7	5
TOPLAM	64	13	-	23	24	19

Devlet okulunda toplam beş yılda Disiplin Kuruluna sevk edilen 77 öğrenciden 64 öğrenci başarılı olarak karar defterinde nitelendirilirken 13 öğrenci orta olarak nitelendirilmiştir. Özel okulda ise beş yılda Disiplin Kuruluna sevk edilen 66 öğrenciden 23 öğrencinin başarılı, 24 öğrencinin orta ve 19 öğrencinin başarısız olarak karar defterine geçtiği görülmüştür. Devlet okulunda Disiplin Kuruluna sevk edilen öğrencilerin büyük bir oranının akademik açıdan başarılı olduğu görülürken özel okulda bu oranın daha düşük olduğu anlaşılmıştır.

4.5 Bir Öğretim Yılında Disiplin Kuruluna Sevk Edilen 11. ve 12. Sınıf Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Alanlara Göre Dağılımları (Sayısal- Sözel) İle İlgili Bulgular

Tablo 4. 5' te bir öğretim yılında Disiplin Kuruluna sevk edilen 11. ve 12. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri alan sayısal ve sözel olarak verilmektedir.

Tablo 4. Disiplin Kuruluna Sevk Edilen 11. ve 12. Sınıf Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Alanlara Göre Dağılımları

	DEVLET OKULU		ÖZEL OKUL		
	SAYISAL	SÖZEL	SAYISAL	SÖZEL	
11.SINIF	2014-2015	-	3	-	3
	2015-2016	8	2	-	-
	2016-2017	4	4	8	-
	2017-2018	4	-	-	1
	2018-2019	9	-	5	2
	TOPLAM	25	9	13	6
12.SINIF	2014-2015	-	3	1	3
	2015-2016	1	3	6	5
	2016-2017	-	-	-	-
	2017-2018	-	-	-	-
	2018-2019	3	-	3	6
	TOPLAM	4	6	10	14

Her iki okulda da Disiplin Kuruluna sevk edilen tüm 11. sınıf öğrencileri arasında sayısal alanda öğrenim gören öğrenciler sözel alanda öğrenim gören öğrencilere oranla daha fazladır. Devlet okulunda beş yılda toplam 34, 11.sınıf öğrencisi kurula sevk edilmiştir. Bu öğrencilerden 25 öğrencinin sayısal alanda öğrenim gören öğrenciler olduğu 9 öğrencinin de sözel alanda eğitim gören öğrenciler olduğu görülmüştür. Özel okulda ise beş yılda 19, 11. sınıf öğrencisinin kurula sevk edildiği ve bu öğrencilerden 13 öğrencinin sayısal alanda, 6 öğrencinin sözel alanda öğrenim gördüğü tespit edilmiştir.

12.sınıf öğrencilerinin alan dağılımlarına bakıldığında, devlet okulunda beş yılda kurula sevk edilen 10, 12. sınıf öğrencisinden 4 öğrencinin sayısal alan, 6 öğrencinin sözel alan öğrencisi olduğu, özel okulda ise 24, 12. sınıf öğrencisinden 10 öğrencinin sayısal, 14 öğrencinin sözel alan öğrencisi olduğu görülmüştür.

Her iki okulda ve her iki sınıf seviyesinde sayısal alanda öğrenim gören öğrencilerin toplam sayısı sözel alanda öğrenim gören öğrencilerin toplam sayısından daha fazladır. Bu veri göz önünde bulundurulduğunda beş yılda kurula sevk edilen 11. sınıf öğrencileri arasında sayısal alan öğrencileri daha fazla olması anlamlıdır. Ancak 12. sınıf seviyesinde sözel alanda öğrenim gören öğrencilerin toplam sayısı az olsa da kurula sevk edilme sayıları sayısal alan öğrencilere oranla daha yüksektir.

4.6 Bir Öğretim Yılında Disiplin Kuruluna Sevk Edilen Öğrencilerin Ailesi İle Birlikte Oturma Durumlarına Göre Dağılımları İle İlgili Bulgular

Tablo 4. 6’ da bir öğretim yılında Disiplin Kuruluna sevk edilen öğrencilerin aileleriyle oturma durumlarına ait bilgiler yer almaktadır.

Tablo 4. 6 Disiplin Kuruluna Sevk Edilen Öğrencilerin Ailesi İle Birlikte Oturma Durumlarına Göre Dağılımları

DEVLET OKULU						
	2014-2015 (9)	2015-2016 (16)	2016-2017 (21)	2017-2018 (8)	2018-2019 (23)	TOPLAM
Birlikte	9	15	17	4	22	67
Ayrı	-	1	4	4	1	10
ÖZEL OKUL						
	2014-2015 (12)	2015-2016 (15)	2016-2017 (9)	2017-2018 (10)	2018-2019 (20)	TOPLAM
Birlikte	11	14	8	9	20	62
Ayrı	1	1	1	1	-	4

Devlet okulunda, beş yılda, kurula sevk edilen toplam 77 öğrenciden 67 öğrencinin ailesi ile birlikte oturduğu, 10 öğrencinin ayrı oturduğu, özel okulda ise kurula sevk edilen 66 öğrenciden 62 öğrencinin birlikte oturduğu, 4 öğrencinin ayrı oturduğu tespit edilmiştir. Her iki okulda da ailesi ile birlikte oturan öğrencilerin oranının daha yüksek olduğu görülmüştür. Aile ile birlikte oturmamanın Disiplin Kuruluna sevk edilmede anlamlı bir etkisi olmadığı anlaşılmıştır.

4.7 Bir Öğretim Yılında Disiplin Kuruluna Sevk Edilen Öğrencilerin Anne-Babasının Birlikte Veya Ayrı Olma Durumlarına Göre Dağılımları İle İlgili Bulgular

Tablo 4. 7' de bir öğretim yılında kurula sevk edilen öğrencilerin anne ve babalarının birlikte veya ayrı olma durumları ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Tablo 4. 7 Disiplin Kuruluna Sevk Edilen Öğrencilerin Anne- Babasının Birlikte Veya Ayrı Olma Durumlarına Göre Dağılımları

DEVLET OKULU						
	2014-2015 (9)	2015-2016 (16)	2016-2017 (21)	2017-2018 (8)	2018-2019 (23)	TOPLAM
Birlikte	9	13	15	4	21	62
Ayrı	-	2	3	3	1	9
Vefat	-	-	1	1	1	3
ÖZEL OKUL						
	2014-2015 (12)	2015-2016 (15)	2016-2017 (9)	2017-2018 (10)	2018-2019 (20)	TOPLAM
Birlikte	11	14	9	8	20	62
Ayrı	-	1	-	1	-	2
Vefat	1	-	-	1	-	2

Disiplin kuruluna sevk edilen öğrencilerin anne-babasının ayrı olup olmama durumuna ilişkin veriler, karar bölümünde yazılan bilgiler doğrultusunda incelenmiş ve devlet okulunda 2014-2015 öğretim yılında 9 öğrencinin hepsinin anne-babasının birlikte oldukları, 2015-2016 öğretim yılında 16 öğrenciden 2 öğrencinin anne-babasının ayrı olduğu ve 1 öğrencinin durumunun belirtilmediği görülmüştür. 2016-2017 öğretim yılı incelendiğinde 21 öğrenciden 3 öğrencinin anne-babasının ayrı olduğu, 1 öğrencinin ise babasının vefatı nedeni ile annesinden ayrı olduğu görülürken 2 öğrencinin durumunun yine belirtilmediği görülmüştür. 2017-2018 öğretim yılında kurula sevk edilen 8 öğrenciden anne-babası ayrılan 3 öğrenci var

iken yine 1 öğrencinin babasının vefat etmesi nedeni ile anneden ayrı olduğu görülmüştür. 2018-2019 öğretim yılında ise 23 öğrenciden 1 öğrencinin anne-babasının ayrı olduğu, 1 öğrencinin babasının vefat nedeni ile anneden ayrı olduğu diğerlerinin ise birlikte olduğu anlaşılmıştır.

Özel okulda ise 2014-2015 öğretim yılında 12 öğrenciden sadece 1 öğrencinin babasının vefatı nedeni ile anneden ayrı olduğu diğer öğrencilerin ise anne-babasının birlikte oldukları, 2015-2016 öğretim yılında 15 öğrenciden 1 öğrencinin anne-babasının ayrı olduğu görülmüştür. 2016-2017 öğretim yılı incelendiğinde 8 öğrencinin hepsinin anne-babasının birlikte olduğu görülürken 2017-2018 öğretim yılında kurula sevk edilen 10 öğrenciden 1 öğrencinin babasının vefatı nedeni ile annesinden ayrı olduğu ve 1 öğrencinin de anne-babasının ayrı olduğu belirtilmiştir. 2018-2019 öğretim yılında ise 20 öğrencinin hepsinin anne-babasının birlikte olduğu görülmüştür. Her iki okulda da disiplin kuruluna sevk edilen öğrenciler arasında anne ve babası birlikte olan öğrenci sayısı ayrı olan öğrenci sayısına oranla oldukça fazladır. Özellikle kurula sevk edilen öğrenci sayılarının fazla olduğu 2018-2019 öğretim yılında devlet okulunda sadece 1 öğrencinin anne babası ayrı iken özel okulda tamamının anne babası birlikte dir.

4.8 Disiplin Kuruluna Sevk Edilen Öğrencilerin Anne-Babasının Öz veya Üvey Olma Durumlarına Göre Dağılımları İle İlgili Bulgular

Disiplin kuruluna sevk edilen öğrencilerin anne-babasının öz veya üvey olma durumuna bakıldığında devlet okulunda kurula sevk edilen tüm öğrencilerin anne-babasının öz olduğu, özel okulda ise 2017-2018 yılında sadece 1 öğrencinin babasının üvey olduğu diğer tüm dönemlerde tüm öğrencilerin anne babasının öz olduğu görülmüştür.

4.9 Bir Öğretim Yılında Disiplin Kurulu Sevk Edilen Öğrencilerin Ailelerinin Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımları İle İlgili Bulgular

Tablo 4. 8' de bir öğretim yılında Disiplin Kuruluna sevk edilen öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumlarına ait bilgiler verilmektedir.

Tablo 4. 8 Disiplin Kuruluna Sevk Edilen Öğrencilerin Ailelerinin Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımları

DEVLET OKULU						
	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	TOPLAM
İyi	7	14	20	8	13	62
Orta	2	2	1	-	9	14
Düşük	-	-	-	-	-	-

ÖZEL OKUL						
	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	
İyi	12	15	9	10	20	66
Orta	-	-	-	-	-	-
Düşük	-	-	-	-	-	-

Disiplin kuruluna sevk edilen öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumlarına ait veriler incelendiğinde devlet okulunda 2014-2015 öğretim yılında 9 öğrenciden 2 öğrencinin ailesinin ekonomik düzeyleri “orta” diğerleri ise “iyi” olarak belirtilirken, 2015-2016 öğretim yılında 16 öğrenciden 2 öğrencinin ailesinin “orta” 14 öğrencinin ise “iyi” durumda oldukları belirtilmiştir. 2016-2017 öğretim yılı incelendiğinde 21 öğrenciden 1 öğrencinin ailesinin ekonomik durumlarının “orta” olduğu, diğerlerinin ise “iyi” oldukları belirtilirken 2017-2018 öğretim yılında kurula sevk edilen 8 öğrencinin tamamının ailesinin ekonomik durumları “iyi” olarak belirtilmiştir. 2018-2019 öğretim yılında ise 23 öğrenciden 9 öğrencinin ailesinin ekonomik durumlarının “orta” 13 öğrencinin “iyi” oldukları belirtilirken 1 öğrencinin ailesinin ekonomik durumu belirtilmemiştir. Özel okulda ise tüm öğretim yıllarında kurula sevk edilen tüm öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumu iyi olarak belirtilmiştir. Her iki okulda da kurula sevk edilen öğrencilerin ekonomik düzeylerinin iyi olduğu görülmüştür. Öğrencilerin, ekonomik açıdan refah bir eğitim- öğretim süreci geçirmelerine rağmen olumsuz davranışlar sergileyerek kurula sevk edilebildikleri gözlemlenmiştir.

4.10 Bir Öğretim Yılında Ceza Alarak Davranış Puanı Düşürülen Öğrenci Sayıları İle İlgili Bulgular

Her ders yılı başında öğrencilerin davranış puanı 100'dür. Ceza alan öğrencilerin davranış puanlarından; kınama cezası için 10, okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezası için 20, okul değiştirme cezası için 40, örgün eğitim dışına çıkma cezası için 80 puan indirilir (Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği Madde. 170). Bu bağlamda bir öğretim yılında ceza olarak davranış puanı düşürülen öğrenci sayıları ile ilgili veriler Tablo 4. 9' de açıklanmıştır.

Tablo 4. 9 Bir Öğretim Yılında Ceza Alarak Davranış Puanı Düşürülen Öğrenci Sayıları

DEVLET OKULU					
2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	TOPLAM
3	1	6	6	17	33
ÖZEL OKUL					
2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	TOPLAM
12	15	9	10	20	66

Devlet okulunda 2014-2015 öğretim yılında kurula sevk edilen 9 öğrenciden 3 öğrenciye, 2015-2016 öğretim yılında 16 öğrenciden 1 öğrenciye, 2016-2017 öğretim yılında 21 öğrenciden 6 öğrenciye, 2017-2018 öğretim yılında 8 öğrenciden 6 öğrenciye ve 2018-2019 öğretim yılında 23 öğrenciden 17 öğrenciye, toplam beş yılda kurula sevk edilen 77 öğrenciden 33 öğrenciye ceza verilerek davranış puanlarının düşürüldüğü görülmüştür. Özel okulda ise kurula sevk edilen 66 öğrencinin tamamına ceza verilerek davranış puanlarının düşürülmesine karar verildiği tespit edilmiştir. Devlet okulunda hafifletici sebepler gösterilerek ceza vermeme kararı uygulanırken özel okulda böyle bir uygulama yapılmadığı görülmüştür.

4.11 Öğrencilerin Disiplin Kuruluna Sevk Edilmesine Neden Olan Başlıca Davranışların Dağılımları İle İlgili Bulgular

Disiplin kuruluna sevk edilmeye neden olan davranışlar, öğrencilerin fizyolojik ve psikolojik bütünlüğüne ve akademik gelişimlerine zarar veren davranışlar başlıkları altında ele alınmaktadır. Bu başlıklar altında her iki okulda öğrencilerin disiplin kuruluna sevk edilmesine neden olan davranışları ile ilgili bilgiler tablo 4. 10' da yer almaktadır.

Tablo 4. 10 Öğrencilerin Disiplin Kuruluna Sevk Edilmesine Neden Olan Davranışları

Davranışlar	2014-2015		2015-2016		2016-2017		2017-2018		2018-2019		TOPLAM	
	D	Ö	D	Ö	D	Ö	D	Ö	D	Ö	D	Ö
Tütün ve tütün mamulü bulundurmak.	3	3	4	12	2	4	2	1	9	10	20	30
Sarhoşluk veren zararlı maddeler bulundurmak ve kullanmak.	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	-
Kavga etmek, fiili şiddet uygulamak.	2	5	-	-	-	2	-	4	2	6	4	17
Alınan sağlık ve güvenlik tedbirlerine uymamak.	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	10	-
Okul eşyalarına zarar vermek.	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-

*D: Devlet Lisesi Ö: Özel Lise

Davranışlar	2014-2015		2015-2016		2016-2017		2017-2018		2018-2019		TOPLAM		
	D	Ö	D	Ö	D	Ö	D	Ö	D	Ö	D	Ö	
PSIKOLOJİK	Kaba ve saygısız davranmak, tartışmak, hakaret etmek.	1	1	4	2	4	-	-	6	-	-	9	9
	Bilişim araçlarını amacı dışında kullanmak.	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	3	-
	Okul idaresine yalan beyanda bulunmak.	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	1	2
	Milli ve manevi değerlere, genel ahlak ve adaba uygun olmayan tutum ve davranış sergilemek.	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	2	2
AKADEMİK	Kopya çekmek ve çekilmesine yardımcı olmak.	3	-	1	1	1	7	4	1	8	2	17	11
	Okulda bulunduğu halde derse ve okul faaliyetlerine katılmamak.	-	3	1	-	4	-	-	-	-	4	5	7
	İzinsiz okulu terk etmek.	-	-	2	-	6	-	-	-	-	-	8	-
	Okul kurallarına uymamak.	-	1	2	-	2	-	-	-	-	-	4	1
	Dersin ve ders dışı faaliyetlerin düzenini ve akışını bozmak.	-	-	-	-	-	1	2	1	-	-	2	2
TOPLAM	9	13	25	15	23	15	8	16	23	22			

*D: Devlet Lisesi Ö: Özel Lise

Devlet okulunda bir öğrencinin bir disiplin olayında bir davranış nedeni ile kurula sevk edildiği, özel okulda ise bir öğrencinin bir disiplin olayında birden fazla davranış nedeni ile veya farklı disiplin olaylarında farklı davranış nedenleri ile kurula sevk edilebildiği gözlemlenmiştir. Devlet okulunda 37 fizyolojik, 15 psikolojik ve 36 akademik olumsuz davranış görülürken, özel okulda 47 fizyolojik, 13 psikolojik, 21 akademik olumsuz davranış tespit edilmiştir. Devlet okulunda toplam beş yılda en fazla “tütün ve tütün mamulü kullanmak” davranışıyla öğrenciler kurula sevk edilmiştir. İkinci sırada “kopya çekmek” davranışı yer alırken, üçüncü sırada “alınan sağlık ve güvenlik tedbirlerine uymamak” davranışı yer almıştır. Özel okulda da yine “tütün ve tütün mamulü kullanmak” davranışı en fazla yer alırken, ikinci sırada “kavga etmek ve fiili şiddet kullanmak” üçüncü sırada ise “kopya çekmek” davranışı yer almıştır. Her iki okulda da “tütün ve tütün mamulü kullanmak” davranışının en fazla olduğu ayrıca birinci sırada fizyolojik bütünlüklerine zarar veren olumsuz davranışlar, ikinci sırada akademik gelişimlerine zarar veren davranışlar ve üçüncü sırada da psikolojik bütünlüklerine zarar veren davranışlarda buldukları görülmüştür.

4.12 Öğrencilere Uygulanan Ceza Türleri İle İlgili Bulgular

Tablo 4. 11’ de öğrencilere uygulanan ceza türlerine ait bilgiler verilmektedir.

Tablo 4. 11 Öğrencilere Uygulanan Ceza Türleri

CEZA TÜRLERİ	2014-2015		2015-2016		2016-2017		2017-2018		2018-2019		TOPLAM	
	D	Ö	D	Ö	D	Ö	D	Ö	D	Ö	D	Ö
Sözlü uyarı	6	-	1	-	2	-	-	-	-	-	9	-
Yazılı uyarı	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2
Kınama	2	8	1	12	6	10	6	5	16	18	31	53
Kısa süreli uzaklaştırma	2	3	-	3	-	4	-	7	-	4	2	21
Toplum hizmeti	-	-	-	-	-	-	2	-	7	-	9	-
Ceza takdirine gerek olmadığına karar verme	-	-	14	-	13	-	-	-	-	-	27	-

*D: Devlet Lisesi Ö: Özel Lise

Devlet okulunda kurula sevk edilen öğrencilerden 27 öğrenciye “ceza takdirine gerek olmadığı” kararıyla ceza verilmediği, 31 tanesine “kınama cezası” , 9 tanesine “sözlü uyarı cezası” , 9 tanesine “toplum hizmeti cezası” ve 2 tanesine de “kısa süreli uzaklaştırma cezası” verildiği ve hiç “yazılı uyarı” cezası verilmediği tespit edilmiştir. Özel okulda ise bir öğrencinin birden fazla ceza alabileceği göz önünde bulundurulduğunda kurula sevk edilen öğrencilerin 53 tanesine “kınama cezası” verildiği, 21 tanesine “kısa süreli uzaklaştırma cezası” ve 2 tanesine de “yazılı uyarı cezası” verildiği “sözlü uyarı cezası” ve “toplum hizmeti cezası” verilmediği görülmüştür. Ayrıca özel okulda ceza takdirine gerek duymama gerekçesi ile ceza vermeme kararına rastlanmamıştır.

4.13 Öğrencilerin Geçmiş Dönemlerde Almış Olduğu Cezalar ve Türleri İle İlgili Bulgular

Tablo 4. 12’ de öğrencilerin var ise geçmiş dönemlerde almış oldukları cezalar ve bu cezaların ne olduğu ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Tablo 4. 12 Öğrencilerin Geçmiş Dönemlerde Aldıkları Cezalar ve Türleri

DEVLET OKULU									
2014-2015		2015-2016		2016-2017		2017-2018		2018-2019	
1	Kısa süreli uzaklaştırma	-		1	Kınama	1	Kınama	-	
ÖZEL OKUL									
2014-2015		2015-2016		2016-2017		2017-2018		2018-2019	
-		2	Kınama	5	Kınama	1	Kınama	2	Kınama
-		1	Kısa süreli uzaklaştırma	1	Kısa süreli uzaklaştırma	2	Kısa süreli uzaklaştırma	1	Kısa süreli uzaklaştırma
-		-		-		2	Yazılı uyarı	-	

Devlet okulunda, incelenen beş yılda kurula sevk edilmeden önce 1 öğrencinin “kısa süreli uzaklaştırma cezası” 2 öğrencinin ise “kınama cezası” aldıkları görülmüştür. Özel okulda ise 10 öğrencinin geçmiş dönemlerde “kınama cezası” aldığı, 5 öğrencinin “kısa süreli uzaklaştırma cezası” aldığı ve 2 öğrencinin “yazılı uyarı” aldığı görülmüştür. Devlet okulunda toplamda 3 öğrencinin, özel okulda ise toplamda 17 öğrencinin kurula gelmeden önce de cezaları olduğu tespit edilmiştir. Özel okulunda öğrencilerin olumsuz davranışı tekrarlama oranının devlet okulundaki öğrencilere oranla daha fazla olduğu anlaşılmıştır.

4.14 Öğrencilere Uygulanan Ceza Türlerinin Disiplin Yönetmeliğine Uygunluğu İle İlgili Bulgular

Öğrencilere uygulanan ceza türlerinin disiplin yönetmeliğine uygunluğuna ilişkin veriler, öğrencilerin kurula sevk edilmesine neden olan davranışlara karşılık verilen cezanın dayandığı yönetmelik maddeleri incelenerek toplanmıştır. Verilen cezalar ve bu cezaların dayandığı yönetmelik maddeleri Tablo 4.13 ve Tablo 4. 14’te gösterilmektedir.

Tablo 4. 13 Devlet Okulunda Uygulanan Ceza Türlerinin Yönetmeliğe Uygunluğu

2014-2015 ÖĞRETİM YILI		2015-2016 ÖĞRETİM YILI		2016-2017 ÖĞRETİM YILI		2017-2018 ÖĞRETİM YILI		2018-2019 ÖĞRETİM YILI	
1)Kaba ve saygısız davranmak	1)164-1- ğ Kınama	1)Alınan sağlık ve güvenlik tedbirlerine uymamak	1)164-1-m Kınama 168-1-a,b,f,h Ceza takdirine gerek görülmedi	1)Okulda bulunduğu halde izinsiz eğitim öğretim faaliyetlerine katılmamak 2)Okul kurallarına uymama, uyarıları dikkate almama, kötü örnek oluşturabilecek davranışlarda bulunmak	1)164-1-f Kınama 168-1-a,b,d,g Ceza takdirine gerek görülmedi	1)Tütün ve tütün mamulü bulundurmak ve kullanmak	1) 164-1-ç Kınama 168-3 Toplum hizmeti	1)Tütün ve tütün mamulü bulundurmak ve kullanmak	1)164- 1- ç Kınama
2)Kopya çekmek ve çekilmesine yardımcı olmak	2)164- 1- ı Kınama 168-3 Sözlü uyarı	2)Alınan sağlık ve güvenlik tedbirlerine uymamak	2)164-1-m Kınama 168-1-a,b,f,h Ceza takdirine gerek görülmedi	2)Okul kurallarına uymama, uyarıları dikkate almama, kötü örnek oluşturabilecek davranışlarda bulunmak	2)164-1-m Kınama-168-1-a,b,d,g Ceza takdirine gerek görülmedi	2)Tütün ve tütün mamulü bulundurmak ve kullanmak	2) 164-1-ç Kınama 168-3 Toplum hizmeti	2)Tütün ve tütün mamulü bulundurmak ve kullanmak	2)164- 1- ç Kınama
3)Kopya çekmek ve çekilmesine yardımcı olmak	3)164-1-ı Kınama 168-3 Sözlü uyarı	3)Alınan sağlık ve güvenlik tedbirlerine uymamak	3)164-1-m Kınama 168-1-a,b,f,h Ceza takdirine gerek görülmedi	2)Okul kurallarına uymama, uyarıları dikkate almama, kötü örnek oluşturabilecek davranışlarda bulunmak 4)Okulda bulunduğu halde izinsiz eğitim öğretim faaliyetlerine katılmamak, sarhoşluk veren zararlı maddeler bulundurmak ve kullanmak	3)164-1-.m Kınama 168-1-a,b,d,g Ceza takdirine gerek görülmedi	3)Kopya çekmek, çekmeye teşebbüs etmek, çekilmesine yardımcı olmak	3)164-1-ı Kınama	3)Tütün ve tütün mamulü bulundurmak ve kullanmak	3)164- 1- ç Kınama
4)Kopya çekmek ve çekilmesine yardımcı olmak	4)164-1-ı Kınama 168-3 Sözlü uyarı	4)Alınan sağlık ve güvenlik tedbirlerine uymamak	4)164-1-m Kınama-168-1-a,b,f,h Ceza takdirine gerek görülmedi	4)Okulda bulunduğu halde izinsiz eğitim öğretim faaliyetlerine katılmamak, sarhoşluk veren zararlı maddeler bulundurmak ve kullanmak	4)164-2-k 1 gün kısa süreli uzaklaştırma 168-1-b,d,g,h Ceza takdirine gerek görülmedi	4)Kopya çekmek, çekmeye teşebbüs etmek, çekilmesine yardımcı olmak	4)164-1-ı Kınama	4)Kopya çekmek, çekmeye teşebbüs etmek, çekilmesine yardımcı olmak	4)164- 1- ı Kınama
5)Tütün ve tütün mamulü bulundurmak	5)164-1-ç Kınama 168-3 Sözlü uyarı	5)Alınan sağlık ve güvenlik tedbirlerine uymamak	5)164-1-m Kınama-168-1-a,b,f,h Ceza takdirine gerek görülmedi	5)Sarhoşluk veren zararlı maddeler bulundurmak ve kullanmak	5)164-2-k 1 gün kısa süreli uzaklaştırma 168-1-b,d,g,h Ceza takdirine gerek görülmedi	5)Kopya çekmek, çekmeye teşebbüs etmek, çekilmesine yardımcı olmak	5)164-1-ı Kınama	5)Milli ve manevi değerlere, genel ahlak ve adaba uygun olmayan tutum ve davranış sergilemek	5)164- 2- 1-Kısa süreli uzaklaştırma 168- 3 Kınama

2014-2015 ÖĞRETİM YILI		2015-2016 ÖĞRETİM YILI		2016-2017 ÖĞRETİM YILI		2017-2018 ÖĞRETİM YILI		2018-2019 ÖĞRETİM YILI	
6)Tütün ve tütün mamulü bulundurmak	6)164-1- ç Kınama 168- 3 Sözlü uyarı	6)Okul kurallarına uymamak, saygısız davranmak, alınan sağlık ve güvenlik tedbirlerine uymamak	6)164-1- f, m Kınama 168-1-a,d,e,h Ceza takdirine gerek görülmedi	6)Okulda bulunduğu halde izinsiz eğitim öğretim faaliyetlerine katılmamak	6)164-1- f Kınama-168-1-a,b,e,h Ceza takdirine gerek görülmedi	6)Dersin ve ders dışı faaliyetlerin düzenini ve akışını bozmak	6) 164-1- h Kınama	6)Milli ve manevi değerlere, genel ahlak ve adaba uygun olmayan tutum ve davranış sergilemek	6)164- 2- 1-Kısa süreli uzaklaştırma 168- 3 Kınama
7)Tütün ve tütün mamulü bulundurmak	7)164- 1- ç Kınama 168- 3 Sözlü uyarı	7)Okul kurallarına uymamak, saygısız davranmak, alınan sağlık ve güvenlik tedbirlerine uymamak	7)164- 1- f, m Kınama 168-1-a,d,e,h Ceza takdirine gerek görülmedi	7)Okulda bulunduğu halde izinsiz eğitim öğretim faaliyetlerine katılmamak	7)164-1- f Kınama-168-1-a,b,e,h Ceza takdirine gerek görülmedi	7)Dersin ve ders dışı faaliyetlerin düzenini ve akışını bozmak	7) 164-1- h Kınama	7)Bilişim araçlarını amacı dışında kullanmak	7)164- 1- 1 Kınama 168- 3Toplum hizmeti
8)Fiili şiddet uygulamak	8)164-2- 1 Kısa süreli uzaklaştırma 168- 3 Kınama	8)Saygısız davranmak, alınan sağlık ve güvenlik tedbirlerine uymamak, tütün mamulü kullanmak	8)164-1-ğ,m Kınama	8) İzinsiz okulu terk etmek	8)164-1-f, m Kınama	8)Kopya çekmek, çekmeye teşebbüs etmek, çekilmesine yardımcı olmak	8)164-1-ı Kınama	8)Bilişim araçlarını amacı dışında kullanmak	8)164- 1- 1 Kınama 168- 3 Toplum hizmeti
9)Fiili şiddet uygulamak	9)164- 2-1 Kısa süreli uzaklaştırma 168- 3 Kınama	9)Kopya çekmek ve çekilmesine yardımcı olmak	9)164-1-ı Kınama-168-1- a, b, d, f, ğ Ceza takdirine gerek görülmedi	9) İzinsiz okulu terk etmek	9)164-1-f, m Kınama			9) Kavga etmek ve fiili şiddet kullanmak	9)164- 2- ı Kısa süreli uzaklaştırma 168- 3 Kınama
		10)Tütün ve tütün mamulü kullanmak	10)164-1-ç Kınama-1681- a, b, d, f, h Ceza takdirine gerek görülmedi	10)İzinsiz okulu terk etmek	10)164-1-f, m Kınama			10) Kavga etmek ve fiili şiddet kullanmak	10)164- 2- ı Kısa süreli uzaklaştırma 168- 3 Kınama
		11)Tütün ve tütün mamulü kullanmak	11)164 -1-ç Kınama-1681- a,b,d,f,h Ceza takdirine gerek görülmedi	11)İzinsiz okulu terk etmek	11)164-1-f, m Kınama			11)Kopya çekmek, çekmeye teşebbüs etmek, çekilmesine yardımcı olmak	11)164-1-ı Kınama
		12)Tütün ve tütün mamulü kullanmak	12)164-1-ç Kınama-1681- a,b,d,f,h Ceza takdirine gerek görülmedi	12)Tütün ve tütün mamulü bulundurmak, kamuya ait alanda sigara içmek	12)164- 1-ç Kınama 168-1- a, b, e, g Ceza takdirine gerek görülmedi			12)Kopya çekmek, çekmeye teşebbüs etmek, çekilmesine yardımcı olmak	12)164-1- ı Kınama

2014-2015 ÖĞRETİM YILI	2015-2016 ÖĞRETİM YILI	2016-2017 ÖĞRETİM YILI	2017-2018 ÖĞRETİM YILI	2018-2019 ÖĞRETİM YILI		
	13)Okulda bulunduğu halde izinsiz derse ve okul faaliyetlerine katılmamak	13) Sözlü uyarı	13)Tütün ve tütün mamulü bulundurmak, kamuya ait alanda sigara içmek	13)164-1-ç Kınama-168-1-a,b,e,g Ceza takdirine gerek görülmedi	13)Kopya çekmek, çekmeye teşebbüs etmek, çekilmesine yardımcı olmak	13)164-1-ı Kınama
	14)Okulu güvenlik tedbirlerine uymamak, okulu erken terk etmek	14)164-1-f Kınama 168-1-a, b, f, h Ceza takdirine gerek görülmedi	14)Okul eşyalarına zarar vermek	14) Pdr raporu tutularak sözlü uyarıda bulunuldu	14)Kopya çekmek, çekmeye teşebbüs etmek, çekilmesine yardımcı olmak	14)164-1-ı Kınama
	15)Okulu güvenlik tedbirlerine uymamak, okulu erken terk etmek	15)164-1-f Kınama 168-1 -a, b, f, h Ceza takdirine gerek görülmedi	15)Kopya çekmek, kopya çekmeye teşebbüs etmek ve çekilmesine yardımcı olmak	15) Pdr raporu tutularak sözlü uyarıda bulunuldu	15)Kopya çekmek, çekmeye teşebbüs etmek, çekilmesine yardımcı olmak	15)164-1-ı Kınama
	16)Arkadaşına söz ve davranışla sarkıntılık yapmak, sosyal medya yoluyla paylaşmak	16)Öğrenci okuldan ayrıldığı için ceza verilmedi	16)Okuldan izinsiz ayrılma ve okul idaresine yalan beyanda bulunmak	16)164-1-e, f Kınama	16)Kopya çekmek, çekmeye teşebbüs etmek, çekilmesine yardımcı olmak	16)164-1-ı Kınama
			17)Sözlü tartışmak	17)164-1-ğ Kınama-168-1-a,b,d Ceza takdirine gerek görülmedi	17)Kopya çekmek, çekmeye teşebbüs etmek, çekilmesine yardımcı olmak	17)164-1-ı Kınama
			18)Sözlü tartışmak	18)164-1-ğ Kınama-168-1-a,b,d Ceza takdirine gerek görülmedi	18)Tütün ve tütün mamulü bulundurmak ve kullanmak	18)164-1-ç Kınama
			19)Kaba ve saygısız davranmak, tartışmak	19)Ceza gerektirecek davranışa rastlanmadı	19)Tütün ve tütün mamulü bulundurmak ve kullanmak	19)164-1-ç Kınama 168-3 Toplum hizmeti
			20)Kaba ve saygısız davranmak, tartışmak	20)Ceza gerektirecek davranışa rastlanmadı	20)Tütün ve tütün mamulü bulundurmak ve kullanmak	20)164-1-ç Kınama 168-3 Toplum hizmeti
			21)İzinsiz okulu terk etmek	21)164-1-f, m Kınama	21)Tütün ve tütün mamulü bulundurmak ve kullanmak	21)164-1-ç Kınama 168-3 Toplum hizmeti

2014-2015 ÖĞRETİM YILI	2015-2016 ÖĞRETİM YILI	2016-2017 ÖĞRETİM YILI	2017-2018 ÖĞRETİM YILI	2018-2019 ÖĞRETİM YILI
				22)Tütün ve tütün mamulü bulundurmamak ve kullanmak
				22)164-1- ç Kınama 168- 3 Toplum hizmeti
				23)Tütün ve tütün mamulü bulundurmamak ve kullanmak
				23)164-1 -ç Kınama 168- 3 Toplum hizmeti

Tablo 4. 14 Özel Okulda Uygulanan Ceza Türlerinin Yönetmeliğe Uygunluğu

2014-2015 ÖĞRETİM YILI	2015-2016 ÖĞRETİM YILI	2016-2017 ÖĞRETİM YILI	2017-2018 ÖĞRETİM YILI	2018-2019 ÖĞRETİM YILI
1)Okul kurallarına uymamak, kaba ve saygısız davranmak	1) 164- 1- ğ Kınama	1)Tütün ve tütün mamulü bulundurmamak ve içmek	1) 164- 1- ç Kınama	1)Dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını ve düzenini bozmak
				1) 164- 1- h Kınama
				1)Kopya çekmek ve çekilmesine yardımcı olmak
				1) 164-1- 1 Kınama
				1)Kavga etmek, fiili şiddet kullanmak
				1) 164- 1- ğ Kınama
2)Okulda bulunduğu halde izinsiz eğitim öğretim faaliyetlerine katılmamak	2) 164- 1- f Kınama	2)Tütün ve tütün mamulü bulundurmamak ve içmek	2) 164- 1- ç Kınama	2)Kopya çekmek ve çekilmesine yardımcı olmak
				2) 164- 1- 1 Kınama
				2)Kaba ve saygısız davranmak
				2) 164- 1- a Kısa süreli uzaklaştırma
				2)Kavga etmek, fiili şiddet kullanmak
				2) 164- 1- ğ Kınama
3)Tütün ve tütün mamulü bulundurmamak ve içmek	3) 164- 1- ç Kınama	3)Tütün ve tütün mamulü bulundurmamak ve içmek	3) 164- 1- ç Kınama	3)Tütün ve tütün mamulü bulundurmamak ve içmek
				3)Tütün ve tütün mamulü bulundurmamak ve içmek
				3)Kaba ve saygısız davranmak, dersin düzenini bozmak, hakaret etmek
				3) 164- 1- ğ, h ve 164- 2- f Kısa süreli uzaklaştırma
				3)Tütün ve tütün mamulü bulundurmamak ve içmek
				3) 164-1- ç bendi kınama
4)Okulda bulunduğu halde izinsiz eğitim öğretim faaliyetlerine katılmamak	4)164-1- f Kınama	4)Tütün ve tütün mamulü bulundurmamak ve içmek	4) 164-1- ç Kınama	4)Kopya çekmek ve çekilmesine yardımcı olmak
				4) 164- 1- 1 Kınama
				4)Yalan söylemek
				4) 164- 1- e Kınama
				4)Kavga etmek, fiili şiddet kullanmak
				4) 164- 2- 1 Kısa süreli uzaklaştırma
5)Okulda bulunduğu halde izinsiz eğitim öğretim faaliyetlerine katılmamak	5)164-1- f Kınama	5)Tütün ve tütün mamulü bulundurmamak ve içmek	5) 164- 1- ç Kınama	5)Kopya çekmek ve çekilmesine yardımcı olmak
				5) 164- 1- 1 Kınama
				5)Kaba ve saygısız davranmak
				5) 164- 1- ğ Kınamadan Uzaklaştırma
				5)Tütün ve tütün mamulü bulundurmamak ve içmek
				5) 164- 1- ç Kınama

2014-2015 ÖĞRETİM YILI		2015-2016 ÖĞRETİM YILI		2016-2017 ÖĞRETİM YILI		2017-2018 ÖĞRETİM YILI		2018-2019 ÖĞRETİM YILI	
6)Kavga etmek, fiili şiddet kullanmak	6)168- 1- b, e, f Ceza verilmedi	6)Kopya çekmek ve çekilmesine yardımcı olmak	6) 166-1- Aynı davranışın tekrardan kısa süreli uzaklaştırma	6)Kopya çekmek ve çekilmesine yardımcı olmak	6) 164- 1- 1 Kınama	6)Kaba ve saygısız davranmak	6) 164- 1- ğ Kınamadan Uzaklaştırma	6)Kopya çekmek ve çekilmesine yardımcı olmak	6) 164- 1- 1 Kınama
7)Kavga etmek, fiili şiddet kullanmak	7)164- 2- 1 Kısa süreli uzaklaştırma	7)Başkalarına hakaret etmek	7) 164- 2- a Kısa süreli uzaklaştırma	7)Tütün ve tütün mamulü bulundurmamak ve içmek, yalan söylemek	7) 164- 1- ç, e, ğ Kınama	7)Kavga etmek, fiili şiddet kullanmak	7) 164- 2- 1 Kısa süreli uzaklaştırma	7)Okulda bulunduğu halde izinsiz eğitim öğretim faaliyetlerine katılmamak	7) 164-1- f Kınama
8)Kavga etmek, fiili şiddet kullanmak	8)164-1 Kınama	8)Tütün ve tütün mamulü bulundurmamak ve içmek	8) 164- 1- ç bendi Kınama	8)Tütün ve tütün mamulü bulundurmamak ve içmek	8) 164-1-ç Kınama	8)Kavga etmek, fiili şiddet kullanmak, hakarete etmek	8) 164- 2- 1, f Kısa süreli uzaklaştırma 168- 3 Kınama	8)Okulda bulunduğu halde izinsiz eğitim öğretim faaliyetlerine katılmamak	8) 164- 1- f Kınama
9)Kavga etmek, fiili şiddet kullanmak	9)164- 2- 1 Kısa süreli uzaklaştırma	9)Tütün ve tütün mamulü bulundurmamak ve içmek	9) 164- 1- ç Kınama	9)Kavga etmek, fiili şiddet kullanmak	9)164- 2- 1 Kısa süreli uzaklaştırma	9)Milli ve manevi değerlere, genel ahlak ve adaba uygun olmayan tutum ve davranışlarda bulunmak	9)164- 2- 1 Kısa süreli uzaklaştırma	9)Okulda bulunduğu halde izinsiz eğitim öğretim faaliyetlerine katılmamak	9) 164- 1- f Kınama
10)Kavga etmek, fiili şiddet kullanmak	10)164- 2- 1 Kısa süreli uzaklaştırma	10)Tütün ve tütün mamulü bulundurmamak ve içmek	10) 164- 1- ç Kınama	10)Kavga etmek, fiili şiddet kullanmak	10)164- 2- 1 Kısa süreli uzaklaştırma	10)Kavga etmek, fiili şiddet kullanmak	10)164- 2- 1 Kınama	10)Kavga etmek, fiili şiddet kullanmak	10)164- 2- 1 Kınama
11)Tütün ve tütün mamulü bulundurmamak ve içmek	11) 164- 1-ç Kınama	11)Başkalarına hakaret etmek	11) 164- 2- a Kısa süreli uzaklaştırma	11)Kopya çekmek ve çekilmesine yardımcı olmak	11) 166- 1 Üst ceza kısa süreli uzaklaştırma	11)Kavga etmek, fiili şiddet kullanmak	11)164- 2- 1 Kınama	11)Kopya çekmek ve çekilmesine yardımcı olmak	11)164- 1- 1 Kınama 166-1 Aynı suçu tekrardan 1 gün uzaklaştırma
12)Tütün ve tütün mamulü bulundurmamak ve içmek	12) 164-1- ç Kınama	12)Tütün ve tütün mamulü bulundurmamak ve içmek	12) 164-1- ç Kınama	12)Kopya çekmek ve çekilmesine yardımcı olmak	12) 166- 1 Üst ceza kısa süreli uzaklaştırma	12)Tütün ve tütün mamulü bulundurmamak ve içmek	12) 164- 1-ç Kınama	12)Kavga etmek, fiili şiddet kullanmak	12)164- 2- 1 Uzaklaştırma 168- 3 Kınama
		13)Tütün ve tütün mamulü bulundurmamak ve içmek	13) 164- 1- ç Kınama	13)Kopya çekmek ve çekilmesine yardımcı olmak	13) 164- 1- 1 Kınama	13)Milli ve manevi değerlere, genel ahlak ve adaba uygun olmayan tutum ve davranışlarda bulunmak	13) 164- 2-1 Kısa süreli uzaklaştırma	13)Tütün ve tütün mamulü bulundurmamak ve içmek	13) 164-1- Kınama

2014-2015 ÖĞRETİM YILI	2015-2016 ÖĞRETİM YILI	2016-2017 ÖĞRETİM YILI	2017-2018 ÖĞRETİM YILI	2018-2019 ÖĞRETİM YILI
	14)Tütün ve tütün mamulü bulundurmak ve içmek	14) 164- 1- ç Kınama	14)Tütün ve tütün mamulü bulundurmak ve içmek	14) 164-1- ç Kınama
	15)Tütün ve tütün mamulü bulundurmak ve içmek	15) 164-1- ç Kınama		15)Tütün ve tütün mamulü bulundurmak ve içmek
				16)Tütün ve tütün mamulü bulundurmak ve içmek
				17)Tütün ve tütün mamulü bulundurmak ve içmek
				18)Tütün ve tütün mamulü bulundurmak ve içmek
				19)Tütün ve tütün mamulü bulundurmak ve içmek
				20)Tütün ve tütün mamulü bulundurmak ve içmek
				21)Okulda bulunduğu halde izinsiz eğitim öğretim faaliyetlerine katılmamak
				22)Kavga etmek, fiili şiddet kullanmak
				14)164- 1-ç Kınama
				15)164- 1- ç bendi Kınama
				16)164- 1- ç Kınama
				17)164- 1-ç Kınama
				18)164- 1- ç Kınama
				19)164-1- ç Kınama
				20)164- 1-ç Kınama
				21)164- 1- f Kınama
				22)164- 2- 1 Kısa süreli uzaklaştırma

Devlet okulunda, 2015-2016 yılında “arkadaşına söz ve davranışla sarkıntılık yapmak, sosyal medya yoluyla paylaşmak” davranışıyla kurula sevk edilen öğrenciye, cezanın yönetmelikte karşılığı olan “kınama cezası” (164. maddenin 1. fıkrası, 1 bendi) yerine velisinin okuldan alacağını sözlü beyan etmesi üzerine ceza verilmediği tespit edilmiştir. 2016-2017 yılında bir öğrencinin “okul eşyalarına zarar vermek” davranışıyla kurula sevk edildiği, öğrencinin bu davranışının yönetmelikteki karşılığı olan “kınama cezası” (164. maddenin 1. fıkrası, a bendi) alması yerine Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (PDR) raporu tutularak “sözlü uyarı” yapıldığı anlaşılmıştır. Aynı yıl başka bir öğrencinin “kopya çekmek ve çekilmesine yardımcı olmak” davranışından dolayı kurula sevk edildiği ve disiplin yönetmeliğindeki karşılığı olan “kınama cezası” (164. maddenin 1. fıkrası, 1 bendi) alması yerine yine PDR raporu tutulduğu ve öğrenciye sözlü uyarı verildiği karar defterlerindeki ve PDR raporlarındaki veriler doğrultusunda tespit edilmiştir.

Özel okulda uygulanan cezalar incelendiğinde, 2014-2015 öğretim yılında “kavga etmek, fiili şiddet kullanmak” davranışıyla bir öğrencinin kurula sevk edildiği, 164. madde 1. fıkra (bent belirtilmemiş) gereği öğrenciye “kınama cezası” verildiği görülmüştür. Oysa bu davranış “okulda 1-5 gün arasında kısa süreli uzaklaştırma cezası” gerektiren davranış grubuna girmektedir. 2017- 2018 öğretim yılında ise “kaba ve saygısız davranmak” davranışından dolayı kurula sevk edilen üç öğrenciye, yönetmelik gereği “kınama cezası” (164. maddenin 1. fıkrası, ğ bendi) uygulanması gerekirken bir öğrenciye doğrudan (bir üst ceza verme nedeni açıklaması yapılmadan) “kısa süreli uzaklaştırma cezası” (164. maddenin 1. fıkrası, a bendi gerekçe gösterilerek) verildiği, diğer iki öğrenciye önce “kınama cezası” verildiği daha sonra neden belirtilmeksizin bir derece ağır ceza olan “kısa süreli uzaklaştırma cezası” (164. maddenin 1. fıkrası, ğ bendi gerekçe gösterilerek) verildiği görülmüştür. Bu veriler dikkate alındığında davranış ve cezalar arasında bir uygunsuzluk olduğu tespit edilmiştir. 2018- 2019 öğretim yılında ise “ kavga etmek, fiili şiddet kullanmak” davranışından kurula sevk edilen iki öğrenciye yönetmelikte cezanın karşılığı olan “kısa süreli uzaklaştırma cezası” (164. maddenin 2. fıkrası, 1 bendi) verilmesi yerine hafifletici neden belirtmeksizin bir alt ceza olan “kınama cezası” (164. Maddenin 1. fıkrası, ğ bendi) verildiği anlaşılmıştır.

Yukarıda belirtilenler hariç her iki okulda da kurula sevk edilmeye neden olan davranışlara karşılık verilen cezaların uygun olduğu tespit edilmiştir.

4.15 Ödüle Yönelik Uygulamalar İle İlgili Bulgular

Ödüle yönelik uygulamalara ilişkin veriler incelendiğinde hem devlet okulunda hem özel okulda sadece takdir-teşekkür ve onur belgeleri verildiği bunların dışında bir ödüllendirme sisteminin olmadığı görülmüştür.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1 Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada Antalya ili Muratpaşa ilçesinde bulunan bir devlet Anadolu Lisesi ve bir özel Anadolu Lisesinin disiplin uygulamaları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda ulaşılan sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

Araştırmanın alt sorularına ait bulgular doğrultusunda devlet okulunda Kurula sevk edilen dilekçe sayılarının özel okulda Kurula sevk edilen dilekçe sayılarına oranla daha az olduğu ancak kurula sevk edilen dilekçelerdeki öğrenci sayılarının devlet okulunda daha fazla olduğu görülmüştür. Her iki okulda en fazla 2017-2018 yıllarında kurula öğrenci sevk edildiği tespit edilmiştir. Dilekçelerdeki öğrenci sayıları incelendiğinde devlet okulunda öğrencilerin bireysel olumsuz davranıştan çok toplu olarak olumsuz davranış sergilediklerini söylemek mümkündür.

Disiplin kuruluna sevk edilen öğrencilerin demografik özellikleri incelendiğinde ilk olarak erkek öğrenci oranının kız öğrencilerden daha fazla olduğu görülmüştür. Akar'ın (2006) yaptığı "Ortaöğretim Kurumlarında Karşılaşılan Disiplin Sorunları ve Eğitim Yöneticilerinin Çözüm Yaklaşımı" başlıklı araştırmasında elde edilen bulgular da bu sonucu destekler niteliktedir. Akar'ın elde ettiği bulguya göre disiplin cezalarının yaklaşık dörtte üçünü erkek öğrenciler almakta ve yıllar içerisinde bu oran değişmemektedir. Akpınar ve Özdeş (2013) tarafından yapılan "Lise Disiplin Sorunlarının Cinsiyet Değişkeni Açısından İncelenmesi" başlıklı araştırmanın sonucuna göre de 1990-2000 yıllarında toplam 8 lisede disiplin cezası almış 1293 öğrenciden 1241 tanesinin erkek olduğu 47 tanesinin de kız olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir demografik özellik olan sınıf seviyeleri incelendiğinde devlet okulunda en fazla 11. sınıf öğrencilerinin, en az 12. sınıf öğrencilerinin disiplin kuruluna sevk edildiği görülürken özel okulda devlet okulunun aksine en fazla 12. sınıf öğrencilerinin, en az 9. sınıf öğrencilerinin sevk edildiği tespit edilmiştir. Kahveci'nin (2012) genel liselerde karşılaşılan disiplin sorunları konulu araştırmasında disiplin suçu işleyen öğrencilerin sınıflara göre dağılımları da incelenmiş ve en fazla 11.sınıf öğrencilerinin, en az 12. sınıf öğrencilerinin Disiplin Kuruluna sevk edildiği tespit edilmiştir. Kahveci'nin genel devlet liselerindeki araştırmasında ulaştığı sonuç, bu çalışmadaki devlet lisesinin sonuçları ile benzerlik gösterirken özel lisedeki sonuçlar ile farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Disiplin

Kuruluna sevk edilen öğrenciler akademik açıdan incelendiğinde devlet okulunda başarısız öğrencinin Disiplin Kuruluna gitmediği görülmüştür. Özel okulda ise Disiplin Kuruluna sevk edilen öğrencilerin akademik başarılarının birinci sırada orta, ikinci sırada başarılı ve üçüncü sırada zayıf olarak kayıt edildiği görülmüştür. Her iki okulda da Disiplin Kuruluna sevk edilen başarılı öğrencilerin olumsuz akademik davranışı incelendiğinde “kopya çekmek ve çekilmesine yardımcı olmak” davranışının fazla olduğu görülmüştür. Kahveci (2012) araştırmasında başarı durumlarına göre öğrencilerin işlediği suçları araştırmış ve başarılı öğrencilerin işlediği suçlar arasında “kopya çekmek” ve “ders işleyişini bozmak” davranışlarını tespit etmiştir. Bu bağlamda her iki okulda da Disiplin Kuruluna sevk edilen öğrencilerin çoğunun akademik düzeyinin “başarılı” ve “orta” olarak kayıt edilmesine rağmen bu öğrencilerin en çok akademik sorun davranış gösterdiği tespit edilmiştir. Disiplin Kuruluna sevk edilen öğrencilerin öğrenim gördükleri alan incelendiğinde her iki okulda da 11. sınıf seviyesinde sayısal alan öğrencilerinin sözel alan öğrencilere oranla daha fazla olduğu, 12. sınıf seviyesinde ise sözel alanda öğrenim gören öğrencilerin daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Seviyelere göre sonuç tezatlık gösterse de her iki okulda da toplam öğrenci sayısı göz önünde bulundurulduğunda sayısal alan öğrencilerinin sözel alan öğrencilere oranla daha fazla olduğu dikkate alınmalıdır. Benzer sonuç gösteren Kahveci'nin (2012) araştırmasına göre birinci sırada sosyal alan, ikinci sırada sayısal alan, üçüncü sırada Türkçe-matematik alanı ve dördüncü sırada dil alanındaki öğrencilerin kurula sevk edildiği tespit edilmiştir. Ayrıca akademik açıdan zayıf olan öğrencilerin daha fazla olumsuz davranış sergiledikleri ve bu öğrencilerin daha kolay olduğunu düşündükleri için sözel alanı tercih ettikleri, bu nedenle sözel bölüm öğrencilerinde kurula sevk edilme sayısının daha fazla olduğu disiplin kuruluna başkanlık eden müdür yardımcıları tarafından da belirtilmiştir.

Aile içi sorunlar, tartışmalar, kötü alışkanlıklar vb. pek çok olumsuz faktörün etkisiyle ortaya çıkan aile içerisindeki duygusal etkileşimin azalması, çocukları ihmal ya da reddetme, onların psiko-sosyal gelişimlerini olumsuz yönde etkilemektedir (Dam, 2008). Ayrıca parçalanmış veya bir nedenle ayrılmak zorunda kalmış ailelerin çocuklarında da davranış bozuklukları ve suç işleme eğilimleri artabilmektedir (Başaran'dan, 1996 akt. Dam, 2008). Anne-babanın ayrılmasının etkisi çocuğun yaşına, gelişim düzeyine ve yaşam koşullarına bağlı olarak değişmekle birlikte, çocukta saldırganlık, huysuzluk, tedirginlik, içe kapanıklık ve bunalıma girme gibi sorunlara neden olduğu bilinmektedir. Ancak bu araştırmada Disiplin Kuruluna sevk edilen öğrencilerin ailevi durumları ile ilgili bulgular incelendiğinde her iki okulda da ailesi ile birlikte oturan, anne-babası birlikte ve öz olan, ailesinin ekonomik durumu iyi olan öğrencilerin sayısı fazladır. Bu bağlamda anne- babalarıyla oturmalarına

rağmen öğrencilerin olumsuz davranış sergileyip kurula sevk edilmelerinin engellenemediği anlaşılmaktadır. Ailesinin ekonomik durumu “kötü” olarak belirtilen bir öğrenciye rastlanılmamıştır. Araştırmanın sonucuna benzerlik gösteren Kahveci’nin (2008) liselerde karşılaşılan disiplin sorunlarını içeren araştırmasında da en çok disiplin suçunun ekonomik durumu “orta” olan öğrenciler tarafından işlendiği, ikinci sırayı ekonomik durumu “iyi” olan öğrencilerin, üçüncü sırayı ise ekonomik durumu “kötü” olan öğrencilerin aldığı tespit edilmiştir. Ayrıca Balat ve Akman, (2006) lise öğrencilerinin psikolojik durumlarının sosyo-demografik özelliklerine göre incelenmesi konulu araştırmalarında, suça yönelik davranışlarda, üst sosyo-ekonomik düzey öğrencilerin orta ve alt sosyo- ekonomik düzey öğrencilere göre daha yüksek puan aldığını tespit etmişlerdir.

Devlet okulunda kurula sevk edilen 77 öğrenciden 33 tanesine ceza verilerek davranış puanları düşürülmüştür. Geriye kalan 44 öğrenciye hafifletici nedenler belirtilerek ya da ceza takdirine gerek duyulmadığı kararına varılarak ceza verilmediği ve davranış puanlarının düşürülmediği tespit edilmiştir. Oysa özel okulda kurula sevk edilen 66 öğrencinin tamamına ceza verilerek davranış puanlarının düşürüldüğü görülmüştür. Bazı öğrenciler araştırmaya konu olan okullarda kurula sevk edilmelerine neden olan aynı davranışı sergilemişlerdir. Bu öğrenciler devlet okulunda hafifletici nedenler gösterilerek veya ceza takdirine gerek duyulmayarak ceza almamışlardır. Özel okulda ise hafifletici nedenlerin etkili olmadığı ve her disiplin olayında ceza takdirinde bulunulduğu görülmüştür.

Her iki okulda da öğrencilerin Disiplin Kuruluna sevk edilme nedenleri arasında birinci sırada “tütün ve tütün mamulü bulundurmak ve içmek” davranışı bulunmaktadır. Alınan sağlık ve güvenlik tedbirlerine uymamak, kavga etmek, fiili şiddet uygulamak, kopya çekmek ve çekilmesine yardımcı olmak davranışları da diğer karşılaşılan olumsuz davranışlardır. Akar’ın (2006) yaptığı ortaöğretim kurumlarında karşılaşılan disiplin sorunları ile ilgili araştırmada da benzer bulguların elde edildiği tespit edilmiştir. Akar’ın araştırmasına göre ortaöğretim kurumlarında en çok görülen suçlar; öğrencilerin okulda kavga etmesi, sigara içmek, dersin işleyişine engel olmak, öğretmene saygısızlık ve kesici yaralayıcı alet bulundurmadır. Araştırmaya konu olan devlet okulunda hiçbir öğrenci okul yöneticilerine, öğretmenlerine ve okul çalışanlarına karşı olumsuz bir davranış nedeni ile kurula sevk edilmezken, özel okulda bir öğrencinin okul yöneticisine bir öğrencinin de öğretmenine karşı sergilediği olumsuz davranış nedeni ile kurula sevk edildiği tespit edilmiştir. Bu durum öğrencilerin daha çok kendilerine ve arkadaşlarına karşı zarar verici olumsuz davranışlar sergilediğini göstermektedir. Bu çalışmada öğrencilerin disiplin cezası almalarına neden olan

istenmeyen davranışların saptanması özellikle istenmiştir. Çünkü istenmeyen davranışlar belirlenirse, sorunları çözebilmesinde davranış yönetimi stratejileri (davranışa göre, görmezden gelmek, uyararak, dikkat çekmek, okul yönetimi ve rehberlik servisi ile ilişki kurmak, ödül ve ceza sistemlerinden yararlanmak vb.) daha kolay geliştirilebilir.

En çok verilen cezalar incelendiğinde her iki okulda da birinci sırada “kınama” cezasının verildiği tespit edilmiştir. Devlet okulunda ikinci sırada “sözlü uyarı” ve “toplum hizmeti” cezası üçüncü sırada ise “kısa süreli uzaklaştırma” cezasının verildiği, özel okulda ise ikinci sırada “kısa süreli uzaklaştırma” cezası ve üçüncü sırada “yazılı uyarı” cezası verildiği görülmüştür. Özel okulda devlet okuluna göre daha ağır cezalar verilirken, devlet okulunda daha çok ceza vermeme kararının çıktığı tespit edilmiştir. Bu bulgulardan yola çıkarak devlet okulunda daha çok destekleyici disiplin yaklaşımı benimsendiği anlaşılmıştır. Öğrenci bir kurala uymadığında sözlü veya yazılı bir şekilde davranışın düzeltilmesi konusunda telkinde bulunulması okulun destekleyici disiplin yöntemi kullandığını göstermektedir. Zira devlet okulundaki karar defterleri ve PDR raporları incelendiğinde öğrencilere davranışlarının kendilerine ve arkadaşlarına verdikleri zarar ve bu davranışlarının yönetmelikteki cezaları hakkında bilgi yapıldığı tespit edilmiştir. Destekleyici disiplin, öğrencinin davranışını düzeltmesi konusunda öğrenciye öneri ve seçenek sunması açısından önem taşımaktadır. Özel okulda ise güncel ve yaygın olarak okullarda uygulanmakta olan cezalandırıcı disiplin anlayışı kullanılmaktadır denilebilir. Özellikle 1980’ li yıllardan itibaren en yaygın seviyelere ulaşan bu sistem, uzun vadede çözümler bulmayı değil, kısa vadede ceza vererek, gerçekleşen olayların sonuçlanmasını amaçlayan bir yöntemdir. Cezalandırıcı disiplin genelde uzaklaştırma, okuldan atılma, kınama gibi cezaları barındırmakta ve bu yöntemler öğrencilerin okul ve yarattığı sosyal çevreden uzaklaşıp, tüm bunlara yabancılaşmasına sebep olmaktadır. Cezalandırıcı disiplin gerçekleşen olayın özüne inip anlamaktansa, direkt olarak olayı gerçekleştiren kişiye ceza vererek çözüme kavuşturulacağını savunan, problemin ana sebeplerini araştırmayan bir yöntemdir ve bu durum sorunların uzun vadede çözümüne katkı sağlamamakla birlikte öğrencilerin bu davranışlarla ilgili sorunlarına eğilmeyip ceza yönteminin çözüme kavuşturacağını ön görmektedir. (Suvall’ den 2009 akt. Kurter, 2018). Cezalandırıcı disiplinin yukarıda açıklanan uzaklaştırma, kınama gibi yöntemlerini genel olarak sıfır tolerans yöntemi olarak adlandırabilmek mümkündür. Sıfır tolerans yöntemi öğrencinin disiplin kurallarına aykırı herhangi bir eyleminde direkt olarak ceza vermeyi öngören bir yöntemdir. O halde özel okulun öğrencilerine sıfır tolerans gösterirken, devlet okulunun öğrencilerine daha toleranslı olduğu söylenebilir. Bu sonuç toplumda oluşan özel okulun daha toleranslı olduğu algısına da ters düşmektedir. Ayrıca toplum hizmeti cezasının

verilme durumu incelendiğinde devlet okulunda 9 kez “toplum hizmeti” cezası verilirken öğrencilerin ailelerine, çevrelerine ve topluma karşı daha duyarlı olmalarını amaçlayan “toplum hizmeti” cezasının özel okulda hiç kullanılmadığı tespit edilmiştir. Oysa 16 Eylül 2017 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan “Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması” ile ilgili yönetmeliğe göre uyulması gereken kurallara aykırı tutum ve davranış gösteren öğrencilerden; gözlemlenen olumsuz davranışı kınama cezasından daha ağır bir ceza kapsamında olmayanlara Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği kapsamında belirlenen toplum hizmeti çalışması verilebilmekte ve öğrencinin bu toplum hizmeti çalışması kapsamındaki etkinliği, sosyal etkinlik modülüne işlenebilmektedir.

Öğrencilerin geçmişte almış oldukları cezalar ile ilgili bulgular incelendiğinde devlet okulunda 3 öğrencinin özel okulda ise 17 öğrencinin geçmiş dönemlerde de kurula sevk edilerek ceza aldıkları görülmüştür. Bu sonuç özel okulda cezalandırıcı disiplin yönteminin uygulandığı düşüncesini destekler niteliktedir. Çünkü sorunun temeline inmeyen bu yöntem okul için geçici bir çözüm sunuyor olsa dahi öğrenci için sürdürülebilir bir çözüm sunmamakla birlikte aynı zamanda o kişinin ileride de disiplin sorunları yaşamasına ve suça yönelmesine sebep olabilmektedir (Suvall’ den 2009 akt. Kurter, 2018). Bu nedenle özel okulda suçu tekrar eden öğrencilerin sayısının fazla olması okuldaki disiplin uygulamalarının işlerliğini sorgulatmaktadır. Bu bulgulara bakıldığında cezalandırıcı disiplin anlayışı benimsediği düşünülen özel okulda, uygulanan cezaların geçici bir önlem aldığı, öz disiplini sağlamadığı ve kuralların öğrenciler tarafından tam olarak anlaşılmadığı söylenebilir.

Öğrencilerin davranışları nedeni ile aldıkları cezalar ve bu davranışlarının yönetmelikteki ceza karşılıkları incelendiğinde devlet okulunda üç öğrencinin özel okulda ise bir öğrencinin aldığı cezanın yönetmelikteki karşılığına uyuşmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca özel okulda beş öğrencinin cezasının sehven yanlış yazıldığı için uyuşmadığı disiplin kuruluna başkanlık eden ilgili müdür yardımcılarını ile görüşülerek tespit edilmiştir. Her iki okulda da büyük ölçüde yönetmeliğe uygun cezalar verildiği söylenebilmektedir. Ödül ile ilgili bulgular incelendiğine her iki okulda da MEB yönetmeliğinde olan “takdir-teşekkür ve onur belgesi almaya hak kazanma” haricinde başka bir uygulama olmadığı görülmüştür.

5.2 Öneriler

Bu araştırmada erkek öğrencilerin disiplinle ilgili davranış sorunlarının kız öğrencilere göre yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda öğrencilere çatışma yönetimi dersiyile öfke

denetimi, çatışma çözme, problem çözme ve iletişim kurabilme becerilerini geliştirmeleri öğretilmelidir.

Araştırmaya konu olan her iki okulda da en sık görülen olumsuz davranışlar; tütün ve tütün mamulü bulundurmak ve içmek, kavga ve şiddet kullanmak ve kopya çekmektir. Okullarda okul-aile işbirliği içerisinde görüşme, telkin gibi özel rehberlik çalışmalarıyla bu öğrencilerin davranış değiştirmelerine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Özel okullarda da rehber öğretmenlerin Disiplin Kuruluna sevk edilen ancak ceza verilmeyen öğrencilerle yaptıkları olumsuz davranış ve bu davranışların ceza karşılıkları hakkında görüşmeleri sağlanmalıdır.

Okullarda takdir-teşekkür ve onur belgesi vermenin haricinde ödül uygulamaları çeşitlendirilmelidir.

Devlet okulunda topluma hizmet uygulaması genel kabul görürken, özel okulda topluma hizmet uygulamasının neden tercih edilmediğine yönelik bir araştırma yapılmalıdır.

2017-2018 yıllarında kurula sevk edilen öğrencilerin sayısının diğer yıllara oranla fazla olmasının nedenleri araştırılabilir.

Bu araştırmada Disiplin Kurulu karar defteri ve PDR raporları incelenmiştir. Yapılacak yeni araştırmalarda öğrencilerle, öğretmenlerle, rehberlik öğretmenleriyle, Disiplin Kurulu üyeleriyle ve yöneticilerle görüşülerek nitel bir araştırma yapılabilir.

Bu araştırmada Antalya ili Muratpaşa ilçesinde bulunan bir devlet lisesindeki ve bir özel lisedeki disiplin uygulamaları incelenmiştir. Araştırma Antalya ilinin tamamında, değişik illerde veya ülke düzeyinde yapılabilir.

Bu araştırma ilköğretim kurumlarında da yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Ada, S. ve Çetin, M. (2002). *Eğitim ve Öğretim Ortamında Disiplin Nedir?*, Ankara: Nobel Yayını.
- Ağır, İ. (1991). *Orta Dereceli Okullarda Öğrencilerin İşledikleri Disiplin Suçları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akar, N. (2006). *Ortaöğretim Kurumlarında Karşılaşılan Disiplin Sorunları ve Eğitim Yöneticilerinin Yaklaşımları: Denizli İli Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Akbayrak, N. (1977). *Ruh Sağlığı ve Rehberlik*, Ankara: Çağrı Matbaası.
- Akpınar, B. ve Özdaş, F. (2013). Lise Disiplin Sorunlarının Cinsiyet Değişkeni Açısından İncelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 20 – 29.
- Altın, H. (2016). Osmanlı Pedagoglarında Disiplin, Ödül ve Ceza Fikirlerine Dair Örnekler. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 57, 1869-1884.
- Aydın, A. (1998). *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Anı Yayıncılık
- Balat, U. G. ve Akman, B. (2006) Lise Öğrencilerinin Psikolojik Durumlarının Sosyo-demografik Özelliklerine Göre İncelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Dergisi*, 13(1), 3-12.
- Başaran, İ. E. (1985). *Örgütsel Davranış*, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Başaran, İ. E. (1998). *Eğitime Giriş*, Ankara: Umut Yayım-Dağıtım.
- Başaran, İ. E. (2000). *Eğitim Psikolojisi*, Ankara: Feryal Matbaası.
- Başaran, İ. E. (2006). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*, Ankara: Ekinoks.
- Bilir, A., Kuru, S., Tezcan, F. (2007). Muğla İli Ortaöğretim Okullarında Disiplin Uygulamalarına İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19.

- Boyacı, A., Sabancı, A., Çağlar, Ç., Babaoğlan, E., Güneş, H., Taşar, H., Teyfur, M. ve Memişoğlu, S. P. (2008). *Yapılandırıcı Yaklaşımın Göre Sınıf Yönetimi*. (Ed. M. Çelikten). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Büyükkaragöz, S. (1990) Okula Uyumsuzluk ve Başarısızlıkta Ailenin Rolü. *Din Öğretimi Dergisi*, 23, 29-33.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Pegem.
- Celep, C. (2002). *Sınıf Yönetimi ve Disiplini*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Celep, C. (2011). *Sınıf Yönetiminde Kuram ve Uygulama*, Ankara: Pegem Akademi.
- Cüceloğlu, D. (1996). *İçimizdeki Çocuk*, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Çelik, K. (2005). Etkili Sınıf Yönetimi, *Disiplin Oluşturma ve Kural Geliştirme* (s.231-253). (Ed. H. Kıran ve K. Çelik). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çelik, K. (2008). Etkili Sınıf Yönetimi, *Disiplin Oluşturma ve Kural Geliştirme* (s.237-268). (Ed. H. Kıran). Anı Yayıncılık: Ankara.
- Çelik, V. (2005). *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Dağ, F. (2017). *Okul Sosyal Hizmeti*, İstanbul: Açılım Kitap.
- Dam, H. (2008) Öğrencinin Okul Başarısında Ailenin Faktörü. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14(7), 75-79.
- Dedeoğlu, Ö. (2010). *Meslek Lisesi Öğrencilerinin Disipline Aykırı Davranışta Bulunmalarında Ailenin Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Demirtaş, Ş. F. (2010). *Ergenliğe Dikkat*, İstanbul: İmak Ofset.
- Dobson, J. (2004). *Ağaç Yaşken Eğilir*. (Çev. B. Erdoğan). İstanbul: Beyaz Balina Yayınları. (Eserin orijinali 1992' de yayımlandı).
- Doğan, T.(2003). *Öğretmen ve Eğitim Yöneticilerine Rehber*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Duckworth, A. L. ve Seligman, M. E. P (2006). Öz Disiplin Kızlara Avantaj Sağlar: Öz Disiplin Cinsiyet ve Başarı Testi Puanlarında Cinsiyet. *Eğitim Psikolojisi Dergisi*, 98(1), 198-208. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.98.1.198> adresinden 13. 04. 2020' de alınmıştır.
- Ekici, C. E. ve Burgaz, B. (2009). İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Öğretmen ve Okuldan Kaynaklanan Nedenleri, *Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24 (2), 217-230.
- Eripek, S. (1980). Ankara İli Merkezinde Bulunan Ortaöğretim Kurumlarında Disiplin Uygulamaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 365-374.
- Erkesici, E. (2005). *Meslek Liselerinde Öğrencilerin Disipline Aykırı Davranışlarda Bulunma Nedenleri: Ankara İli Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Esen, H. (2006). *İlk ve Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Kullandıkları Disiplin Türleri: Edirne İli Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Glasser, W. (1999). *Başarısızlığın Olmadığı Okul*. (Çev. K. Teksöz). İstanbul: Beyaz Yayınları.(Eserin orijinali 1968'de yayınlandı.)
- Gözütok, F. D. (1992) Disiplin Sağlamada Öğretmen Davranışları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 25(2), 703-711.
- Gümüş, A. (2013). *Liselerde Disiplin Cezasına Konu Olan Davranışların Değerler Perspektifinden İncelenmesi: Üsküdar Örneği/ 1980-2010*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Halis, İ. (2001). *Sınıf Yönetimi*, Konya: Ceylan Yayıncılık.
- Hesapçioğlu, M. (1998). *İlköğretim İlke ve Yöntemleri*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Humphreys, T. (2001). *Disiplin Nedir? Ne Değildir?*. (Çev. B. Çelik). İstanbul: Epsilon Yayıncılık. (Eserin orijinali 1998' de yayınlandı.)
- Kabadayı, R., Güneş, Y. (1997). *İzmir Liselerinde Disiplin Olayları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Kafadar, O. (1997). *Türk Eğitim Düşüncesinde Batılılaşma*, İstanbul: Feryal Matbaa.
- Kahveci, N. G. (2012). Genel Liselerde Karşılaşılan Disiplin Sorunlarının Uzamsal İncelenmesi: İstanbul'dan Bir İlçe Örneği. *Educational Policy Analysis and Strategic Research*, 7(1), 64-92.
- Kapçı, H. Z. (2013). Osmanlı Eğitim Sisteminde Disiplin: Darülhayr-i Ali Örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 28(6), 166-180.
- Karaboğa, Y. (2014). *Yönetici ve Öğretmenlerin Ortaöğretim Okullarındaki Disiplin Sorunlarına İlişkin Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İstanbul.
- Kaya, M. (1997). Ailede Anne-Baba Tutumlarının Çocuğun Kişilik ve Benlik Gelişimindeki Rolü, *On dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(9), 193-204.
- Köknel, Ö. (1997). *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kulaksızoğlu, A. (2000). *Ergenlik Psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Kurter M. Ç. (2018). Okullarda Onarıcı Adalet, file:///C:/Users/LG/Downloads/Okullarda_Onarici_Adalet.pdf adresinden 24.04.2020 tarihinde alınmıştır.
- Mackenzie, R. J. (2014). *Çocuğunuza Sınır Koyma*. (Çev. M. Gün). İstanbul: Yakamoz Yayınları. (Eserin orijinali 1998' de yayımlandı.)
- Mercan, M. (2001). *Ortaöğretim Okullarındaki Disiplin Cezaları Uygulamalarının Sonuçları İle İlgili Görüşlerin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Miller, G. E. (1994). School violence miniseries impressions and implications. *School Psychology Review*, 23(2): 257-261.
- Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/26408_0.html adresinden 11 Kasım 2019'da alınmıştır.
- Moeller, T. G. (2001). *Youth Aggression and Violence: A Psychological Approach*, London: Lawrence Erlbaum Associates.

- Myers, D. E., Milne, A. M., Baker, K., Ginsburg, A. (2013). Student Discipline and High School Performance. *Sociology Of Education*, 60, 18-33. <https://www.jstor.org/stable/2112616?seq=1> adresinden 13 Mart 2020 tarihinde alınmıştır.
- Üstün, A. ve Demirbağ, H. (2003). Sınıfta Demokratik Disiplin Anlayışı. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 3 (11), 87-95.
- Onur, B. (1979). Disiplin Kavramı. *TED' in Eğitim ve Bilim Dergisi*, 17(3), 25-33.
- Özdemir, S., Gelişli, Y., Erişen, Y., Ekici, G., Yükel, G., Özdemir, İ. E., Filiz, S. B., ve Özerbaş, D. S. (Ed. Ç. Özdemir). (2007). *Sınıf Ortamında İstenmeyen Davranış ve Yönetimi*. Ankara: Ekinoks Yayıncılık
- Özen, Y. (2001). *Yarına Kalmak Adına Sorumluluk Eğitimi*, Ankara: Nobel Yayın.
- Sadık, F. (2006). *Öğrencilerin istenmeyen Davranışları Ve Bu Davranışlarla Baş Edilme Stratejilerinin Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerine Göre incelenmesi ve Güvengen Disiplin Modeli Temele Alınarak Uygulanan Eğitim Programının Öğretmenlerin Baş Etme Stratejilerine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Sarıtaş, M. (2000). Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar, *Sınıf Yönetimi ve Disiplin İle İlgili Kurallar Geliştirme ve Uygulama, Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*, 47-50), (Ed. L. Küçükahmet). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Sarpkaya, P. (2007). Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilere Göre Resmi Liselerdeki Öğrenci Disiplin Sorunlarının Nedenleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 110-121.
- Siyez, M. D. (2009). Liselerde Görev Yapan Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Yönelik Algıları ve Tepkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 67-80.
- Somel, S. A. (2010). *Osmanlı' da Eğitimin Modernleşmesi, İslamlaşma, Otokrasi ve Disiplin 1839-1908* , (Çev. O. Yener). İstanbul: İletişim Yayınları. (Eserin orijinali 2001' de yayınlandı.)

- Şahin, E. (2002) Etkili Sınıf Yönetimi İçin Kurallar Oluşturmada Pozitif Disipline Dayalı Bazı Öneriler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 341-353.
- Şahin, F. (2008). *Eğitim Yönetiminin Bilimsel Sınırları: Alan Kitapları Bağlamında Epistemolojik Bir Karşılaştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Şengül, T. (2005). Geleneksel ve Çağdaş Eğitim Anlayışında İlgi ve Disiplin. *Milli Eğitim Dergisi*, 166(33).
https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/166/index3-sengul.htm
adresinden 26 Nisan 2020' de alınmıştır.
- Şimşek, Ö. F. (2004). Bir Grup Rehberliği Programının Öğretmenlerin Disiplin Anlayışına Etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 41-59.
- Tarhan, N. (2018). *Bilinçli Genç Olmak*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- TDK. (2005). *Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları: Ankara.
- Tezcan, M. (1981). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*, Ankara: TDK Yayınları.
- Tosun, Ü. (2002). *Onurlu Disiplin*, İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü, <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 13 Ocak 2019' da alınmıştır.
- Yavuzer, H. (2003). *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*, İstanbul: Remzi Kitapevi
- Yavuzer, Y. (2011). Okullarda Saldırganlık, Şiddet: Okul ve Öğretmenle İlgili Risk Faktörleri ve Önleme Stratejileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 192, 43-61.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Tıpkı Basım.
- Yıldırım, T. (1999). *Disiplin Cezası Alan ve Almayan Lise Öğrencilerinin Uyum Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Yörükoğlu, A. (2004). *Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar*, İstanbul: Özgür Yayınları.

Yüksel, G., Filiz, S. B. (2017). *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Pegem.

EKLER

EK-1 Araştırma İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 16/01/2019-E.7546

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu

Sayı : 55578142-050.01.04-E.7546
Konu : BETÜL TUĞSAT KARAHAN

16/01/2019

Sayın Doç.Dr. Çiğdem APAYDIN

İlgi : 07/01/2019 tarihli ve 282 sayılı yazınız.

İlgide kayıtlı yazınıza istinaden; danışmanlığımı üstlendiğiniz, "*Ortaöğretim Kurumlarında Disiplin Uygulamaları: Bir Özel Okul ile Bir Devlet Okulumun Karşılaştırılması*" başlıklı tez çalışması kapsamında kullanılacak olan nitel çalışmanın uygulanması, Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından uygun bulunmuş olup Etik Kurulumuzun 14.01.2019 tarih ve 12 sayılı kararı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır
Prof.Dr. Osman ERAVŞAR
Kurul Başkanı

Ek: 14.01.2019 tarih ve 12 sayılı Etik Kurul Kararı (1 Sayfa)

EK-2 Araştırma İzni

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu
KARAR

Toplantı Tarihi : 14/01/2019

Karar Sayısı : 12

Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü öğretim üyesi **Doç. Dr. Çiğdem APAYDIN**'in danışmanlığını, **Betül Tuğsat KARAHAN**'ın araştırmacılığını üstlendiği, "*Ortaöğretim Kurumlarında Disiplin Uygulamaları: Bir Özel Okul ile Bir Devlet Okulunun Karşılaştırılması*" başlıklı tez çalışması kapsamında kullanılacak olan nitel çalışmanın uygunluğunun görüşülmesi istemi.

Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü öğretim üyesi **Doç. Dr. Çiğdem APAYDIN**'in danışmanlığını, **Betül Tuğsat KARAHAN**'ın araştırmacılığını üstlendiği, "*Ortaöğretim Kurumlarında Disiplin Uygulamaları: Bir Özel Okul ile Bir Devlet Okulunun Karşılaştırılması*" konulu nitel çalışmanın, fikri hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçөгüne ilişkin sorumluluğun başvuruçuya ait olmak üzere, proje süresince uygulanmasının etik olarak **uygun olduğuna** oy birliği ile karar verilmiştir.

Başkan
Prof. Dr. Osman ERAVŞAR
(imza)

Üye
Prof. Dr. Ahmet BAYANER
(imza)

Üye
Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA
(imza)

Üye
Prof. Dr. Mustafa ŞEKER
(imza)

Üye
Prof. Dr. Bahattin ÖZDEMİR
(imza)

Üye
Prof. Dr. Adnan DÖNMEZ
(imza)

Üye
Prof. Dr. Abdullah KARAÇAĞ
(imza)

14.01.2019
A.A.Dikiş
Bil.İşl.

EK-3 Bildirim

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezim sadece Akdeniz Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

Tezimin ..... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

15.06.2020

Betül TUĞSAT KARAHAN

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Betül TUĞSAT KARAHAN

Doğum Yeri ve Tarihi: Osmaniye /1978

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi: Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Japonca Öğretmenliği Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi, Tezsiz Yüksek Lisans

Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Tezli Yüksek Lisans

Bildiği Yabancı Diller: Japonca, İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri: 2018 EJER Kongresinde “Değerler Eğitimi Etkinlikleri: Bir Devlet Okulu ve Bir Özel Okul Karşılaştırması” konulu bildiri sunumu.

İş Deneyimi

Stajlar:

Projeler:

Çalıştığı Kurumlar: 2000-2008 İSTANBUL Doğu Üniversitesi

2009-2015 ANKARA TOBB Üniversitesi

2015-2020 ANTALYA Bilim Doğa Anadolu Lisesi

2020- ANTALYA Maya Okulları

İletişim

E-Posta Adresi: btugsat@hotmail.com

Tarih: 15 /06/2020

TURNİTİN RAPORU

ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA DİSİPLİN UYGULAMALARI: BİR ÖZEL OKUL İLE BİR DEVLET OKULUNUN KARŞILAŞTIRILMASI

ORJİNALLİK RAPORU

%8	%	%8	%
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

- 1 YAVUZER, Yasemin. "Okullarda saldırganlık/şiddet: okul ve öğretmenle ilgili risk faktörleri ve önleme stratejileri", TUBITAK, 2011. Yayın %1
- 2 HABACI, İbrahim, TANRILULU, F Zümran, ATICI, Recep, ÜRKER, Abdullah and ADIGÜZELLİ, Fadime. "SINIF İÇİ DİSİPLİN KURALLARININ BENİMSETİLMESİNDE ÖĞRETMEN ROLLERİ**", Erzincan Üniv. Fen Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bl., 2013. Yayın %1
- 3 Tuğçe KAÇAR. "ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA KARŞILAŞILAN DİSİPLİN SORUNLARI", Journal of International Social Research, 2018 Yayın %1
- 4 CALP, Mehrali. "Yükseköğretim örgütlerinde kurumsal değişimi okumada mecazların gücü: <%1

J. J. den Arjel